

TRO INNSIKT UTSYN HÅP

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR
RELIGION OG KULTUR

02/2023

BLAISE PASCAL
1623-1662

**Billedkunstneren
Marianne Bratteli**

SVEITSERGARDEN:
Pavens soldater

34
Rektor Stephen Wang:
– Kirken trenger brobyggere

20

Marianne Bratteli
maler for å forstå bedre

Nº 02/2023

Innhold

Leder	3
Biskop Bernt har ordet	5
Min tro: Unge menn blir synlige i Kirken	6
Sveitsergarden: Pavens soldater	10
Norske helgener: Sankt Hallvard	16
Aktuelt: Zollner trakk seg i protest	19
Marianne Bratteli: Hun maler for å forstå bedre	20
Aktuelt: Norge rundt	28
Aktuelt: Verden rundt	30
Kunst: <i>St. Hans' fødsel</i> av Artemisia Gentileschi	32
Rektor Stephen Wang: – Kirken trenger brobyggere	36
Guds ord ved p. Juan Carlos Roldan	39
Signert ved Anne Helene Utgaard	40
Katolsk profil: Blaise Pascal	42
Betraktninger ved Janne Haaland Matlary	46
Kirkevandring i Roma: S. Francesca Romana	49
Nye Munkeby kloster ferdigbygget	52
Klostertanker ved søster Mette Andrésen OP	56
Salmenes bok 6: Du gir med gledens fylde for ditt åsyn	58
Aktuelt: Katolikk leder Nobelstiftelsen	59

HYRDEBREV

Biskopenes hyrdebrev	60
Tre biskoper om konteksten for hyrdebrevet	62
Hyrdebrevet sett i lys av kroppens teologi	63
Debatt: Til de nordiske biskopene	65

«Paven kan ha gode grunner til ikke å være direkte kritisk til Russland ved navn, selv om de ikke er tydelige for oss å se nå.»

JANNE HAALAND MATLARY, SIDE 46

Sannhetsserum: Kristenretten – mørk eller triviell?	66
Min sommermat: Kroatisk grillmat	70
Aktuelt tema: Presteskap og ekteskap	72
Bokomtaler	75
Klipp	79
Musikk: Pilegrim & Musikk	80
Aktuelt profil: Dom Lukas Stefan Lorf-Wollesen Can.Reg.	82
Nytt om navn	83
In memoriam	85
Utgangsort ved Blaise Pascal	86

16
Norske helgener:
Sankt Hallvard

Enhet og mangfold

Den som kjenner fortiden, vil lettere forstå nåtiden. Den synodale prosessen som Kirken nå står midt oppe i, har klare og oppklarende forbindelseslinjer til Det annet vatikankonsil for 60 år siden – og enda mye lenger tilbake.

DE SOM DELTOK PÅ DET KIRKEMØTET er ikke lenger blant oss, men de etterlot en arv som forplikter. De så i Kirken Guds folk på vandring mot et felles mål. De minnet om at biskopene er et globalt kollegium som i enhet med paven og sammen med presteskap og legfolk har et medansvar for hele Kirken. De fremhevet legfolkets apostolat og viktige rolle som eksperter på det som foregår i denne verden. De ba oss være lydhøre for vår samtid og granske tidens tegn i Evangeliets lys. Og de pekte på den allmennmenneskelige erfaring at det er gjennom samtale, rådslagning og samarbeid at mennesker utvikler sine egenskaper og kan nå sine felles mål.

Etter konsilet ble både de sentrale bispesynodene og de regionale bispekonferansene så å si gjenoppdaget og gjeninnsatt som kirkelige organer. Målet var en bedre balanse mellom sentrum og periferi enn det hadde vært i etterreformatorisk tid. Parolen var *ad fontes!* – tilbake til kildene! – som her var oldkirken, Bibelen og kirkefedrene. I Kirkens første tusen år var konsiler og synoder en vital del av dens liv på alle nivåer.

PÅ EN REKKE OMRÅDER ble Det annet vatikankonsils føringer fulgt opp, på andre områder gikk det sakte eller stoppet helt opp. En revitalisering av Kirken på konsilets grunn var åpenbart et sentralt anliggende for pave Frans da han satte i gang prosessen med det rare navnet: *synodalitet*.

Som enhetens garant og vokter har paven mange hensyn å ta som vi andre slipper. Han kan ikke bare uten videre slutte seg til hva velutdannede katolikker fra den liberale middelklasse i Nord-Europa mener og ønsker. Forholdene, utfordringene og mentaliteten varierer fra land til land og fra kultur til kultur. Pater Hallvard Hole minner betimelig om et aspekt av dette i sin artikkel om presteskap og ekteskap i dette nummer av St. Olav: dersom sølibatbudet en gang i fremtiden blir opphevet, og katolske prester kan velge å bli familieforsørgere, vil vilkårene

de må leve under bli svært forskjellig fra land til land, avhengig av familie- og ekteskapslovgivningen. Det ville ikke være uproblematisk.

EN VERDENSKIRKE HAR FLERE og mer komplekse hensyn å ta enn nasjonale kirker, som bare forholder seg til sitt eget lands lover, tradisjoner og holdninger. Den katolske kirkes tro er én og den samme verden over, men enheten rommer samtidig et stort og rikt mangfold. Desto viktigere at katolikker fra de forskjelligste kanter av verden får komme til orde med sine synspunkter, behov og ønsker i den prosessen vi er inne i nå, og at Kirkens ledere er lydhøre for hva de har på hjertet.

For en tid siden offentliggjorde Vatikanet en sammenfatning av synodale innspill fra hele 112 av 114 bispekonferanser og andre kirkelige instanser (på engelsk: *Document for the Continental Stage*). Den viser bl.a. at mange ikke opplever at Kirken er åpen og inkluderende nok. At den ikke alltid virker så interessert i fotfolkets erfaringer og oppfatninger. Et annet saksområde som opptar mange, er kvinnes posisjon, likeverd og medansvar i Kirken. Her er nok å ta tak i.

VI KATOLIKKER BEHØVER IKKE å være enige i ett og alt. Håp og ønsker om hvilken retning Kirken skal gå, kan variere. Argumentenes overbevisningskraft også. Men vi må vokte oss for den polariseringen som gjør så mye skade i politikk og sosiale medier over hele verden for tiden. Det er trist at mange nekter å lytte til dem som tenker annerledes. Og at de oppfatter motparter i en debatt som fiender som skal nedkjempes.

Konsilet viste at det ikke er farlig å være ueinig. Også i dette forum var det skarpe motsetninger og debatter med høy temperatur. Men konsilfedrenes siste budskap til samtiden og fremtiden var et dokument som fikk navn etter sine samlende og vakre åpningsord: *Gaudium et spes – Glede og håp!*

NILS HEYERDAHL

Redaktør

40

Katolsk profil:
Blaise Pascal

50

Brødrene har flyttet inn i nye Munkeby kloster

Vi trenger
din hjelp til å
holde hjulene
i gang!

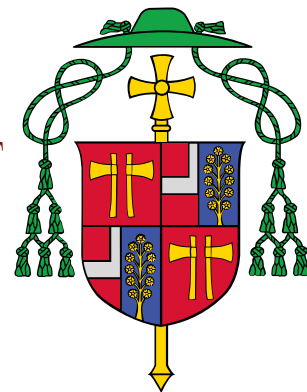
Bidra til vårt arbeid i
Oslos rus- og
prostitusjonsmiljø -
gi en engangsgave!

VIPPS til 95093

SYKEPLEIE
PÅ HJUL

Sykepleie på hjul er en del av Fransiskushjelpen, en ideell, diakonal stiftelse fra 1956 som henter sin inspirasjon fra Frans av Assisi. www.fransiskushjelpen.no

Om våre konfirmanter

T iden mellom påske og sommerferie er preget av konfirmasjoner, hver lørdag, søndag og helligdag. Når jeg tenker meg om, er dette for meg den fineste tiden av året. Det hjelper selv sagt at det er vår og vakkert, men det er konfirmasjonene, eller rettere sagt konfirmantene, som gir meg slik grunn til glede.

Så lenge vi har konfirmanter, har Kirken en fremtid. De er godt forberedt av sine prester og kateketer. Som regel er det bare tid og anledning til korte samtaler med dem, men disse gir meg grunn til å tro at de unge vil motta ham de ber om: den Hellige Ånd og hans gaver. Nå vil de selv hva deres foreldre og faddere ville for dem den gang de ble døpt.

I VÅR NORSKE SAMMENHENG ER TRO et besværlig ord. Da moder Teresa skrev at det var vanskelig å lede sitt ordenssamfunns store arbeide uten at hun opplevet en emosjonell stadfestelse av troen, skrev en snusfornuftig norsk kommentator at hun hadde mistet troen. Hun ville nok selv ha sagt at hun hadde mistet en velsignelse som for de fleste av oss følger av troen, men troen selv stod urokkelig – den var ikke avhengig av hva hun følte. Gud er der selv om vi ikke hver dag av vårt liv får en følelsesmessig bekreftelse på det.

Det finnes selvsagt mennesker som resonnerer eller føler seg frem til en tro på Gud. Dette er positivt i seg selv, men hverken det vi tenker eller føler, kan bære troen igjennom livets omskiftelser. Det er vi som skal bli båret av troen, og den mottar vi som en gave fra Gud. Langt viktigere enn at vi tror på ham, er det at han tror på oss. Han har trodd på oss fra vårt livs begynnelse, og kaller oss til å ta imot og besvare hans tro. Det gjør vi med vår vilje, som er troens eneste sikre fundament, hjulpet og veiledet av den Hellige Ånd.

VI ER ET FOLK AV INDIVIDUALISTER, og individualisme preger manges trosliv. Den oppbyggelige sang «Når eg og Jesus åleine er ...» sier noe om lønnkammerets betydning, men troen mottas, leves og gis videre i fellesskapet av de troende, styrket

av sakramentene og forkynnelsen. Og forkynnelsen har vi fra konfirmasjonen av et felles ansvar for. Kirkens viktigste forkynnelse er det liv vi lever, at vi med gode gjerninger og omsorgsfulle ord viser hvem vi tror på. Uten denne forkynnelse hadde Kirken for lengst vært død. Ingen makt, privilegier eller tvangsmidler ville ha holdt den i live dersom de troendes liv og deres gode gjerninger ikke hadde inspirert nye generasjoner til tro.

Disse linjer er skrevet i takknemlighet til våre konfirmanter. De inspirer meg hvert eneste år.

+ Bernt I. Eidsvig
Biskop av Oslo

Torstein Raunholm

Alder: 22

Fra: Stord

Yrke: studerer informatikk

Håkon Ambrosius Remøy

Alder: 29

Fra: Herøy

Yrke: manusredaktør i Det Norske Samlaget

Unge menn blir synlige i Kirken

De har lenge vært en av de mindre synlige gruppene, men det finnes tall som tyder på at dette er i ferd med å endre seg i Norge

TEKST: CAROLINE BELAÚNDE BRYNSRUD

Statistikk fra NUK (Norges Unge Katolikker) viser at unge menns deltagelse på katolske arrangementer og i lokallag økte i 2020 – 2022. Flere av de unge mennene som har blitt aktive i Kirken i det siste, er konvertitter. Vi har snakket med fire av dem om hvordan de fant veien til Kirken og om hva det er ved Kirken som appellerer til unge menn i dagens samfunn. Møt Tage Nordby Lysgård (26) fra Vestre Toten, Håkon Ambrosius Remøy (29)

fra Herøy, Torstein Raunholm (22) fra Stord og Snorre Asbjørnsen Vange (26) fra Bergen.

SØKEN ETTER SVAR

– *Hvordan fant dere frem til Den katolske kirke?*

– Da jeg forsto at Gud faktisk eksisterer og at Jesus faktisk er hvem han sier at han er, nemlig Guds sønn, skjønte jeg at jeg burde begynne å gå i kirken. Men hvilken kirke skulle jeg gå i? Jeg ville gå i den kirken som de tidligste kristne gikk i. Av historiske grunner ble det

Snorre Asbjørnsen Vange

Alder: 26

Fra: Bergen

Yrke: lektorstudent

Tage Nordby Lysgård

Alder: 26

Fra: Vestre Toten

Yrke: studerer skipsfart og logistikk

Eg kjende meg sterkt dregen til nattverden, og det vart fort klårt for meg at eg ikkje kunne stå utanfor Kyrkja særleg mykje lenger.

HÅKON

da selvsagt Den katolske kirke. Dessuten be- krefter katolsk lære og Bibelen hverandre. Et eksempel på dette er pavedømmet og apostolisk suksesjon, påpeker Tage, og viser til den lange rekken av paver som går helt tilbake til apostelen Peter. Det var ham Jesus satte til å vokte Kirken.

Som ungdom var Tage blitt konfirmert i Den norske kirke fordi det var familietradisjon, selv om han var ateist. En dag kom han over vide- oene til den kanadiske psykologiprofessoren

Jordan Peterson på YouTube. Verdien Bibelen har for vårt moderne samfunn er ett av tema- ene Peterson tar opp, samt kjønnsroller, an- svar for eget liv og om sannhet er noe objektivt.

For Snorre, Håkon og Torstein var også en søken etter objektiv sannhet det som førte dem frem til Kirken. I et samfunn hvor ver- dien preges av subjektivitet og der unge opp- lever at de mangler forbilder, trenger man et kompass for hvordan man skal leve, sier de unge mennene. ▶

Under pandemien fikk man mer tid til å reflektere over livet og hva som egentlig betyr noe.

TAGE

– Jeg tror vi har manglet mannlige forbilder i oppveksten. Et flertall av lærere er kvinner, og mange, som meg, har vokst opp med skilte foreldre. Konsekvensen er at vi vokser opp uten et klart bilde av hva det vil si å være en god mann. Det er noe som skurrer, vi har ikke noe å strekke oss etter, så vi går på YouTube for å finne svar. Da tar det ikke lang tid før man finner Jordan Peterson. Han sier at det finnes objektiv sannhet, noe som står i kontrast til subjektivismen vi møter ute i samfunnet. Da har ballen begynt å rulle, og det tar ikke lang tid før vi kommer frem til andre sannheter, som én Gud og én hellig, katolsk og apostolisk Kirke, forteller Torstein, og legger til at St. Josef, som er sterk og rettferdig, er et viktig forbilde for ham.

Håkon legger til at troen på Jesu realpresens (at brød og vin forvandles til Jesu legeme og blod under nattverden), var avgjørende for at han konverterte.

FELLESSKAP GIR MENING

En ting er å ha konvertert fordi man har en teoretisk overbevisning om at Den katolske

kirke ble grunnlagt av Jesus, Guds sønn. Men er det nok til at man velger å bli værende i Kirken? Snorre forklarer at det å engasjere seg i menighetslivet er meningsfylt og gjør at man blir værende.

– Noen faller vekk, men de som blir igjen engasjerer seg utrolig mye i menigheten, for eksempel gjennom katekese av barn eller andre grupper og lokallag for unge voksne. Flere

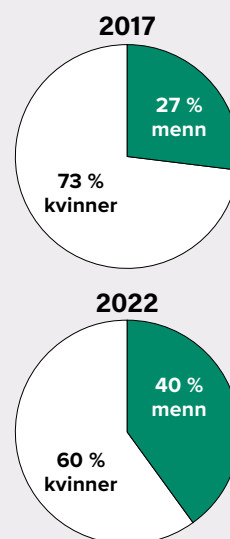

Unge menn stiller spørsmål og ønsker å finne ut av hva Gud vil med livet deres; har de et prestekall? Eller er de kallet til å stifte familie?

SNORRE

Mannlige medlemmer i lokallag for unge gikk opp fra 27 % til 40 %

NUKs generalsekretær, Stephen Trotter, forteller at det lenge har vært et flertall av unge kvinner som er aktive i organisasjonen og i aktiviteter for unge voksne. Han sier at han ser tegn til en økt kjønnsbalanse; i 2017 var fordelingen mellom kvinner og menn fra 20 år og oppover relativt skjev. Lokallagene for unge voksne i storbyene hadde 27 % menn og 73 % kvinner. Men det har vært en jevn økning blant de mannlige medlemmene, for i 2022 hadde lokallagene 60 % kvinner og 40 % menn.

ØNSKER Å TA TROEN OG LIVET PÅ ALVOR

Stephen minner oss om at vi må bruke skjønn når vi leser denne statistikken, for det er mange faktorer som spiller inn. For eksempel er det ikke gitt at alle unge menn som konverterer vet at NUK finnes eller blir engasjerte i organisasjonen. Den økte kjønnsbalansen kan også skyldes en nedgang i kvinnelige medlemmer i noen lokallag. Men alt i alt virker det som at flere unge menn tar troen på alvor, blir engasjerte i Kirken og ønsker å gjøre noe verdifullt med sitt eget liv og for dem rundt seg. Dette bekrefter p. Tao Nguyen, rektor ved St. Eystein presteseminar, som også forteller at flere enn før tar kontakt fordi de ønsker å ta livet på alvor og forsøker å skjelne hva Guds vilje for deres liv er.

begynner å ministere og tar troen på alvor. Unge menn stiller spørsmål og ønsker å finne ut av hva Gud vil med livet deres; har de et prestekall? Eller er de kallet til å stifte familie?

Det var nettopp fellesskap med andre katolikker Torstein kom til å savne mest under pandemien, som han beskriver som en ørkenvandring.

– Koronaen satte en stopper for et katolsk fellesskap, og det var ikke før to år senere, da jeg flyttet til Oslo, at jeg faktisk ble kjent med andre katolikker. I to år hadde jeg båret på gleden av å komme hjem, uten å kunne dele den med likesinnede som forstod meg! Det var vanskelig å praktisere troen disse to årene. En splitter ny kirkegjenger trenger et fellesskap, og jevnlig tilgang til sakramentene. Å be «a rosary a day» fordi den «keeps the devil away» tok jeg til meg, det var til stor hjelp i koronaens ørkenvandring.

PANDEMIEN GA TID TIL Å STILLE DE STORE SPØRSMÅLENE

– Tror dere at pandemien kan være en forklaring på det økte engasjementet vi ser blant unge menn i Kirken?

– Jeg tror nedstengningen under pandemien ga dem som allerede var nysgjerrige på kristendommen, en mulighet til å utforske den nærmere. Ytre forstyrrelser som fest og fyll gikk bort. Man fikk mer tid til å reflektere over livet og hva som egentlig betyr noe, tenker Tage.

Torstein, Håkon og Snorre er enige. Alle fire tror likevel at svaret er sammensatt, og at det er flere faktorer som spiller inn.

– Noe av det har med pandemien å gjøre, men det er ikke helheten. Mange konkluderer med at sekulærsamfunnet har lite å by på av åndelig næring, og finner da motkraft i Jesu håp og løfter. De går tilbake igjen til sin katolske barnetro eller konverterer, sier Snorre.

– Det har til alle tider vore konversjonar til Den katolske kyrkja, og eg trur framleis det er dei same grunnane til å konvertera i dag. Eg las til dømes om konversjonshistoria til Lars Eskeland i *De søkte de gamle stier* (1936). Han konverterte i 1925, og det er ikkje vanskeleg å kjenna seg att i historia hans. Han søkte ei kyrkje som var tru mot seg sjølv og ikkje endra seg med tida, trekker Håkon frem. •

OPPSTILLING: Sveitsergarden på Petersplassen før pave Frans Urbi et Orbi 25. desember 2022. Foto: REUTERS/Yara Nardi

Sveitsergarden: PAVENS SOLDATER

Mange turister i Roma biter seg merke i Sveitsergarden, som med hellebarder i hendene vokter Vatikanet. Men verdens minste hær er slett ikke bare til pynt.

TEKST: TROND NORÉN ISAKSEN

«Paven! Hvor mange divisjoner har han?», spurte Stalin hånlig i 1935. De hundre sveitsergardistene iført fargerike gevanter og med hellebarder i hendene som står vakt i Vatikanet, var neppe egnet til å skremme den morderiske sovjetiske diktatoren, men en gang i tiden var paven også en verdslig makt-haver som førte krig og rekrutterte tropper.

Julius II, som regjerte fra 1503 til 1513, fikk til og med tilnavnet «Krigerpaven». Det var han som opprettet Sveitsergarden, en livvakt av sveitsiske leiesoldater som fortsatt vokter paven.

TAPRE SVEITSERE

I vår tid er Sveitsergarden tett forbundet med Vatikanet, men før i tiden var ikke paven alene om å ha sveitsiske gardister. Fra slutten av 1200-tallet og godt utpå 1700-tallet, ble sveitsere betraktet som noen av de modigste og mest pålitelige krigerne i Europa. Det gjorde sveitsiske leiesoldater svært ettertraktet.

Det er blitt anslått at fra slutten av 1400-tallet og fram til begynnelsen av 1800-tallet gjorde totalt omtrent en million sveitsere krigstjeneste utenlands. Sveitsiske leiesoldater tjenestegjorde i Nederland, Spania, Østerrike, Sverige, Napoli, Savoia og Storbritannia. I Frankrike utgjorde sveitsere omtrent en femtedel av hæren fra begynnelsen av 1500-tallet og fram til revolusjonen. Renaissancekongen François I, som regjerte fra 1515 til 1547, skal ha hatt ikke mindre enn 163 000 sveitsiske soldater under sin kommando.

For de fleste av dem var det nærmest å regne som en sommerjobb. Deretter kunne de dra hjem til vinteren med lønninger og krigsbytte i bagasjen.

TIL ROMA

Allerede på 1300-tallet gjorde sveitsiske

leiesoldater tjeneste hos paven i Avignon. Der holdt skiftende paver til fra 1309 til 1376, da Gregor XI igjen flyttet pavehoffet til Roma.

I 1479 inngikk pave Sixtus IV en allianse med den sveitsiske konføderasjonen som åpnet for rekruttering av leiesoldater. Allikevel var det først i 1505 at Julius II gjorde alvor av saken. Da sendte han Peter von Hertenstein, en sveitsisk prest, til hjemlandet hans for å rekruttere 200 leiesoldater.

Pavens utsending støtte imidlertid på et problem. I 1503 hadde den føderale forsamlingen forbudt sveitsere å gå i fremmed tjeneste. De som brøt forbudet, kunne bli hardt straffet. Hertenstein forsikret imidlertid den føderale forsamlingen at disse soldatene ikke ville bli sendt i krig, men utelukkende fungere som pavens livvakt og forsvare Vatikanet. Flere kantoner valgte også å se stort på den føderale forsamlingens forbud. Hertenstein lyktes i å rekruttere 150 soldater, som ankom Roma 22. januar 1506.

KIRKENS FRIHET

Julius II manglet slett ikke fiender, og da han døde i 1513, var antallet sveitsergardister blitt fordoblet til 300. Året før sin død tildelte han Sveitsergarden tittelen «defensores ecclesiae libertatis» – «forsvarere av kirkas frihet».

Slike forsvarere kunne kirka trenge, for gjennom første halvdel av 1500-tallet utspilte det seg en rekke brutale væpnede konflikter på den italienske halvøya. Hovedmotstanderne var kongen av Frankrike på den ene sida og de spanske og østerrikske habsburgerne på den andre, men de ulike italienske statene ble også involvert, i tillegg til England og det osmanske riket.

BLODBADET

6. mai 1527 inntok den tyskromerske keiser Karl Vs tropper Roma og utløste et blodbad.

Krav for å bli Sveitsergardist

- Mann
- Sveitsisk
- Katolikk
- Godt rykte hjemmefra (bekreftes av lokal prest og politisjef)
- Minst 174 centimeter høy
- God helse
- Under 30 år
- Ha gjennomført grunnleggende militærtjeneste i Sveits
- Ugift (gjelder ikke offiserer)

PASSER PÅ: Pave Frans passerer et medlem av sveitsergarden i Vatikanet 25. mars 2023. Foto: REUTERS/Yara Nardi

42 sveitsergardister beskyttet pave Clemens VII da han flyktet fra pavepalasset til Castel Sant'Angelo, festningen som beskytter Vatikanet. I mellomtida holdt resten av Sveitsergarden – 147 mann – stand ved foten av obeliskene som i dag står midt på Petersplassen, men den gangen sto litt lengre sør.

Kommandanten, Kaspar Röist, ble alvorlig såret. Han ble båret til huset sitt, men de keiserlige soldatene trengte inn i boligen. Kommandantens kone forsøkte å beskytte ham med sin egen kropp og fikk tre fingre kuttet av før ektemannen ble drept.

Utenfor ble gardistene presset tilbake og inn i Peterskirken. Alle som en falt foran høyalteret, hvor også 200 sivile som hadde søkt tilflukt i kirka ble massakrert.

I åtte dager gikk keiserens soldater bersekerang i Roma. Den evige staden ble plyndret for rikdommene sine og 12 000 mennesker ble drept. Pavens garnison ble oppløst og erstattet av fire kompanier av tyske og spanske soldater. Sveitsergarden ble erstattet av 200 tyske landsknektar.

REVOLUSJONSFLAGGET

Landsknektene ble værende etter at det med tida ble sluttet fred mellom keiseren og paven, men i 1546 ytret pave Paul III ønske om

«Fra slutten av 1200-tallet og godt utpå 1700-tallet ble sveitsere betraktet som noen av de modigste og mest pålitelige krigerne i Europa.»

å erstatte dem med en sveitsisk livvakt. To år seinere ble det opprettet en ny sveitsergarde.

Garden fikk imidlertid ikke så mye å ta seg til, for de neste 150 årene ble forholdsvis fredelige for pavens del. Men revolusjons- og napoleonskrigene skulle gjøre slutt på det.

I februar 1798 inntok den franske generalen Louis-Alexandre Berthier Roma og avvæpnet pavens soldater. 15. februar ble den romerske republikken proklamert. Dagen etter overtok franske soldater vaktetjenesten for paven og heiste det franske revolusjonsflagget – trikoloren – over Vatikanet.

Den 82 år gamle pave Pius VI ble ført til Frankrike. Blant de 19 personene som ledsaget ham var Ludwig Pfyffer von Altshofen, kommandanten for Sveitsergarden. Flesteparten av gardistene reiste hjem til Sveits. Sveitsergardens historie så ut til å ha kommet til veis ende.

PAVEN OG NAPOLEON

Pius VI døde i fangenskap i Valence i august 1799, men allerede i november fulgte den romerske republikken ham i graven. Den nye paven, Pius VII, ankom Roma i juli 1800. Han gjenopprettet også Sveitsergarden.

Men i 1808 inntok franske tropper nok en gang Roma. Pius VII ønsket ikke å spille blod forgjeves og beordret Sveitsergarden til å ►

Pavens sikkerhet

Når pave Frans reiser, har han med seg en liten kontingent med sivilkledde sikkerhetsfolk. De er ikke sveitsergarden, men en del av den separate militariserte politistyrken Vatikanets gendarmeri.

Denne enheten består av 150 politifolk. De er ansvarlige for offentlig ro og orden på Vatikanets områder, Vatikanmuseene og har lovfestet politimyndighet. De kontrollerer også videoovervåkingen i Vatikanet, og inspiserer sikkerheten før pavens reiser til utlandet. Gendarmeriet samarbeider også tett med italiensk politi, «Polizia di Stato», som er ansvarlige for Petersplassen. Gendarmeriet er på post 24 timer i døgnet, året rundt.

Sveitsergarden (rundt 135 menn) er ansvarlig for pavens sikkerhet og er voktere av bygninger i Vatikanet samt villaen Castel Gandolfo.

SOLDAT OG POLITI: En sveitsergardist og en kvinnelig carabinieri på Petersplassen i desember 2022.
Foto: REUTERS/Yara Nardi

legge ned våpnene. Året etter ble pavens landområder innlemmet i Frankrike og Pius VII ble – som Pius VI før ham – ført til fangenskap i Frankrike. Sveitsergarden ble nok en gang oppløst.

Denne gangen varte det til 1814, da Napoleon abdiserte og paven vendte tilbake til Roma. Sveitsergarden ble gjenopprettet på nytt, men freden og roen senket seg ikke over Roma.

REVOLUSJON PÅ NY

I 1848 feide revolusjonens vinder over Europa. I november flyktet pave Pius IX til Gaeta og republikken ble igjen proklamert i Roma.

I januar 1849 fikk Sveitsergardens fungerende kommandant, Franz Meyer, i oppdrag å reise til Nord-Italia og samle to regimenter av utenlandske frivillige til kamp for paven. Meyer skulle lede regimentene til Kirkestatens grense mot kongeriket De To Sicilier (som besto av den sørligste delen av halvøya og Sicilia), forene seg med andre utenlandske tropper og føre paven tilbake til Roma i triumf. Men oppdraget mislyktes fullstendig, og det var bare så vidt Meyer unngikk å bli tatt til fange.

3. juli inntok franske tropper Roma og

ALT MÅ STEMME:
Nye rekrutter i Vatikanets elitestyrke Sveitsergarden forbereder seg til edsavleggelsen i Vatikanet.
Foto: REUTERS/
Remo Casilli

LES MER:

- Robert Royal: *The Pope's Army: 500 Years of the Papal Swiss Guard* (2006)
- Antonio Serrano: *Die Schweizergarde der Päpste/La Guardia Svizzera dei Papi/La Garde suisse des Papes/The Swiss Guard of the Popes* (1992/2005)

banet vei for pavens tilbakekomst. Meyer gjenopprettet Sveitsergarden, som Pius IX nå ønsket å fordoble til 200 mann. Antallet nådde imidlertid aldri høyere enn 197 og lå for det meste rundt 125.

«FANGE» I VATIKANET

20. september 1870 var det slutt på Kirkestaten og pavens verdslige makt. Italienske tropper inntok Roma, som ble hovedstad i kongeriket Italia. Med det var Italias samling fullført.

Pavekirkens militære styrker ble avskaffet, unntatt Sveitsergarden, som fikk bestå som pavens livvakt. Deretter betraktet Pius IX seg som fange i Vatikanet. Italia la ingen hindringer i veien for pavens bevegelsesfrihet, men til sin død i 1878 forlot han aldri Vatikanet. Etterfølgerne fulgte eksemplet hans. Vatikanets porter ble slått igjen og Sveitsergarden forlot vaktpostene sine.

Så lenge pavens «fangenskap» varte, hadde Sveitsergarden lite å ta seg til. I 1912 kom det til opprør da kommandant Jules Repond introduserte moderne våpen og hard militærtrening. Mange av gardistene forsto ikke hva som skulle være poenget med det.

Oppstanden kunne ha vært slutten for Sveitsergarden, for pave Pius X ga ordre om å oppløse den. Kardinal Merry del Vale greide imidlertid å få paven til å ombestemme seg.

FOR FÅ GARDISTER

Men hva skulle man egentlig med en pavelig garde når paven satt i frivillig «fangenskap» og Vatikanets porter var stengt? Kanskje kunne soldatene gjøre mer nytte for seg et annet sted? Da første verdenskrig brøt ut i august 1914, reiste femti av gardistene hjem for å gjøre tjeneste i det sveitsiske militæret.

Det førte til et problem da Pius X døde måneden etter, og det ikke fantes nok gardister til å utføre oppgavene i forbindelse med begravelsen og konklavet som skulle velge ny pave. Teologistudenter fra Østerrike-Ungarn, Tyskland og Luxembourg steppet inn og gjorde midlertidig tjeneste som sveitsergardister, selv om de verken var sveitsiske eller gardister.

«Fangenskapet» varte til 1929, da pavestolen og Mussolinis regjering inngikk en avtale hvor Vatikanet ble skilt ut fra Italia som en suveren stat med paven som monark. Vatikanets porter ble igjen slått opp og Sveitsergarden

tok opp vaktpostene sine ved alle inngangene til Vatikanet.

PAVER PÅ REISEFOT

4. oktober 1962 gjorde pave Johannes XXIII noe så oppsiktsvekkende som å reise til Assisi. At en pave dro på pilegrimsferd til den hellige Frans' by burde kanskje ikke være så sensasjonelt, men det var første gang på nesten hundre år at en pave forlot Roma.

Etterfølgeren hans, Paul VI, reiste til og med utenlands, mens Johannes Paul II foretok 104 utenlandsreiser og reiste godt over en million kilometer i løpet av sine 26 år som pave. Det stilte nye krav til Sveitsergarden som pavens livvakt.

«Han tror han er beskyttet av det guddommelige forsynet, og det gjør vi også», sa Elmar Mäder, som var kommandant for Sveitsergarden

HØYTIDELIG:
Sveitsergarden under edsavleggelsen i Vatikanet i mai 2023.
Foto: REUTERS/
Remo Casilli

Artikkelen er tidligere publisert i Aftenposten Historie

«Sveitsergarden samarbeider også tett med Vatikanets politi, italiensk etterretning og andre utenlandske etterretningsorganisasjoner.»

mot slutten av Johannes Paul IIs tid. «Men vi tror også at vi er del av det guddommelige forsynet», la han til.

PAVENS LIVVAKTSTYRKE

I dag fyller Sveitsergarden langt flere funksjoner enn mange turister er klar over når de retter kameraene sine mot de unge mennene i posebukser med gule, blå og røde striper. Gult og blått for familien della Rovere, som Julius II tilhørte, og rødt for huset Medici og pave Leo X.

Disse uniformene bæres kun ved seremonielle anledninger og på de mest synlige vaktpostene. Den daglige uniformen er blå, og flere av gardistene som omgir paven bærer samme «uniform» som de fleste andre statsoverhoders livvakter: mørk dress. På vaktpostene bærer de fortsatt hellebarder, men de har moderne våpen i beredskap i nærheten.

Sveitsergarden samarbeider også tett med Vatikanets politi, italiensk etterretning og andre utenlandske etterretningsorganisasjoner. Bak de fargerike uniformene og hellebardene utgjør Sveitsergarden i dag en moderne livvaktstyrke på linje med den kongelige politieskorten i Norge eller Secret Service i USA. •

MØLLESTEIN: Statuen fra rundt 1300 i Botne kirke er den eldste som er bevart av Sankt Hallvard, som i venstre hånd holder møllesteinen han ble senket med i fjorden da han fulgte Herrens ord om å hjelpe et menneske i nød.

SANKT HALLVARD

En ung mann med klare idealer

Hallvard vitner om at utfordringer kan være de samme for helgenene som i det vi kaller våre dager.

TEKST: KARL GERVIN

Overalt i Oslo finner man kumlokk med St. Hallvard, omgitt av kors.

OSLOS BYSEGL: I byens segl dukker Hallvard opp på 1300-tallet, men da bevisstheten om helgener var svekket etter reformasjonen, ble han etter hvert erstattet av den antikke guden Fortuna. Senere ble Hallvard satt inn i byvåpnet, men kvinnen ved hans føtter er malplassert: I middelalderen ville det her vært en liten statue av Hallvard eller av den onde, og i dagens piktogram er hun borte. Foto: David Hall, Sthm (kumlokket)

Sankt Hallvard ble særlig knyttet til Oslo bispedømme. Legendene ble fortalt blant annet i de lesningene som ble brukt under feiringen av St. Hallvardsdagen. De sier Hallvard ble født i Lier, av god familie og var fetter av Olav den hellige.

En dag han var ute på Drammensfjorden, fikk han øye på en ung kvinne på stranden med tre forfølgere i hælene. Hun fikk fortalt Hallvard at hun var anklaget for tyveri og kunne bære jernbyrd for å bevise sin uskyld. Hun må ha vært synlig gravid, for legenden har opprinnelig ingen ordveksling om dette.

Hallvard tok henne om bord, men forfølgerne var flere og rodde raskere. De skjøt piler etter Hallvard som ble drept og senket i fjorden. For at han ikke skulle flyte opp (de må ha hatt dårlig samvittighet)

«EN DAG HAN VAR UTE PÅ DRAMMENSFJORDEN FIKK HAN ØYE PÅ EN UNG KVINNE PÅ STRANDEN MED TRE FORFØLGERE I HÆLENE.»

NORSKE HELGENER

I denne serien presenterer vi norske helgener som ble æret og påkalt i middelalderen – og i dag.

Det var i et av middelalderens norske bispedømmer – Bjørgvin (Bergen), Oslo, Hamar og Nidaros (Trondheim) at disse helgenene først ble kåret som hellige.

Senere ble det fastslått at bare pave stolen skulle foreta slike utnevnelser. I 1588 ble det opprettet en egen kongregasjon for å behandle helgenutnevnelser, og fremgangsmåten er justert flere ganger siden.

Etter 2. vatikankonsil er de troendes relasjon til helgenene ikke bare mellom de bedende og velgjøreren, men uttrykk for fellesskap og solidaritet. De hellige menn og kvinner er modeller og eksempler som viser at hellighet med Guds nåde er et oppnåelig mål og en oppgave under alle forhold.

KARL GERVIN har magistergrad i idéhistorie og teologisk embetseksamen. Han har vært sogneprest og seniorprest ved Oslo domkirke, og har skrevet en rekke bøker og artikler om kirkehistoriske emner.

bandt de en møllestein til kroppen med vidjekviser (som kanskje tidfester dette til våren).

Likevel fløt Hallvard opp igjen, og folk skjønnte at dette hadde vært en hellig mann. Kildene til Hallvards liv er i utgangspunktet nokså sparsomme: Den eneste tidfestingen sier han ble drept 23 år gammel i 1043. Hans navn dukker første gang opp tretti år senere.

Han ble begravet i Lier, men snart satt på høyaltret i Oslos Mariakirke. I 1125 erklærte Oslos biskop Hallvard som helgen og beskytter av bispedømmet. På denne tiden sto byens domkirke så ferdig at Hallvard kunne overføres dit, og det ble fortalt om undere ved hans skrin. Hans festdag i kirkeåret ble 15. mai.

HISTORIEN VOKSER

Helgenlegendene ble fortalt med forskjellige hensikter og til ulike mennesker, og det var vanlig at de ble gjentatt med nye detaljer gjennom århundrene.

I 1880 utga Gustav Storm et stort verk med middelaldertekster, men av Hallvardslegenden kjente han bare brokker og sier den er usedvanlig kortfattet. Sigrid Undset har nok brukt Storms gjengivelser, hun hadde iallfall hans verk i sitt bibliotek. Hun utvidet fragmentene blant annet med lange dialoger ►

FOTO: BIRGER LINDSTAD, RIKSANTIKVAREN

SANKT VINCENTE: Omkring 1520 fikk Ringsaker kirke et alterskap med den store skare av vitner som omgir oss. En figur støtter seg på en møllestein, men med en palmegren i høyre hånd er nok dette Sankt Vincente, en av flere helgener som har en slik stein som attributt. Foto: Birger Lindstad, Riksantikvaren

og fromme detaljer, og det er hennes versjon som er gjengitt i den katolske Bønneboken.

HVA SKJEDDE MED HALLVARDS SKRIN?

Det må ha vært imponerende. Under invasjonen av Oslo i 1137 måtte skrinet bringes i sikkerhet, og første forsøk på å flytte det lot seg ikke gjennomføre, men fjorten mann lyktes dagen etter.

Det nevnes siste gang i 1532: Da forsøkte Christian 2 å innta Oslo, og under angrepet var han innom domkirken. Da han så skrinet, konstaterte han (som nesten alltid hadde for lite penger) at her var det mye sølv. Det er ikke godt gjort at det var han som tok det, men siden regnet mange med det. •

HELGENER

- Ingen kan gjøre seg selv til helgen, for de er mangfoldige eksempler på den kraften Gud har til å forandre mennesker.
- De viser hvordan et hellig liv med Guds hjelp er et oppnåelig mål under svært forskjellige forhold.
- Tidlig ble noen helgener knyttet til bestemte sider ved de troendes liv – og som skytshelgener vokter andre over land og kirkenes bispedømmer.
- St. Olav presenterer helgener som ble æret i middelalderens fire norske bispedømmer – og av oss.
- Før 1500-tallet ble helgener for det meste kåret gjennom tradisjon eller ved at de døde som martyrer. Mirakler på den helliges forbønn var ikke påkrevd. Dette endret seg, og på et tidspunkt måtte det tre mirakler til for å bli helligkåret. Pave Johannes Paul II endret kravet til to mirakler. Med teknologiens utvikling skal det mer til for at noe ikke kan forklares på naturlig eller vitenskapelig vis, så pave Frans har besluttet at det kun må ett mirakel til, samt et dydig liv, for at vi skal være sikre på at noen er i himmelen og dermed er en helgen.

«HAN BLE BEGRAVET I LIER, MEN SNART SATT PÅ HØYALTERET I OSLOS MARIAKIRKE. I 1125 ERKLÆRTE OSLOS BISKOP HALLVARD SOM HELGEN OG BESKYTTER AV BISPEDØMMET.»

HALLVARDS SAMTID

- På Hallvards tid måtte kongene slåss for å beholde makten. Fremdeles var det vikingtokter, men kristendommens plass var nå i ferd med å bli sikret: En kirkeordning ble fastsatt i et møte på Mostratinget i 1024 – ti år før Hallvards død.
- Det brøt ut borgerkriger i Norge fra 1130, men da Torfinn ble biskop i 1278 var de over.
- På Håkon 5s tid, ikke lenge etter, var Norge inne i en oppgangstid, folketallet økte, handelen blomstret og ennå hadde ikke Svartedauden kommet til Norge.

Zollner trakk seg i protest

Manglende innsyn og for lite ansvar: den tyske ekspert i beskyttelse av barn, pater og psykolog Hans Zollner SJ, kritiserer «Den pavelige kommisjon for beskyttelse av mindreårige» og har etter åtte år valgt å slutte.

Hans Zollner (56) er en av verdens ledende eksperter innenfor feltet seksuelle overgrep mot barn. Han fortalte om Kirkens innsats på dette feltet i et bredt anlagt intervju her i St. Olav katolsk tidsskrift i desember 2021.

PROBLEMER

Nå er han trådt ut av Den pavelige kommisjon for beskyttelse av mindreårige på grunn av det som oppgis som «strukturelle og praktiske problemer.»

«I mitt arbeid for kommisjonen har jeg påvist problemer som jeg mener det er tvingende nødvendig å ta fatt på, og som har gjort det umulig for meg å fortsette engasjementet», heter det i en uttalelse fra jesuittpateren tidligere i år. Problemene er flere, blant annet er det uklart på hvilket grunnlag kommisjonens medlemmer utnevnes, og hva som er deres nøyaktige rolle og oppgaver i kommisjonen.

Zollner mener også at kommisjonen ikke tar nok økonomisk ansvar.

«Det er av største viktighet at kommisjonen tydelig viser hvordan den bruker fondsmidlene i sitt arbeid», sa han. Dessuten er det behov for større åpenhet om de konkrete

«I mitt arbeid for kommisjonen har jeg påvist problemer som jeg mener det er tvingende nødvendig å ta fatt på.»

beslutningsprosessene og for et sett med regler som tydeliggjør forholdet mellom kommisjonen og Vatikanets trosledelsemyndighet. I fjor innlemmet pave Frans kommisjonen i troslededikasteriet i forbindelse med moderniseringen av kurien.

KOMMISJON FRA 2014

Pave Frans aksepterte Zollners avslutning av engasjementet i midten av mars.

Barnebeskyttelseskommisjonens formann, kardinal Sean O'Malley, sendte ut en erklæring hvor han roste Zollners arbeid.

Zollner er internasjonalt anerkjent som ekspert i forebygging av seksuelle overgrep i Den katolske kirke. Han har vært medlem av kommisjonen siden den ble opprettet i 2014.

Han leder i dag instituttet for beskyttelse mot overgrep på det pavelige Gregoriana-universitetet i Roma. Han rådgir også biskoper og presteseminarer rundt omkring i verden om overgrep.

«ET SIKRERE STED»

Zollner meddeler at han fremover vil konsentrere seg om sine oppgaver for Romas bispedømme og instituttet på Gregoriana. Hans mål er å «gjøre verden til et sikrere sted for barn og sårbare mennesker gjennom en akademisk og vitenskapelig innsats». Han holder også døren åpen for et samarbeide med Den pavelige barnebeskyttelseskommisjon engang i fremtiden.

Pave Frans har nå godkjent en oppdatert versjon av regler og prosedyrer som skal hindre og motarbeide seksuelle overgrep mot barn og sårbare voksne. •

MARIANNE BRATTELI

Hun maler for å forstå bedre

Katolikken Marianne Bratteli opplever at det å male er å takke for det hun har fått se. Denne sommeren, frem til 30. juli, vises bildene hennes i en enorm, retrospektiv utstilling i Munchmuseet.

TEKST: OLAV EGIL AUNE FOTO: KRISTIN SVORTE

BALTAZAR: Kunstner Marianne Bratteli er klar med utstillingen *Hjertebank* på Munchmuseet. Her foran maleriet *Baltazar* (en av bibelens tre hellige konger) fra 1989.

Er det ting her i verden som ikke kan analyseres? Finnes det en «verden» i oss – ikke bare rundt oss? Hva er det som gjør at tankene våre ofte blir harde og uhåndterlige? Marianne Bratteli maler bilder i randsonen av spørsmålene, ikke svarene. «For å forstå bedre», som hun sier. «Hjertebank», heter utstillingen. Rått og ærlig.

– Jeg tenker meg at malerprosessen er som en dans på lerretet – et uttrykk for livsglede og takksigelse, sier hun. – Noen ganger bruker jeg titler med henvisning til tro, som i tresnittet «Salige er de som holder ut til det siste, for Du, Allerhelligste, vil gi dem hvile». Dette er et sitat fra Frans av Assisi. Men jeg er glad for at et menneske som ikke går i kirken også kan få noe ut av et bilde – akkurat som det ville glede meg om menighetsmedlemmer besøker gallerier og museer.

– Du vokste opp i et politisk miljø, din far var statsminister Trygve Bratteli, og din mor, Randi, var journalist i Arbeiderbladet. Mange unge, radikale var opptatt av marxist-leninismen eller maoismen?

– Mine foreldre var ateister og jeg ble ikke døpt som barn. Farsslekten kom imidlertid fra et baptistmiljø. Jeg har noen ganger lurt på om tro kan arves genetisk, da jeg fra jeg var et barn så sterkt oppfattet omgivelsene som tegn. Min katolske, kloke lærer på Statens Håndverks- og Kunstindustriskole, Ørnulf Ranheimsæter, skrev i boken «Om tro og vantro», og det er det noe jeg kjenner meg godt igjen i: «Hvorfor føler ▶

vi sorg når vi ser et vakkert landskap? Det er fordi det vekker opp en lengsel etter Skaperen som dette landskapet er et avbilde av.»

– Det var vel ikke akkurat marxist-leninismens idealer vi snakker om?

– Da den marxist-leninistiske eller maoistiske bevegelsen gjorde seg sterkt gjeldende, ikke minst blant kunstnere, var jeg 18 år. Vi hørte om lidelsen og urettferdigheten i verden, mens vi selv hadde det ganske bra sånn sett.

Jeg leste om materialistisk historieoppfatning, men led forferdelig under det, siden jeg av natur var opptatt av drøm og nyanser. Det var vanskelig for meg å godta dette at et menneske i så sterk grad er resultat av ytre omstendigheter. Mitt opprør ble derfor ikke så høyrøstet – men mer som et tvangsmessig pliktløp. Da jeg var 28 år gammel, lærte jeg å meditere og fikk en interesse for klosterlivet. Påskenatt ble jeg døpt i St. Hallvard kirke. Med pater Arno opplevde jeg mye glede. Ja, mitt forhold til kirken

MELLOM HIMMEL OG HIMMEL: Bratteli foran maleriet *Mellom himmel og himmel*.

MELLOM HIMMEL OG HIMMEL

Av Steinar Opstad

I dette bildet er både jorden og himmelen blå
men jorden er litt lysere
enn himmelen

Vi lever i en uvirkelig tid, sier noen, men jeg tror de tar feil:
Det fins ingen uvirkelig tid, det onde
er verken en fantasi eller en forestilling

Soldater vokter de usynlige grensene
i et uendelig blått landskap, de har hender til ansikt
og er engler eller djevler eller begge deler

Soldater blir vi alle her i det altfor vakre lyset
soldater med måneskinn under uniformene
Himmelen, eller himlene, kan vi ikke forsvare oss mot

Går vi ett skritt frem eller ett tilbake bytter vi bare
himmelen ut med en ny himmel, og ikke med
en fredeligere verden, som vi først trodde

I dette bildet er både jorden og himmelen blå
men himmelen er litt lysere
enn jorden

«Jeg tenker meg at malerprosessen er som en dans på lerretet – et uttrykk for livsglede og takksigelse.»

har vært preget av stille glede og også frustrasjon. Tilværelsen og det at vi ER, er tilstrekkelig merkelig. New Age har aldri tiltrukket meg.

– Finnes det en «kristen kunst» – kristen er det vel egentlig bare mennesker som kan være?

– Da vil jeg svare med den franske filosofen Jacques Maritain: «Vær kristen og prøv å gjøre et godt arbeide. Prøv ikke å gjøre noe kristelig.» Det gjelder jo oss alle. Mange kunstnere vil tenke at deres bilder er forbundet med

tro, selv om de i bildene ikke forholder seg til århundrenes kjente og fortolkede katolske symboler. Eller som Ranheimsæter sa: «En kunstner har én plikt: Å grave der hans ønskevist slår ned. Man oppfyller bedre sitt kall som kunstner ved å lage vederheftige bilder av fisk og krukker enn utvendige oppbyggesler med de hellige personer. I det himmelske Jerusalem skal mange fordringsløse små stilleben slippes inn og mang en albertavle forbli utenfor. For også på kunstens ►

KRISTUS: Marianne Bratteli
malte bildet *Kristus* i 2006.

«I kirken har jeg lov til å kle av meg den rustningen vi har bygget opp omkring oss i en brutal verden – og føle på svakhet.»

OMFATTENDE: Utstillingen tar for seg de store linjene i Marianne Brattelis kunstnerskap fra 1980-tallet og frem til i dag. Tidlig begynte hun å eksperimentere med ulike teknikker og materialer i bildecollager, tresnitt og maleri. Her verket *Pave* fra 1985.

område gjelder det at troens egentlige vitnesbyrd heter gjerninger.»

– **Hva er det helt konkret ved den katolske kirke som gjør at du holder fast ved den? Har den forandret seg vesentlig siden konverteringen? Det kommer jo mange erfaringer underveis, som legger seg lag på lag for oss alle, og så vrir det seg litt etter litt?**

– Til en viss grad tror jeg at vi ikke helt selv velger. Jeg kan tenke på bevisstheten om dette livet som om vi står inne i et prisme og ser undersøkende gjennom en av rutene – det er opplevelsen av dette livet. Kanskje vi siden skal se gjennom andre ruter i dette prismet og erfare noe annet. Jeg kan tenke at disse annerledes opplevelsesformene kan være så ulike det vi nå er i, at det er fåfengt å forsøke å forestille seg det. En kan få anelser, andre ganger «visshet» om det på «den andre siden». Dette kan stikke så dypt og være av en slik art at en vil bevare det som en hemmelighet. I kirken ►

HJERTEBANK: Denne utstillingen rommer også noen av Marianne Bratteli nyeste bilder.

har jeg lov til å kle av meg den rustningen vi har bygget opp omkring oss i en brutal verden – og føle på svakhet. Dessuten, skjønnhet og kjærlighet er ikke målbare størrelser. Jeg har vært i kirken julenatt og opplevd et samkvem med alle andre mennesker! Det er mye en ikke begriper og det er nok en fordel – det å bli godt kjent er både/og – det kan også gjelde i kirken.

– Når du ser tilbake på de 70 årene du har levd, de fleste av dem som kunstner – hva kommer frem, da?

– Jeg føler jeg har fått leve et kraftfullt liv ved det å male bilder. Jeg ser at jeg har vært opptatt av et vidt spekter av billedmessige uttrykk. Bilder som gjorde inntrykk på meg da jeg var barn, kommer tilbake til meg nå da jeg er en gammel dame. Jeg ville at maleprosessen ble som en slags, ja, dans over lerretet. Samtidig står figurene i mine bilder ganske stille, som tegn. Ofte fremstiller jeg en pike, noe undrende og forskremt – meg selv?

«Jeg tar med meg et verdensbilde der menneskets behov for åndelig næring og søken er en vesentlig del, det blir fattig ellers.»

Vi er alle noe for oss selv – vi er små prinser og prinsesser.

– Blir et menneske snillere ved å forholde seg til kunst?

– Det har med søken å gjøre, en åndelig lengsel. Bare det er jo så vanskelig. I det ligger det også en søken i kunstens verden, altså at mennesket er mer enn en samfunnsbrikke, som skal fungere. Det har større behov enn det. Jeg tar med meg et verdensbilde der menneskets behov for åndelig næring og søken er en vesentlig del, det blir fattig ellers. Man blir rikere og snillere. Tenker jeg.

– Så til syvende og sist, hva er et menneske i den store verden?

– Et menneske = et mysterium. Som kloder kretser vi mennesker om hverandre en kort tid i universet. Vi ser etter tegn i hverandre, tolker tegn, søker bekreftelse. Å lære å SE og tegne – rødt mot blått – FØR vi begrenser det vi ser med

ordbegreper. Jeg kom til verden i forrige årtusen, på midten av forrige århundre, i et Oslo som var fritt for TV og data. Nærmere bestemt – mellom Adamstuen og St. Hanshaugen gikk min begynnende utforskning av denne verden for seg. Tidlige minner er for eksempel barnevognen som trillet ned bakken ved «Idioten» med baby i! «Melkebutikken», «Sjappa», store gutter med kinaputter på 17.mai, og et trykk av Erling Enger på stueveggen som forestilte en dame med to piker i favnen – hvorav den ene var helt lik meg – men med guttetiss! Et emne til stor forundring og bekymring. «Kunsten erstatter ikke livet», uttalte en overmodig venninne av meg som er koreograf. Er det så sikkert? Det vi kaller LIVET – er det noe annet enn en serie ganske pinefulle, kausale hendelser som alle er kjennetegnet ved deres mer eller mindre grad av amputering? Kun sett gjennom drømmens og kunstens vindu, løftes alle de små trivialiteter og forgylles i en sfære av meningsfylde. •

FAMILIEN: Utstillingen rommer også familiebilder fra oppveksten.

1 MUNKEBY

Nytt kloster på Munkeby

► Etter en lang og hektisk byggeperiode står et helt nytt kloster med egen kirke nå ferdig utenfor Levanger på Innherred i gamle Nord-Trøndelag. Her har det vært kloster helt siden 1100-tallet. Men av ukjente grunner ble det første Munkeby cistercienserkloster forlatt av munkene i 1207. Fortsatt ligger ruinene etter det eldste klosteret ikke langt fra det nye. I moderne tid ble det så bygget et lite kloster, som stod ferdig i 2009. Siden den gang har fire brødre bodd, bedt og arbeidet i det lille, midlertidige klosterbygget i naturstein. I nærheten har nå et mye større og mer innholdsrikt kloster reist seg.

– Skjærtorsdag spiste vi det siste måltidet i det gamle klosteret, før vi flyttet over til de nye bygningene og sov der for første gang, forteller fader Joël, klosterets prior:

FOTO: JAN ERIK KOFOED

– Vi feiret langfredag i den nye klosterkirken. Det føles annerledes og mer klosteraktig her. Det gir et annet perspektiv. Vi finner igjen noe vi har opplevd før.

1 MUNKEBY

Endelig flyttet vi inn i det nye klosteret.

– Vi kunne til og med feire påskehøytiden i vår nye kirke! Vi er veldig takknemlige for alle dere som gjorde dette mulig gjennom deres støtte, materielt eller med bønn. Hjertelig takk!

– Har du anledning til å komme og be med oss, er du velkommen, sier munkene på Munkeby Mariakloster.

Norge rundt

BEGESITRING: Publikum og musikere var begeistret etter urfremførelsen av påskeoratorium «JOHANNES – Kjærlighetens apostel, biskop av Efesos». Her librettist Dordi Skuggevik, komponist Ole Karsten Sundlisæter og varaordfører Niels F. Rølsdorph. Foto: Marianne Østmoen

2 GRUE

URFREMFORING AV PÅSKEORATORIUM

► Søndag 7. mai ble påskeoratoriet «JOHANNES – Kjærlighetens apostel, biskop av Efesos» urfremført i Grue Kirke. – Jeg tror jeg kan si det så sterkt som at dette er et skjellsettende dramatisk kirkemusikalsk verk. Det er lett å høre stemmende oppigjennom historien når man står ved Johannes' grav. Og det har jeg gjort, sier librettist Dordi Skuggevik.

Hun trekker frem musikerne og sangernes prestasjoner, spesielt det lokale amatørkoret på 20 personer: – De var

utrolig dyktige! For en heltemodig innsats! De begynte å øve allerede i begynnelsen av desember. Da de ble introdusert for stykket første gang, var reaksjonen vill jubel – og entusiasmen har ikke tapt seg, sier Skuggevik begeistret.

Ole Karsten Sundlisæter er oratoriets komponist. Oratoriefremførelsen blir nå plate, som lanseres 14. – 16. juli under Holmgård kunst- og kulturhjem under Holmgårdfestivalen.

KART: FREEVECTORMAPS.COM

FOTO: NUK

HELE VERDEN

BLI MED PÅ NUK-LEIR!

► I løpet av sommeren arrangerer NUK en hel rad forskjellige sommerleirer: barneleir, juniorleir, ungdomsleir, familieleir, pilegrimstur og ikke minst skal massevis av unge NUK-ere til Verdensungdomsdagene i Lisboa, Portugal. Aldersgrensen for deltagerne er fra 0 år på familieleir med mor og far via 8 år på barneleir til 15 år på ungdomsleiren. Du finner mer informasjon om den enkelte leir på forsiden av nuk.no. Bare scroll nedover siden til du finner den leiren som passer for deg. Det er ikke for sent å melde seg på ennå, men fristene nærmer seg!

– Norges Unge Katolikkers leirer gir barn et katolsk fellesskap med mulighet for å få mange nye venner og bekjenskaper. De vil lære mer om seg selv og andre, samt bli kjent med den levende Kirken. Her vil de skape minner og få venner for livet, sier NUK-leder Vivian Phan.

4 TRONDHEIM

500-årsjubileum for den siste erkebiskop

► 30. mai var det 500 år siden Olav Engelbrektsson eller Engelbriktsson ble valgt til erkebiskop av Nidaros. Han var født ca. 1480 i Trondenes, magister, klerk i Oslo, dosent i Rostock, kannik i Nidaros, muligens sogneprest på Veøy, dekan i Nidaros og official, ble 30. mai 1523 av domkapittelet enstemmig valgt til erkebiskop. 9. desember samme år ble han av pave Clemens VII i Roma befordret til embetet, i konsistorium 14. desember innrømmet pallium og 15. desember bispeviet. Til Nidaros kom han tilbake 31. mai 1524. Han måtte 1. april (påskedag) 1537 flykte fra erkebispedømmet da kong Christian IIIIs lutherske reformasjon skulle gjennomføres med militær-makt. Erkebiskop Olav Engelbrektsson slo seg ned i Lier i Brabant der han døde 6. februar 1538 i og ble begravet ved høy-alteret i St. Gummarus kirke.

3 KONGSBERG

Feiret messe i stavkirke

► St. Barbara menighet, Kongsberg, feiret messe i Heddal stavkirke søndag 14. mai. Kirken er fra midten av 1200-tallet, og den er viet til Maria. Menigheten satte derfor stor pris på å kunne feire Maria-månedens mai med prosesjon og messe i én av Norges vakreste stavkirker.

Dette er trolig første gang siden reformasjonen at Maria ble feiret på dette viset i Heddal stavkirke.

Kirken i Notodden kommune ligger omtrent midt i det vidstrakte sognet, som strekker seg fra Vikersund i øst til Haukelifjell i vest. Det tar omtrent 4 timer å kjøre fra øst til vest.

Messen i Heddal stavkirke gjorde menigheten istand til å samle troende fra hele St. Barbara menighet. Neste messe i stavkirken blir etter planen i september. Følg med på menighetens nettside og Facebook-side for nærmere informasjon.

FOTO: KIRSTI ROGSTAD

1 VATIKANET

Paven fikk signert Martínez-drakt

► En rekke prominente kirkeledere, samt Manchesters ordfører Andy Burnham, hadde med seg en helt spesiell gave da de besøkte Pave Frans i Vatikanet i april. Ifølge rykter skal paven være en beundrer av fotballklubben Manchester Uniteds argentinske midtstopper, Lisandro Martínez. Da klubben ble kontaktet av delegasjonen som skulle til Italia, sørget den og Martínez for at paven skulle få en signert drakt med følgende hilsen: «*Su Santidad, Con mucho cariño, LM.*» (Deres hellighet, med mye kjærlighet, LM). I tillegg til den signerte United-drakten, fikk Paven også honning laget av bier i Manchester og Salford.

2 BELGIA

Aktiv dødshjelp øker i Belgia

► I løpet av 2022 økte antall tilfeller av aktiv dødshjelp i Belgia med ti prosent. Nesten tre tusen mennesker begjærte bistand til å ta sitt eget liv. Totalt skyldes nå 2,5 prosent av alle dødsfall i Belgia aktiv dødshjelp. De fleste som ønsker dødshjelp er mellom 80 og 90 år gamle. Mange av dem er franskmenn, ettersom belgisk regelverk tillater å gi dødshjelp til folk bosatt i utlandet. 24 prosent av tilfellene hang sammen med psykiske problemer. I 17 prosent av tilfellene var det ingen sykdom hvor man kunne forvente at pasienten ville dø om kort tid. (Christian Network Europe).

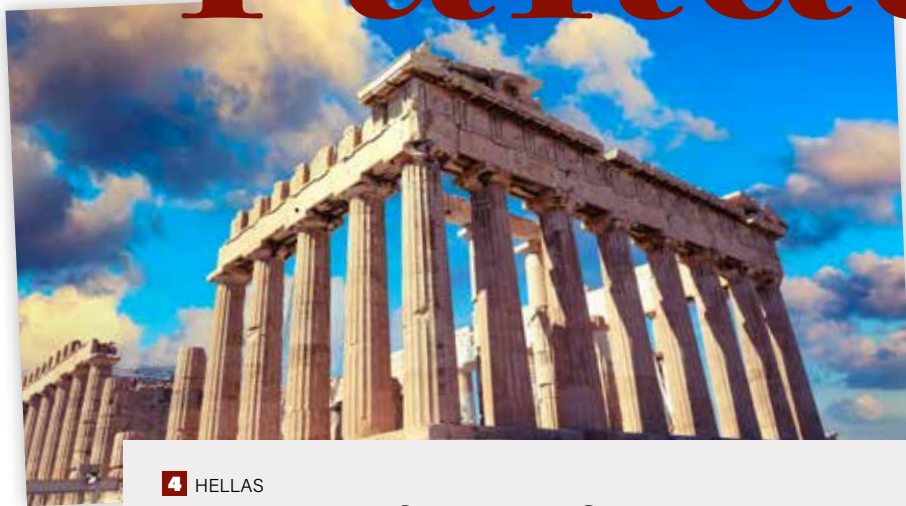

3 USA

80-talls jentemoro skal gjenoppstå

► Dansefilmen *Girls Just Want to Have Fun*, fra 1980-tallet, skal nyinnspilles. Skuespillerne Sarah Jessica Parker, Helen Hunt og Shannen Doherty spilte venninner på en streng, katolsk skole. De drømmer om en fremtid innen dans - og å få bli med i danseshowet «Dance TV». Filmen skal være inspirert av Cyndi Laupers storhit «Girls Just Wanna Have Fun». Lauper var født inn i en katolsk familie. Det er Elizabeth Banks som skal produsere den nye versjonen av 80-tallsмора. Ifølge The Hollywood Reporter er planen å beholde originalens «dansescener, hjerte, humor og hyllest av kvinnelig vennskap». (NTB)

Verden rundt

4 HELLAS

PARTHENON-FRAGMENTER VENDER HJEM

► Pave Frans har besluttet å sende tilbake til Hellas tre biter av skulpturer som inngår i Parthenon-tempelet i Athen. Marmorfragmentene har vært i Vatikanets eie i flere hundre år. Tilbakeføringen er et konkret tegn på pavens oppriktige ønske om å følge den økumeniske vei til sannhet, og en gest overfor den greskortodokse biskopen i Athen, heter det i en uttalelse. Vatikanet blir dermed den foreløpig siste stat i Vesten som sender tilbake marmorfragmenter som stammer fra tempelet på Akropolishøyden. Skulpturbitene er rester av en 160 meter lang frise som løp rundt den ytre muren til tempelet. Mye av frisen ble ødelagt på 1600-tallet. Rundt halvparten av de gjenværende skulpturene ble fraktet til London av den britiske diplomaten Lord Elgin på 1800-tallet. British Museum har ikke sagt seg villig til å tilbakeføre deler av det som kalles Elgin-samlingen. (©NTB)

3

5 NORGE/SVERIGE

ROMBO-LEDEN RUSTES OPP

► Den tusenårige Rombo-leden er ikke bare Norges eldste pilgrimsled, den er også en viktig forbindelse mellom to store nordiske helgener: St. Olav og Den hellige Birgitta av Sverige. Nå

skal den 900 kilometer lange leden fra Köping ved Mälaren i Sverige til Nidaros/Trondheim rustes opp og stå klar til tusenårsjubileet i 2030. Bak satsningen står en rekke aktører, fra Svenska kyrkan til næringsliv og lokale ildsjeler. Lokale svenske aktører har fått ansvar for å ruste opp sin del av strekningen. (Katolskt magasin)

7 STORBRIANNIA

Kong Charles salvet og kronet

► Mange fulgte tv-sendingene lørdag 6. mai da kong Charles ble salvet og kronet til konge av Storbritannia i Westminster Abbey, og erklærte at han ikke bare skal regjere i henhold til britiske lover, men også etter Guds lover, i sin rolle som «kirkenes overhode» og «forsvarer av troen». Erkebiskopen av Canterbury tegnet et kors på kong Charles panne, hender og bryst med en spesiallaget olje som var blitt vigslat i Jerusalem. Også et kors med innfelte relikvier som pave Frans hadde gitt til kong Charles, ble brukt under kroningen. Relikviene skal etter tradisjonen være fliser fra Kristi kors. (NTB)

6 NORGE

Norsk forskningsartikkel tok av

► En norsk forskningsartikkel om long covid, «Prevalence and Characteristics Associated With Post-COVID-19 Condition Among Nonhospitalized Adolescents and Young Adults», publisert i mars i år, er blitt en av verdens mest omtalte forskningsartikler. Bak står forskere ved Akershus Universitetssykehus (Ahus) og professor Vegard Bruun Bratholm Wyller, profilert norsk katolikk. Forskerne avdekket long covid også hos ikke-smittede. Da de undersøkte 500 ungdommer mellom 12 og 25 år, fant de long covid hos halvparten av dem som hadde vært koronasmittet. Men overraskende nok fant de samme resultat blant ungdommene som ikke hadde vært koronasmittet. Forskerne sier at dette viser at dagens definisjon på long covid ikke er hensiktsmessig. — Det er jo veldig gledelig at forskningen man skriver blir lest, sier professor Vegard Bruun Bratholm Wyller, som ledet covid-studien og er overlege ved Barne- og ungdomsklinikken ved Akershus Universitetssykehus. (khrono).

VERDEN

Kirkestatistikk: Afrika øker

► Tidligere i år publiserte avisen *L'Osservatore Romano* den globale kirkestatistikken basert på tall fra 2021/2022. Trenden er klar: Europa går litt ned, Afrika øker. Antall katolikker i verden økte med 1,3 prosent fra 2021 til 2022, til 1,378 milliarder troende. Størst økning var i Afrika med 3,1 prosent. Antall prester gikk ned med 0,6 prosent til 408.000, og antall ordenssøstre ned 1,7 prosent til 609.000. Antall biskoper er stabilt. I snitt har hver biskop ansvar for 76 prester. Antall katolikker i Europa har stagnert, men «preste-tettheten» er høyest her med 1.784 døpte per prest. I Søramerika er tallet 5.000 døpte per prest. (Catholic News Agency)

ST. JOHANNES
DØPERENS FØDSEL:
Artemisia Gentileschi, 1635.
Museo del Prado, Madrid.

ARTEMISIA GENTILESCHI: St. Hans' fødsel

Hvert år feirer nordmenn sankthansaften den 23. juni, men vet vi egentlig hva vi feirer?

TEKST: THERESE SJØVOLL

Sankt Hans er den folkelige, norske forkortelsen for St. Johannes døperen som ble født den 24. juni, seks måneder før Kristi fødsel. Sankthansfeiringen har dermed røtter i vigilien for Johannes døperens fødsel. Kirken feirer alltid helgener på deres dødsdag – deres himmelske fødselsdag – men Johannes er et unntak. Blant helgener er det kun Johannes' fødselsdag og Jomfru Marias fødselsdag (8. september) som feires. Johannes' viktigste fest er hans jordiske fødselsdag den 24. juni.

UTEN SYND

Johannes var født uten synd ifølge Den hellige Augustin, for om Johannes heter det i Lukasevangeliet at han helt fra mors liv var fylt av Den hellige ånd (Luk. 1:15). Johannes

ble rensert for arvesynden allerede i sin mors liv og han regnes som Kristi forløper.

Da engelen Gabriel forkynte for presten Sakarja at han og hans kone Elisabet skulle

«Tenker de allerede i sitt hjerte: *Hva skal det vel bli av dette barnet?*»

få en sønn, forklarte Gabriel at denne sønnen skulle «gå i forveien for Herren... for å gjøre i stand for Herren et vel forberedt folk» (Luk. 1:17). Sakarja skulle gi sønnen navnet Johannes. Sakarja hadde vanskelig for å tro det han hørte – han og hans kone var tross alt gamle – og fordi Sakarja tvilte, gjorde engelen ham stum. Sakarja skulle forbli

stum inntil dagen da engelens løfte gikk i oppfyllelse.

SAKARJAS VENDEPUNKT

Artemisia Gentileschis «St. Johannes døperens fødsel» (1635) skildrer det dramatiske høydepunktet i Bibelens beretning om Johannes' fødsel. På den åttende dagen kom naboer ►

**SELVPORTRETT
SOM DEN HELLIGE
KATARINA:** Artemisia
Gentileschi, 1615-17.

og slektninger for å omskjære gutten. De ville kalle ham opp etter faren, men Elisabet insisterte på at gutten skulle hete Johannes. Sakarja, som fremdeles var stum, bekreftet navnevalget ved å skrive på en tavle: «Hans navn er Johannes» (Luk. 1:63). I samme øyeblikk løsnet Sakarjas tunge og hans munn lovpriste Gud. Bildet viser selve øyeblikket der Sakarjas sinn forvandles og fornyes (Rom 12:2), og der vantro vendes til en aktiv bekrefteelse av Guds ord.

KLARHET, DRAMATIKK OG REALISME

Artemisia Gentileschi (1593–1653) var en av den italienske barokkens fremste malere. Kvinner hadde svært begrenset adgang til utdanning og profesjonelt virke som kunstnere på 1600-tallet, men til tross for dette oppnådde hun stor suksess. Artemisia fikk betydelige oppdrag og hun var det første kvinnelige medlemmet av Kunstakademiet i Firenze, i selskap med tidligere storheter som blant andre Michelangelo.

Artemisias komposisjoner har tydelig assmilert arven etter Caravaggio; barokkens «bad boy» som revolusjonerte maleriet på begynnelsen av 1600-tallet. Artemisia bruker geometri effektivt og billedflaten presenterer en klar og

«Artemisia fikk betydelige oppdrag og hun var det første kvinnelige medlemmet av Kunstakademiet i Firenze.»

lesbar fremstilling av fortellingen. Hennes fokus er dramatikk og realisme, og hun bruker sterke kontraster mellom lys og skygge for å understreke dramaet. Så langt er slektskapet med Caravaggio tydelig, men Artemisia er mer elegant i utførelsen. Artemisias malerier er preget av en særlig sensibilitet for farger og stofflighet: Se silkesjalet som skimrer i gull og lilla, eller vaskefatet der gutten bades, eller steingulvets små uregelmessigheter. Stoffer, materialer og huden til det lille spedbarnet er til å ta og kjenne på med øynene.

INTIME

Artemisias arbeider er også utpreget intime, og vi kommer tett på dramaet på et personlig plan. I St. Johannes døperens fødsel er kvinnenens omsorg for barnet både praktisk og hverdagslig og dermed også svært gjenkjennelig. Her er intet spor av blod eller fysisk traume i forbindelse med omskjæringen. Det store dramaet foregår i bakgrunnen, der Sakarja sitter i skyggene og skriver på sin tavle. Sakarjas indre omvendelse er ikke synlig for oss, ei heller er den enda kjent for kvinnene samlet om barnet.

Likevel er det som om kvinnene har begynt å ane konturene av mysteriet: den ene tankefull med haken i hånden, den andre med løftet hode og spørrende blick. Tenker de allerede i sitt hjerte: «Hva skal det vel bli av dette barnet?» (Luk. 1:66). Et spørsmål de fleste med omsorg for barn har stilt seg i møte med livets under. Folket i Judeas fjellbygder stilte seg det selvsamme spørsmålet da de hørte om Johannes og det som hadde hendt. For dem og for hele Guds folk skulle svaret på dette spørsmålet bli avgjørende, for Johannes ble Kristi forløper som beredte veien for Herren. •

WORLD YOUTH DAY (WYD) 2023:**Pave Frans kommer!**

Pave Frans har takket ja til invitasjonen fra de sivile og kirkelige myndighetene i Portugal og reiser til Lisboa og Fátima i august for å delta på Verdensungdomsdagene 2023.

Pave Frans vil vende tilbake til Maria-helligdommen i Fátima under sin apostoliske reise til Portugal i forbindelse med Verdensungdomsdagene i august.

ANDRE BESØK

«I anledning den neste verdensungdomsdagen, og takket være invitasjonen fra de sivile og kirkelige myndighetene i Portugal, vil Hans Hellighet pave Frans reise til Lisboa 2.-6. august i år og besøke Fátima-helligdommen den 5. august», heter det i en melding fra Vatikanet.

Dette blir pave Frans' andre besøk til det marianske pilegrimsmålet, som millioner av pilegrimer valfarter til hvert år.

FÁTIMA

Paven besøkte Maria-helligdommen den 12. og 13. mai 2017 i forbindelse med hundreårsjubileet for Jomfru Marias åpenbaringer i Cova da Iria. I den anledning ba paven om en slutt på krigene som «herjer» i verden.

I Fátima viste Jomfru Maria seg for tre portugisiske barn for litt over 100 år siden, i det som den gang var en fattig landsby.

WYD

Lisboa er vertskap for den fjerde verdensungdomsdagen som pave Frans skal lede, etter å ha vært på WYD i Rio de Janeiro i Brasil i 2013, Krakow i Polen i 2016 og Panama City i Panama i 2019.

Den 38. verdensungdomsdagen var opprinnelig planlagt å finne sted i den portugisiske hovedstaden i 2022, men ble utsatt på grunn av covid-19-pandemien.

Som motto for årets verdensungdomsdag har pave Frans valgt «Maria gikk og skyndte seg», (Lukasevangeliet 1,39), bibelsitatet som innleder historien om Marias besøk hos kusinen Elisabet etter at engelen hadde kunngjort at hun skulle bli mor til Guds sønn. (Vatican News) •

Middelalderseminar på Utstein kloster

Fredag 1. september kl 10-15

KUNSTEN Å DØ

Trøstelitteratur, forestillinger og skikker fra middelalderen til i dag.

Krig i Europa og en verdensomspennende pandemi har gjort døden mer synlig og nærværende. Flere av våre forestillinger og skikker rundt døden har endret seg gjennom historien. Hvilke drivkrefter ligger bak endringene? I katolsk middelalder hadde man en omfattende religiøs litteratur om «kunsten å dø» (ars moriendi). Hvordan endret denne litteraturen seg, og hva ble videreført etter reformasjonen på 1500-tallet? Hva tenker vi om døden i dag?

Foredrag ved **Eivor Andersen Oftestad**, prof. i kristendomshistorie ved Høgskolen i Innlandet og **Arne Bugge Amundsen**, prof. i teolog og kulturhistoriker ved UiO. Tidebønn ved koret Schola Utsteiniensis.

Arr: Katolsk forum i Stavanger, Utstein Pilegrimsgard, VID Stavanger og Ustein kloster, MUST.

Rektor Stephen Wang: – Kirken trenger brobyggere

– En norsk prest må være en pontifex, en brobygger, mellom grupper i Kirken, men også utad, mellom Kirken og samfunnet, sier pater Stephen Wang, rektor ved Det engelske kollegiet i Roma. For tiden huser og utdanner kollegiet tre norske prestestudenter.

TEKST: CAROLINE BELAÚNDE BRYNSRUD

Historien til Det engelske kollegiet i Roma, *The Venerable English College*, er ikke til å kimse av. Kollegiet ble stiftet i 1579 på en tid da katolikker ble forfulgt i England. Etter at kong Henrik VIII brøt med Kirken i 1536, kunne man ikke utdanne katolske prester i England, så man opprettet seminarer i utlandet.

TRE NORSKE SEMINARISTER

Men de nyordinerte prestene visste at det ikke var uten fare når de dro hjem til sin misjonsmark: 44 prester fra Det engelske kollegiet i Roma døde som martyrer, 130 ble fengslet. I dag bor det 23 studenter der, hvorav tre er norske seminarister.

Dagens rektor ved kollegiet er pater Stephen Wang. Han omtales ikke bare som en mann med stort hjerte, han har også bred erfaring som prest. Wang har vært alt fra fengselsprest til studentprest ved London School of Economics. Her hjemme er det mange som kjenner ham fra *Sycamore-serien*, som kan sees på nettstedet *katolsk.no*. Videokurset *Sycamore* brukes verden over. Det handler om den kristne tro og dens relevans for livet i dag.

KJÆRLIGHET TIL GUD

For mange kan det virke litt rart at unge menn som aner et kall til å bli prest i Norge, tilbringer mesteparten av studietiden i utlandet. De har et forberedelsesår i Spania etterfulgt av rundt fem år ved Det engelske kollegiet i Roma. Så hvorfor drar de dit, hvordan blir de forberedt til prestetjeneste i Norge og hvilke kvaliteter er viktige å ha som prester?

– 90 prosent av ferdighetene en prest bør ha, er overførbare og nyttige uansett hvor man gjør sin prestetjeneste: kjærlighet til Gud og

sin neste, kunnskap om troen, fleksibilitet, å kunne håndtere det uforutsette, å være en god lærer og en god lytter.

De siste ti prosentene handler om hva som er spesifikt for Kirken i hvert land. En katolsk prest i Norge bør ha kjennskap til norsk kultur og samfunn samt Kirkens historie i Norge. Han må også være kreativ og fleksibel, for Kirken i Norge har mange nasjonale grupper med ulike språk og bakgrunner. Han må kunne holde gruppene sammen, samtidig som gruppene får gjøre noen ting på sin måte. Han må være en *pontifex*, en brobygger, mellom grupper i Kirken, men også utad, mellom Kirken og samfunnet, sier rektor Stephen Wang.

BRENNENDE TROENGASJEMENT

– Ser du en forskjell mellom norske og britiske seminarister?

– Jeg ser ingen store forskjeller, det er heller et flertall av ting de har felles. Men noe som er ekstra synlig hos norske seminarister, er et brennende engasjement for troen og mye kunnskap om den. Det kan komme av at mange har hatt positiv erfaring med Kirken gjennom for eksempel familie, NUK og gode sogneprester. Norske seminarister kjenner hverandre godt fra før gjennom leir og ungdomsarbeid, noe som ikke er tilfelle for de britiske prestestudentene.

Man ser at de norske seminaristene kommer fra en vital kirke. Selv om Kirken i Norge er liten sammenlignet med andre land, er den veldig levende. Kirker i England stenges, men i Norge er dere så heldige at det stiftes nye menigheter, sier Stephen Wang.

SPIRE OG BLOMSTRE

Å skjelve sitt kall er ikke alltid lett. Det er en ►

SAMARBEID: P. Stephen, rektor ved Det engelske kollegiet, og p. Tao, rektor ved St. Eystein seminar (i bakgrunnen), samarbeider tett om formasjonen til de norske seminaristene. Her under p. Trym Hellevigs prestevielse lørdag 15. april i St. Olav domkirke, Oslo. Foto: Caroline Belaunde Brynsrud

«Noe som er ekstra synlig hos norske seminarister, er et brennende engasjement for troen og mye kunnskap om den.»

BRED ERFARING: P. Stephen Wang, rektor ved Det engelske kollegiet i Roma, har vært alt fra fengselsprest til studentprest ved London School of Economics. Foto: Caroline Belaúnde Brynsrud

FREMTIDSØNSKER: P. Tao Nguyen, rektor ved St. Eystein presteseminar i Oslo, drømmer om at norske seminaristene skal kunne tilbringe mer tid i Norge i fremtiden.

prosess hvor man forsøker å oppdage Guds vilje for ens liv, forteller pater Wang. Gud har skapt oss til å være lykkelige, og det er gjennom å leve ut vårt kall at vi finner den største gleden. Det finnes et bredt spekter av ting å ta i betraktning når man skal skjelne sitt kall. Ett eksempel er talentene Gud har gitt oss. På hvilke måter kan vi bruke disse til å tjene andre? Å ha et bønneliv er også viktig. Og å se hvordan Gud taler til oss gjennom daglige omstendigheter: hvilke behov finnes rundt meg? Hva kan jeg gjøre med disse?

Ordet «seminar» kommer av det latinske *semen*, frø. Det viser til kallet som Gud har

«sådd» i oss, som et frø. I seminaret skal frøet få spire og blomstre.

– *Hvordan blir seminaristene hjulpet til å skjelne sitt kall?*

– De to første årene av seminaret er særlig viktig i denne prosessen. Da er fokuset på å bli formet som menneske og disippel, heller enn å være prestestudent. Seminaristene lærer å lytte til Gud i bønn og gjennom daglige omstendigheter, og de får hjelp til å finne en bønnerutine. De får også en åndelig veileder og en som veileder i forming av personligheten. Disse to har man samtaler med jevnlig. Heldigvis er det ikke et kall man skal skjelne på egenhånd; man gjør det sammen med Kirken, for begge skal jo si ja til hverandre!

LANG TRADISJON

Selv om de norske seminaristene, eller prestestudentene, bor på Det engelske kollegiet i Roma, tilhører de egentlig St. Eystein presteseminar i Oslo, hvor p. Tao Nguyen er rektor.

Rektor Nguyen forteller om hvorfor seminaristene fra Norge sendes til Det engelske kollegiet i Roma.

VERDENSKIRKEN

– Det er ulike grunner til det. Det katolske Norge og England har lang tradisjon for å samarbeide. Vår egen biskop Bernt, for eksempel, var seminarist i England. Vi ønsker også at seminaristene skal få et inntrykk av Verdenskirken og den katolske universalitet, slik at de kan ta det med hjem til Norge, sier han.

Han er full av lovord over opplegget i Roma.

DRØM OM NORGE

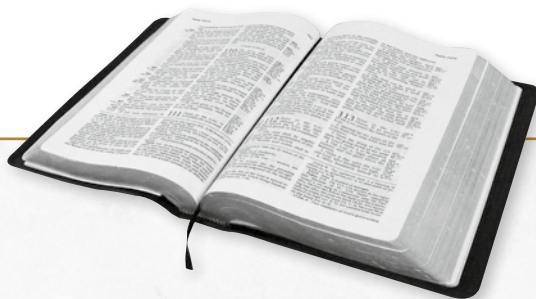
– Vi vet at programmet de følger ved Det engelske kollegiet er godt. De studerer ved noen av verdens beste universiteter, Angelicum og Gregoriana, og blir tatt hånd om av gode mennesker. Men jeg har en drøm om at seminaristene en gang i fremtiden skal kunne tilbringe mer tid i Norge. Da kan de knytte et sterkere bånd til folket de skal tjene, men også til lutherske prester, slik at vi kan få til en *naturlig økumenikk*, sier rektor Nguyen. •

FIRE HJØRNESTENER

– *Hvordan blir seminaristene forberedt til prestetjenesten?*

– Vi tar utgangspunkt i dokumentet Pastores Dabo Vobis av Johannes Paul II. Der snakker paven om fire hjørnesteiner i seminaristenes forming, som skal være menneskelig, åndelig, intellektuell og pastoral. Filosofi- og teologistudier er derfor en vesentlig del i denne prosessen, samt pastoralt arbeid som katekese, tjeneste ved skoler, fengselsbesøk, og å tjene de syke. De får også kurs i andre relevante områder, som administrasjon og ledelse og ekteskapsveiledning. Praksisperiodene i Norge hver sommer er også viktige. Her lærer prestestudentene om hva som er særegent for Den katolske kirke i Norge.

– Det å leve i fellesskap med hverandre på Det engelske kollegiet er en vesentlig del av formingsprosessen. Her vokser man sammen i nestekjærlighet, man deler en hverdag og et bønneliv. Men de unge mennene skal også vokse som individer, og finne balansen mellom å tilhøre noe større og å være seg selv. Det er viktig i prestetjenesten, sier rektor Stephen Wang. •

Det er til gagn for dere at jeg går bort. For går jeg ikke bort, da kommer heller ikke Talsmannen til dere; går jeg derimot herfra, da skal jeg sende ham til dere. (Joh 16,7)

Kristi sakramenter gjennom Den hellige ånd

TEKST: P. JUAN CARLOS ROLDAN

Det første kristne fellesskapet opplevde Jesu oppstandelse som et lysutbrudd. De forsto først ikke hva som hadde skjedd, og «stod fulle av vantro» (Luk 24,41). Så ble de litt etter litt vitne til hva Herrens oppstandelse betydde.

ALT SOM VIRKET TAPT som følge av hans korsfestelse og død, vendte tilbake til livet: den vakre opplevelsen av å leve med ham, kunne fortsette når de «trofast tok del i fellesskapet, i brødsbrytelsen og i bønnene» (Apg 2,46). Den intime opplevelsen av å snakke personlig med ham, slik Peter, Johannes, Nikodemus, den samaritanske kvinnen og så mange andre hadde gjort, var fortsatt mulig gjennom fellesskap og personlig bønn. De samme frelsende handlingene som Jesus utførte, kallet til å følge ham, scenene med tilgivelse, hans helbredelser og spesielt den unike opplevelsen å se ham bryte og dele brødet, kunne fortsatt feires, og det er dette som litt etter litt ble kalt «mysterier» og senere «sakramenter». Som St. Leo den store lærte: «det som var synlig i vår Frelser, er gått over i Hans mysterier».

ALT DETTE HADDE JESUS forberedt og kunnegjort, men for de første disiplene var det bare mulig å leve det fullt ut og forstå det, takket være den Hellige Ånds komme: «Det er til gagn for dere at jeg går bort» (Joh 16,7). Det er den samme Jesu Ånd som gjorde det mulig at det «som var synlig i Kristus», ble synlig i Kirkens liv, virksomhet, bønn og sakramenter.

Det er den samme Jesu Ånd som gjorde at Herren var tilstede i de trofastes hjerter, og som inspirerte

til den misjonsvirksomhet som det fortelles så mange ganger om i Apostlenes Gjerninger.

DEN HELLIGE ÅND ARBEIDER fra innsiden og ut med både enkeltmennesker og menneskeheten. St. Augustin sier at Den hellige ånd er innenfor mitt innerste og over mitt øverste. Den hellige ånd er samtidig den kontemplative kilden til den kristne mystikeren og den aktive kilden til misjonæren som bringer Kirkens budskap til verdens ende. Den Hellige Ånd er kilden til et menneskes kunnskap om seg selv og til dets gode handlinger overfor andre. Og kilden til personlig visdom og vitenskapelig kunnskap om universet.

PAVE JOHANNES PAUL II snakket om Kirkens to lunger, en vestlig katolsk og en østlig katolsk og ortodoks, og at Kirken «trenger begge for å puste». Disse to store tradisjonene har nemlig forskjellige særtrekk. Østkirken karakteriseres av en hellighet som tiltrekker mennesker. Munkene i ørkenen fra St. Antonius og fremover, søkte stillheten for å møte Gud, men de ble oppsøkt av folk. De hadde en enorm tiltrekningskraft. Den vestlige kirken har også store mystikere, men den er mer preget av å gå ut i verden enn av å trekke seg tilbake fra den. En viktig del av kirkens misjon er å søke den som har gått seg vill, det tapte fåret. Begge holdningene er nødvendige i Kirken, og begge er frukten av Den hellige Ånd.

PÅSKELYSET SOM BÆRES inn i prosisjon i våre kirker i mørket er et vakkert symbol som uttrykker noe av det lysutbruddet som vi fortsatt ikke helt forstår, men som fortsetter å brenne i kirken, i verden og i ethvert troende hjerte. •

En synodal kirke?

«V

i kunne si det vi ville si, og vi lyttet til hverandre! Og det ga mer smak!» Denne uttalelsen kom fra en av de kvinnelige deltakerne på den europeiske synodesamlingen

i Praha i 2022. Hun var én blant hundretusenvis av katolikker som fikk delta i det synodale prosjektet til pave Frans.

PAVEN ØNSKER Å videreføre implementeringen av Det andre vaticankonsilet og nå ønsker han å gjenopplive den synodale væremåten som kjennetegnet de Jesustroendes væremåte i aposteltiden og de første århundrene. De vandret sammen og lyttet til hverandre når de skulle skjelne veien videre. De møttes i det som ble kalt konsiler eller synoder for å snakke og be sammen. Disse synodene var ofte små og lokale og de kunne komme fram til litt ulike løsninger på ulike steder. Paven vil nå transformere en rigid kirke med klerikal makt til et dynamisk nettverk av samarbeidende døpte.

Etter Det andre vaticankonsilet har biskopene hatt regelmessige synoder for å styrke kollegialiteten og for å samtale om betydningsfulle spørsmål for å kunne gi paven best mulige råd i viktige saker. Men konsilet oppgraderte også legfolkets rolle radikalt. I dåpen har de mottatt Den hellige Ånd og har dermed fått del i kirkens oppdrag og både rett og plikt til å uttale seg og bli hørt i kirken. Det er legfolket, bispekollegiet og paven som sammen fører kirken framover ved å lytte til hverandre og skjelne hvor veien går videre. Paven har det siste ordet, men det forutsetter at både *sensus fidelium* (de troendes stemmer) og bispekollegiet er blitt hørt.

PAVE FRANS BA ALLE BISKOPER i verden om å sette i gang lokale konsultasjoner i sine bispedømmer i den hensikt at hierarkiet og helt alminnelige katolikker skulle samles under Den hellige ånds ledelse og lytte til hverandre og dele med hverandre de tanker, drømmer, bekymringer og forventninger de har til kirken i tiden framover. Han understreket at dette ikke var en invitasjon til å diskutere kirkens lære, men til å sammen

overveie hvordan vi kan styrke fellesskapet og alles deltagelse i kirkens liv og misjon.

Våren 2022 ble det avholdt slike samlinger på menighetsnivå i hele verden. Rapporter fra de lokale samlingene ble sendt til Vatikanet. Mange ga på nettet uttrykk for gleden over å få delta og bli hørt, noen stønnet over at det var så mange meninger om mange ting. Fra India lød det slik: «Vi kjente en dyp kjærlighet til kirken ... som kom til uttrykk gjennom ulike følelser som glede, tristhet, sårbarhet og sårhet i møte med denne prosessen.»

Høsten 2022 ble uttalelsene fra alle verdens bispekonferanser sammenfattet til et dokument som fikk tittelen *Utvid ditt telt* som er et uttrykk hentet fra Jes 54, 2. Mange saker var blitt tatt opp, og det viste seg at to forhold ble løftet fram av de aller fleste bispekonferansene, nemlig spørsmålene om kvinnenes rolle i kirken, og om hvordan kirken kan bli bedre på å inkludere alle sine medlemmer, både homoseksuelle, skilte og gjengiftede, enslige forsørgere, folk med ulike begrensninger og de fattige og marginaliserte.

DOKUMENTET «UTVID DITT TELT» dannet grunnlaget for neste fase i prosessen, nemlig den kontinentale fasen. I februar 2023 fant sju kontinentale synodesamlinger sted. Den europeiske samlingen ble gjennomført i Praha med ca 600 deltakere, hvorav nesten 200 fysisk til stede og ca 400 online.

Tomas Halik, prest og professor i sosiologi ved Karls universitet i Praha, innledet den europeiske samlingen. Han tok opp viktigheten av at vi erkjenner hvor forandret verden er blitt og hvor annerledes mennesker oppfatter virkeligheten nå enn for hundre år siden. Det forutsetter *inkulturasjon*, som betyr at kirken må lytte seg fram til hvordan mennesker i dag tenker og føler for å kunne nå fram med et budskap som de har mulighet for å forstå. Alternativet er *ekskulturasjon* som betyr at vi skiller oss ut fra den kulturen vi befinner oss i og lukker oss inne i vår egen verden og blir uten betydning for folk flest. Vårt kall er å fornye vår måte å være kirke på for at vi skal kunne være lys i verden. Det betyr ikke å tilpasse evangeliet til vår tid, men å lytte til

ANNE HELENE UTGAARD er cand. ped. og har undervist på høyskole og universitet. Hun er kateketutdannet og styremedlem i *Også vi er Kirken*.

tidens tegn. Vi må søke etter en ny og dypere forståelse av våre røtter og tradisjoner og la Ånden omvende oss så vi kommer over i et bedre spor.

MANGE AV DELTAKERNE I Praha uttrykte etterpå at det var første gang de fra øst og vest i Europa møttes og lyttet til hverandre. Det var forventet at synspunktene skulle divergere, og det gjorde de. Likevel endte det med glede og takknemlighet.

Nå foreligger alle de sju kontinentale rapportene. De er spennende, men litt ordrik lesning. Det er flere ulikheter mellom dem, men forbløffende mange likheter. Det er også kommet noen kritiske merknader til prosessen fra deltakerne. Indiske stemmer frykter at biskopene rosebilder forholdene i India, andre hevder at for få biskoper deltok i samtalen, atter andre er usikre på om de mange bearbeidingene av samtalen kan ha blitt noe påvirket av de som foretok bearbeidingen. Det blir også hevdet at informasjon om prosjektet ikke var gjort godt nok kjent så for få fikk være med. Andre, særlig fra Afrika og Oseania, uttrykker at det må tas hensyn til at kulturer er forskjellige og at ikke alle må tvinges inn i ett bestemt mønster. Mange sier at de har fått en økt erkjennelse av at enhet ikke forutsetter enighet, men at enhet og mangfold hører sammen og kan skape kreative spenninger som kan føre oss framover. Flere spør om hva det betyr når det ropes om mer og dypere inkludering av alle i fellesskapet.

I Norge har det vært sagt og skrevet lite om den synodale prosessen til paven, men enkeltmenigheter har likevel litt på etterskudd latt seg inspirere av pavens tanker. Et eksempel er St. Hallvard kirke i Oslo. Det skal bli spennende å følge dem videre i prosessen der.

DET HAR VÆRT VEKSLLENDE oppslutning rundt om i verden, dels fordi en del konservative biskoper, særlig i USA, mislikte hele prosjektet. Den nylig avdøde australske kardinal Penn beskrev i *Spectator*, kort tid før sin død, pavens synodale prosjekt som et giftig mareritt og som New age og nymarxisme.

I USA som har mange millioner katolikker, deltok bare rundt 700 000 døpte i samlinger og samtaler mellom geistlige

og legfolk, særlig på grunn av biskopenes holdning. Andre steder har oppslutningen vært overveldende stor, som for eksempel i de to bittesmå stiftene i de arabiske landene hvor 150 000 mennesker deltok. I byen Birmingham deltok 16 000 briter i samlinger. I Latin-Amerika var oppslutningen svært stor og begeistret.

NÅ SKAL RESULTATENE fra konsultasjonen drøftes av bispesynoden i oktober. Dette blir den første synoden i moderne tid hvor paven har åpnet for at ikke bare biskoper, men også legfolk, like mange kvinner som menn, skal delta med full stemmerett. Men det er fortsatt en bispesynode hvor legfolket bare representerer 25 % av deltakerne. Synoden er i alle fall et rådgivende organ for paven. Det er han som tar beslutningene.

Prosjektet skal avsluttes med synoden i 2024, men det synodale prosjektet er kun en begynnelse. Det vi jakter på er en dypere forståelse av hva det betyr å være kirke i vår tid og om vi kan greie å få til å fungere sammen på en synodal måte. Foreløpig vet vi ikke mye om veien dit, men vi kan regne med at hele Guds folk skal være med og stake ut kursen.

DET KOMMER TIL Å TA TID for kirken å bli virkelig synodal. På den annen side kan det nok bli vanskelig å stoppe den prosessen som har kommet i gang. Men det gjenstår å finne ut på hvilke måter en synodal kirke, en synodal væremåte, kan utvikles i bispedømmer over hele jorden. Alle behøver ikke å tenke eller gjøre alt helt likt. Spenninger i kirken kan fungere som grobunn for kreativitet i bestrebelsene på å komme videre. Nå venter vi på og ber for det som skal skje under bispesynoden i oktober. Vi har stor grunn til å både takke og be om at den synodale prosessen må føre oss nærmere både Gud og hverandre og verden. •

ANNE HELENE UTGAARD

Dette er en kommentar. Meningene i artikkelen står for artikkelforfatterens regning.

BLAISE PASCAL:

Troen gir oss nøkkelen til menneskets gåte

Han var hverken filosof eller teolog. Hans verden var vitenskapens og kristentroens. Ikke desto mindre fortjener han en plass i filosofiens og teologiens historie. Pascal (1623-1662) var matematiker, naturforsker, språkkunstner, tenker og psykolog. 19. juni er det 400 år siden han ble født.

TEKST: NILS HEYERDAHL

Allerede som 11-åring skrev Pascal en liten avhandling om lydene. 16 år gammel skrev han en avhandling om kjeglesnittene, som sies å ha vært det lærdeste matematiske arbeidet siden oldtiden. 19 år gammel konstruerte han en avansert regnemaskin og bidro sammen med matematikeren Fermat i utviklingen av sannsynlighetsregningen. 23 år gammel påviste han luftens tyngde og tilbakeviste en av de største villfarelser i den gamle fysikk: forestillingen om «horror vacui», at naturen har en frykt for det tomme rom og derfor alltid vil fylle tomrom med materie. Fremdeles angis lufttrykk i enheten *pascal* (Pa). Og ikke nok med dette: han var en stilsikker forfatter som satte varige spor etter seg i det franske språk. Det er ham vi siterer når vi f.eks. sier «Hjertet har sine grunner som fornuften ikke kjenner».

FORSKEREN MØTER TROEN

Som ung forsker bekjente Pascal seg til en optimistisk utviklingstro: Menneskeheten vil ved hjelp av de nye vitenskapelige metoder stadig vokse i innsikt, likesom hvert enkelt menneske i livets løp utvikler seg fra en tilstand av uvitenhet til stadig større

«Hva Platon var for antikkens Hellas, Dante for Italia, Cervantes for Spania, Shakespeare for England, er Pascal for Frankrike.»

JACQUES CHEVALIER: PASCAL, PARIS 1922

kunnskap. Uten nøyaktige observasjoner og matematiske beskrivelser av fenomener kan man ikke nå sikre konklusjoner. Pascal kjempet mot nedarvede, autoritetsbaserte teorier med en stolt tro på den menneskelige fornuft.

Men så skjedde det noe som ga hans liv og tenkning en ny retning. Han kom i kontakt med jansenistene, tilhengere av den nederlandske teologen og biskopen Cornelius Jansen (1585–1638), som hadde skapt en slags katolsk vekkellesbevegelse, inspirert av kirkefaderen Augustin. Jansenistene la sterk vekt på arvesynden og menneskets totale avhengighet av nåden. En ny verden åpnet seg for Pascal. Han begynte å tvile på at den rent vitenskapelige virksomhet kunne gi svar på menneskets grunnleggende problemer. Han vendte seg vekk fra studiet av de ytre ting og begynte i stedet å studere mennesket. Han oppdaget sider ved livet som hadde unngått vitenskapsmannens oppmerksomhet. Han innså at mennesket er et ufullkomment vesen som stadig kommer til kort, både når det søker sann kunnskap og når det prøver å leve rett. Og han ble stilt overfor et dilemma: hvilken instans har rett, vitenskapen med sine eksakte kunnskaper om naturen, eller kristendommen med sin påstand om at mennesket er et syndig og feilende vesen? Slike spørsmål tumlet han med i kjølvannet av sin «første omvendelse».

FRA SELSKAPSLIV TIL NY OMVENDELSE

Pascal hadde hele sitt liv en svak helse og led under kroniske kroppssmerter. De ble ikke lindret av alle spekulasjonene og det intense tankearbeid han stadig henga seg til. Han var overarbeidet, og legene ►

Blaise Pascal (1623-1662) ga vektige bidrag både til vitenskapene og til kristen tenkning.

anbefalte ham å søke et mindre stressende og anstrengende liv. Det endte med at han oppsøkte monedene miljøer i Paris der moteriktige og verdensvante selskapsløver dominerte. Han oppsøker spill, teateret og omgang med kvinner. I dette miljøet beundrer man skeptikeren Montaigne (1533-1592), essay-sjangerens opphavsmann. Han mente at menneskets erkjennelsestrang er utsiktsløs. Vi kan aldri vite noe for sikkert. Vi er fanget av fordommer og illusjoner.

Montaigne hadde nådd samme negative syn på menneskets naturlige evner som Jansen, men på helt andre premisser.

Så opplevde Pascal plutselig noe som kastet om på alt. Hans landsmann, dominikanerpateren Ambrosius Lutz (1875-1955), skildret det slik:

Det er 23. november 1654, sent om kvelden. Pascal har fordypet seg i Johannes' evangelium. Plutselig blir han grepet til sjelens dypeste grunn av en usigelig fornemmelse av Guds nærvær, helt gjennomtrengt av en overjordisk glød og helt bortrykket fra denne verden. To timer var han som i ekstase. Da han kom til seg selv igjen, var han et annet menneske, fullstendig vunnet for Gud. På et stykke pergament skrev han så meget som han formådde å uttrykke i menneskelige ord av de himmelske ting han hadde opplevd.

Etter Pascals død ble det funnet et dokument innsydd i føret på jakken hans. På denne «huskelappen» prøvde han å nedtegne hva han opplevde denne «ildnatten». Han hadde møtt «Abrahams Gud, Isaks Gud, Jakobs Gud. Ikke filosofenes og de lærdes Gud.» Og han hadde fått en visshet som fylte ham med glede og fred.

Etter denne sin «andre omvendelse» begynte Pascal et nytt liv. Nå holder han ikke avstand til vitenskapen, slik han hadde gjort etter sin første omvendelse. Han ser verdien i den menneskelige erkjennelsestrang og den eksakte viten, men det han først og fremst er opptatt av, er å forsvare kristendommen. Han trekker seg stadig tilbake og vier seg til bønn, bibelstudier og botsøvelser i jansenistenes høyborg, det gamle cistercienserklosteret Port-Royal-des-Champs, der hans søster var nonne. Jansens strenge teologi øver fortsatt innflytelse på ham. Og i en bok som ble utgitt under tittelen *Provinsialbrev*, polemiserer han i elegante vendinger mot jesuittene og deres motstand mot jansenismen. Men det var

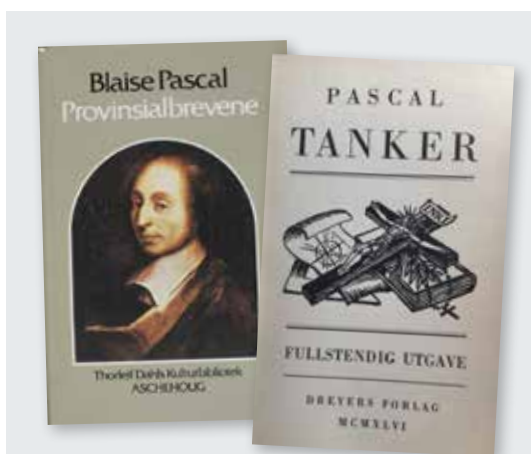
jesuittene som «vant» i det lange løp. En rekke teser av Jansen ble siden dømt som heretiske av Kirken.

UFULLENDETE TANKER

Over lang tid hadde han gjort notater til det som var planlagt som en bok til forsvar for den kristne tro. Etter hans død fant man disse notatene bundet sammen, men uten særlig orden. Siden den gang har en mengde utgaver av hans *Pensées (Tanker)* på

forskjellig vis forsøkt å ordne notatene slik redaktørene har trodd forfatterens plan var.

Han innbyr oss til å betrakte mennesket slik det utfolder seg, så nøkternt og fordomsfritt som mulig. Det første som da vil slå oss, er det Montaigne stadig påpeker: vår grunnleggende tilkortkommenhet. Vi klarer ikke å løse de problemene vi stiller oss, og vi svikter gang på gang i våre forsøk på å handle moralsk, fornuftig og rett. Når mennesket trenger dypt nok ned i tilværelsens gåter, åpner det seg avgrunner som fornuften ikke makter å gjennomtrengte. Pascal levde i en tid da et nytt verdensbilde hadde fortrent det gamle, med jorden i sentrum og alt ordnet etter menneskelige målestokker. Den klode vi bor på er bare en ubetydelig del av et solsystem som igjen bare er som et fnugg i et uendelig verdensalt. Dets grenser klarer vi aldri å nå med tanken. Det fyller ham med angst: «Den evige taushet i disse

Pascal på norsk

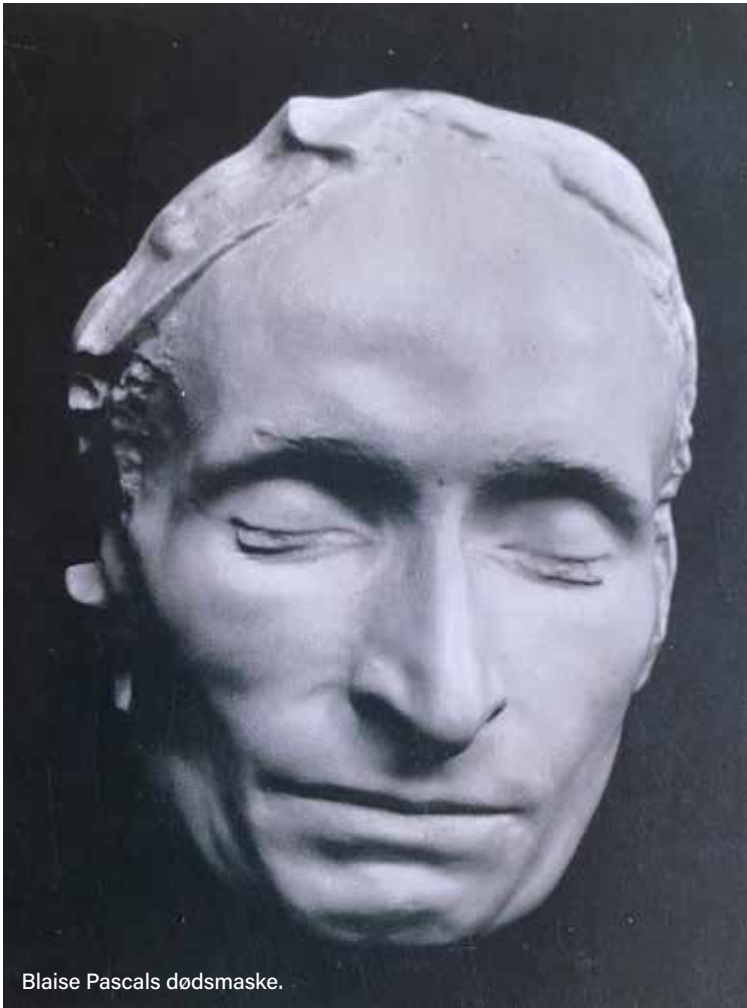
Pensées (Tanker) ble utgitt første gang i 1670 og er siden utkommet utallige ganger, redigert på forskjellig vis. Pater Ambrosius Lutz OP utga den første norske oversettelsen i 1946, med hans innledning og Ørnulf Ranheimsæters vignetter. En ny, forenklet utgave kom i Dreyers kulturbibliotek i 1960, med forord av pater Albert Raulin OP. Nok en utgave kom så i Vidarforlagets kulturbibliotek i 1994, med etterord av Hans Kolstad.

Truls Winther har oversatt og skrevet innledning til «Provinsialbrevene», utgitt i Thorleif Dahls kulturbibliotek i 1987.

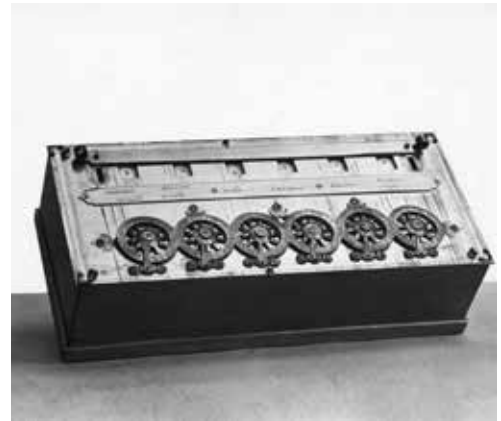
endeløse rom forferder meg!»

Ikke bare i den ytre natur, men også i mennesket selv oppdager Pascal avgrunner. Den vitenskapelige fornuft som arbeider metodisk og systematisk, er i virkeligheten et utsatt bytte for irrasjonelle sjelskrefter som kan påvirke vår tanke og føre oss på villspor. Vår fantasi, våre lidenskaper, våre vaner,

«Den kristne Gud er den paradoksale Gud, en Gud som er skjult og nærværende på samme tid. Skjult for den naturlige erkjennelse. Nærværende for troen.»

Blaise Pascals dødsmaske.

Regnemaskin til dronning Christina

18 år gammel oppfant Pascal en kalkulator til hjelp for sin far, som da var sjef for skatte-etaten i Rouen. I 1652 skrev han et langt brev til Christina av Sverige og sa han ville forære henne et eksemplar hvis hun allernådigst ville ta den imot. Pascal bygget i alt 50 slike regnemaskiner, og forbedret dem stadig. Den første prototypen kunne håndtere fem sifre, og den siste, avbildet her, klarte hele åtte. Maskinen kunne addere, subtrahere, multiplisere og dividere.

vår egoisme, alle de «bedrageriske makter» i sjelslivet kan påvirke fornuften og sette den ut av spill.

Men fortvil ikke: Pascal snur perspektivet og peker på en annen og motsatt sannhet om mennesket. Riktignok er det ufullkomment på alle vis, men mennesket vet dette. Mennesket er utstyrt med bevissthet og tenkeevne, og kan gjennomskue sin situasjon:

Mennesket er bare et siv, - det svakeste i hele naturen, men det er et siv som tenker. Et maktoppbud av hele universet er overflødig for å knuse det. Noen dunster, en dråpe vann er tilstrekkelig til å gjøre det til intet. Men om hele universet veltet seg over det, var mennesket stadig edlere enn den makt som slo det ned. For mennesket vet at det dør og at universet er det overmektig.

MOTSETNINGENES OPPHAV

Pascal vil vise oss at sannheten om mennesket er at det er et paradoks, en levende selvmotsigelse. Mennesket er alle tings dommer – og en avmektig jordorm. Sannhetens bærer – og uvisshetens pøl. Hvordan i all verden skal man kunne forklare

dette? Dermed er han nådd kjernepunktet i sitt forsvaret for kristendommen. En religion som gjør krav på å være sann, må være i stand til å forklare fenomenene. Kristendommen har nøkkelen til å forstå menneskets motsetningsfylte vesen. Den storhet vi observerer, reflekterer den opprinnelige fullkommenheten mennesket fikk da det ble skapt i Guds bilde. Den svakhet vi ikke kan unngå å se, er en følge av det katastrofe fall som kristendommen kaller arvesynden.

Den kristne Gud er den paradoksale Gud, en Gud som er skjult og nærværende på samme tid. Skjult for den naturlige erkjennelse. Nærværende for troen.

Foruten det ufullendte verk som er kjent som Tanker, etterlot Pascal seg en lang serie større og mindre matematiske avhandlinger og skrifter, en rekke lengre brev (et av dem til den svenske dronning Kristina, to år før hun ble katolikk), noen essays og 18 «provinsialbrev». Blaise Pascal ble bare 39 år gammel, og ble gravlagt i kirken Saint-Étienne-du-Mont i Paris. •

Janne Haaland Matlary er professor ved Universitet i Oslo og ved Forsvarets Stabsskole. Hun utgav nettopp boken *Verden blir ikke den samme. Vår nye sikkerhetspolitiske hverdag* (Kagge, 2023) om Ukraina-krigens konsekvenser.

Paven og krigen i Ukraina

Hvorfor har ikke pave Frans fordømt Russlands aggresjon, spør Janne Haaland Matlary i denne kommentaren.

TEKST: JANNE HAALAND MATLARY

Mange er overrasket over pavens holdning til Russlands krig i Ukraina. Dette er en overtydelig aggresjon, et eklatant brudd på FN-paktens hovednorm som forbyr aggresjon (2,3 og 2,4), begått av Russland alene, uten fnugg av *casus belli*, plausibel grunn. Tvert om deployerte Russland nesten 200 000 soldater med støttelementer og ammunisjon over måneder og invaderte fra tre akser natten til 24. februar 2022. Etterretning om alt dette var kjent og offentliggjort av CIA og NATO. En storskala invasjon midt i Europa ble planlagt og gjennomført uten blygsel, uten forsøk på å skjule noe som helst og uten fnugg av plausibel grunn.

Dette eklatante bruddet på hovednormen i internasjonal politikk er overtydelig for alle som vil se, og man behøver slett ikke kunne noe om sikkerhetspolitikk for å begripe at dette er galt, uetisk, forferdelig. Naturretten, vårt indre etiske kompass, forteller oss dette.

LIKEVEL HAR PAVEN IKKE FORDØMT RUSSLANDS AGGRESJON, kun aggresjonen. Ved en anledning har han antydnet at NATO er 'skyldig' i å komme for nær Russland, noe som spiller rett inn i Putins propaganda. Ukraina var på ingen måte kandidat til NATO-medlemskap etter 2014, fordi landet da har en intern krig gående – startet av Russland i Luhansk og Donbass, og således ikke kan bli medlem av hverken NATO eller EU. Det var altså ingen planer om å innlemme Ukraina i NATO da krigen kom.

Men flertallet av borgerne i Ukraina ville gå vestover – mot frihet og demokrati fremfor et autoritært system med russifisering – og det kan ha vært noe av årsaken

til angrepet. Men dette er jo essensen av menneskerettighetene og moderne suverenitet – at folket bestemmer sin vei? Jeg antar at paven er enig. Kirken har jo vært en primær og utrettelig eksponent for menneskerettighetene siden pave Johannes XXIII. Pave Johannes Paul II gjorde dette til sin livsgjerning, og jeg har selv tjenestegjort for kirken i FN-konferanser der man alltid fremmer menneskerettigheter og demokrati. FN-pakten er også den helt sentrale garanti for etiske normer i internasjonal politikk som pavene før Frans har hegnet og vernet om. Det finnes altså ingenting å kritisere Ukraina for, langt mindre noe som kan rettferdiggjøre et angrep på landet. I lys av dette er det merkelig at han ikke fordømmer Russlands aggresjon.

AUDIENSEN MED PRESIDENT ZELENSKYJ 13. mai i Vatikanet kom i stand fordi presidenten var på besøk hos Italia, mottatt av landets president og statsminister, og da legges det som regel også inn en pavevisitt. Paven snakket om fred og om å få slutt på krigen, som paver selvsagt skal gjøre, for krig er alltid grusomt og bringer lidelser. Zelenskyj bad eksplisitt paven fordømme Russlands aggresjon og kreve at okkupert land gis tilbake som betingelse for forhandlinger, ifølge *Wall Street Journal* samme dag. Det skjedde ikke da heller.

Fred er alltid et mål, men det finnes som kjent ingen fred uten rettferdighet – *justitia et pax* er to sider av samme sak.

JEG HAR JOBBET MED DETTE I ÅREVIS i Det Pavelige Råd for Rettferdighet og Fred – og dette er vår kirkes adelsmerke, læren om rettferdighet i forhold til politisk ►

TRYKKET HENDER: Ukrainas president Volodimir Zelenskyj møtte pave Frans i Vatikanet 13. mai i år. Foto: Vatican Media

«Uansett forklaring er det uhyre viktig å påpeke at kirkens lære om rettferdig krig består. Kirken er ikke pasifistisk.»

og militær makt. En fred i dag i Ukraina ville bety at landet overgir 20% av sitt territorium til Russland. Forslag om fredsforhandlinger uten betingelse om at Russland trekker seg ut, er altså en umulighet. Pavens dilemma ved at aggressoren ikke navngis som aggressor og at det ikke kreves rettferdighet i form av tilbaketrekning som betingelse for forhandlinger, gjør at fredsutspillene blir lite troverdige, men med en klar attribusjon av aggresjonen, er det i alle fall utelukket med en meglerrolle. Men pr i dag står Kina, Ungarns Viktor Orban og pave Frans for samme type utspill: Fred må til, for krig er grusomt. Mens Kinas og Orbans motiver er å finne i en implisitt støtte til Russland, har selvsagt paven ingen slik intensjon.

KAN DETTE VÆRE FORDI PAVEN VIL MEGLE? Det er en tradisjonell rolle for kirken, og en viktig en. Men det nylige utspillet om at kirken har en prosess i gang som paven annonserte til journalister på flyet tilbake fra besøket i Ungarn i mars, ble dementert av både Russland og Ukraina, og ingen kilder har noe om en slik prosess. Den russiske kirken er jo totalt underlagt Putins kontroll og har vært statens politiske instrument lenge. Det er ingenting som tyder på at meglere i Comunità de Sant Egidio har noen slik rolle heller. Mest sannsynlig er utsagnet et resultat av den mangel på presisjon som dessverre ofte preger uttalelser fra paven til media. Uansett er det klart at ønsket om en fredsprosess på ingen måte utelukker at den skyldige i en krig pekes på. Paven skal ikke drive maktpolitikk, men si hva som er riktig – altså etisk eller moralsk – ut fra naturretten, i forhold til maktens irrganger.

Er det pavelig anti-amerikanisme som forklarer dette?

Det har nå gått 1,6 år siden krigen startet og utfallet er helt uvisst. Kun store våpenleveranser til Kyiv fra vesten, ledet av USA, har forhindret russerne i å besette landet. Men denne våpenhjelpen har paven ikke applaudert – først var han nølende til den, mens han nylig uttalte at det er legitimt å sende våpen.

MEN VI SNAKKER HER OM EN RETTFERDIG KRIG – en doktrine kirken har utviklet, og som er reflektert i FN-paktens art 51, rett til selvforsvar og rett til å hjelpe den som er angrepet. Vesten hjelper Ukraina, og kunne gitt mye mer, sendt egne styrker, vist enda mer solidaritet hvis man følger folkeretten. Den tillater altså full assistanse til den angrepne. Og det er USA vi kan

takke for at dette skjer – i Europa er det kun briter og polakker som ville gjort noe. Men lederrollen er det USA som har. Etisk sett har altså USA denne gangen tatt ledelsen i verden. USA har selvsagt flere interesser enn å hjelpe de angrepne ut fra moralsk plikt, men faktum er at USA er å takke for at også vi bidrar med våpenhjelp.

Etisk sett er saken analog til Norge i 1940 – invadert, okkupert, med den forskjell at vi gav opp ganske raskt og regjeringen flyktet. Den som hjelper en som angripes, handler etisk riktig, og i vår egen kirke er det ingen tvil overhodet om hva man bør gjøre. Ingen har større kjærlighet enn den som gir sitt liv for andre, vet vi fra Kristus selv, det er basisen for martyriet. Samaritaneren som er barmhjertig er et annet eksempel – ulikt mange som passerer den nødlidende, tar han seg av ham og redder livet hans. Dette basale etiske prinsippet om nestekjærlighet er nedfelt i den katolske doktrinen om rettferdig krig, *just war*. St Augustin reflekterer over når en befolkning angripes av sin egen hersker – kan man da løfte sverdet og hjelpe? Ja, svarer han. Dette er begynnelsen på 'rettferdig krig'-doktrinen som St Thomas Aquinas utvikler på 1200-tallet, og kriteriene for å hjelpe andre – rett intensjon, proporsjonal maktbruk, rett autoritet, uttrekning etter fullført oppdrag, etc – dette er kriteriene som nå er vedtatt av FN som det vi kaller *Responsibility to Protect*. Dette skjedde i generalforsamlingen i 2005. Stater har ikke bare mulighet for, men også *plikt* til, å unnsatte den som angripes når alle politiske muligheter er utprøvd. Denne doktrinen er rett og slett basert på den etikk at vi hjelper andre som er under angrep, og det med våpen der annet ikke er mulig.

EN ALTERNATIV FORKLARING har den katolske journalisten John Allen i en artikkel i *The Atlantic* 5. mai 2023, hvor han deprimerende nok foreslår at pavens holdning reflekterer den politiske holdningen til flertallet av katolikker i verden – at denne krigen ikke angår dem direkte og at de ikke vil ta noe standpunkt til den. Jeg håper han tar feil.

Uansett forklaring er det uhyre viktig å påpeke at kirkens lære om rettferdig krig består. Kirken er ikke pasifistisk. Og paven kan ha gode grunner til ikke å være direkte kritisk til Russland ved navn, selv om de ikke er tydelige for oss å se nå. •

Dette er en kommentar. Meningene i artikkelen står for artikkelforfatterens mening.

S. Francesca Romana på Forum Romanum

På en liten høyde midt i det arkeologiske beltet i Roma sentrum, mellom Via Sacra og ruinene av Venus-templet, ligger basilikaen S. Francesca Romana og skuer ut over Forum Romanum (ill.1)

TEKST: KRISTIN B. AAVITSLAND

Den har et høyt og slankt klokketårn fra middelalderen, en barokk fasade i hvit travertin og mange historier å fortelle. Utenfor inngangen til kirken står kroke-te oliventrær som markerer at stedet er Romas Oljeberg: her har benediktinermunker fra kongregasjonen Monte Oliveto holdt til siden midt på 1300-tallet. Den gang disse reform-benediktinerne kom hit, het kirken S. Maria Nova, «den nye Mariakirken», selv om den da allerede hadde stått der i nesten fem hundre år.

ELDSTE MARIA-BILDE I ROMA

Navnet fikk den da den ble bygget på 800-tallet, for å skille den fra S. Maria Antiqua, «den gamle Mariakirken», som også lå på Forum Romanum, forfallen og ute av bruk. Fra den gamle Mariakirken fikk den nye et undergjørende ikon. Det er trolig det eldste Maria-bildet i Roma, med røtter på 500-tallet og en komplisert historie av overmalinger og restaureringer. Ikonet, som er båret i utallige prosessjoner gjennom århundrene, henger nå i den nye Mariakirkens sakristi (ill. 2). I 1160-årene fikk S. Maria Nova sin nåværende basilika-form, sitt høye klokketårn og sin vakre apsismosaikk. Den gullskimrende apsiden, der Guds mor og Jesusbarnet troner i midten, omgitt av de fire første apostlene, har vært

rommets blikkfang og fokuspunkt siden (ill. 3). Men hvorfor fikk kirken en ny dedikasjon? Og hvem var den hellige Francesca Romana?

KRITIKER OG KLOSTERGRUNNLEGGER

Francesca Bussa dei Ponziani (1384-1440) er Romas egen helgen, født og oppvokst på Campo ▶

2. ROMAS ELDSTE: Et ikon fra 6. århundre, Romas eldste Maria-bilde, i dag i sakristiet i S. Francesca Romana.

1. EKSTERIØR: S. Francesca Romana med sitt høye klokketårn.

3. APSISMOSAIKKEN FRA 1160-ÅRENE: Vår Frue og Jesusbarnet omgitt av apostlene Johannes, Jakob, Peter og Andreas.

5. RELIEFFET OVER PAVE GREGOR XIS GRAV: Utført av Pier Paolo Olivieri i 1585.

Marzio, gift med en adelsmann fra Trastevere og mor til fire barn. I et Roma rammet av borgerkrig, sult og pest viet hun livet til å hjelpe fattige og syke omkring seg. Men hun var også en viktig offentlig stemme som åpent kritiserte politikere og kirkeledere, slik en hel del kvinner (flere enn man skulle tro) gjorde i senmiddelalderens Italia. Hennes virke gjorde henne

berømt i byen, og hun var enormt respektert av høy og lav. Da hun ble enke, grunnla hun et kvinnekloster i samarbeid med Monte Olivetobenediktinerne ved S. Maria Nova, som hun helt fra barnsben av hadde hatt et nært forhold til. Derfor var det naturlig at hun ble gravlagt i deres kirke da hun døde i 1440, og da hun ble hellegkåret i 1608, ble kirken dedisert til henne. I den anledning fikk kirken sin nye barokke fasade som kom på plass i 1615. Den produktive og feirede Gianlorenzo Bernini, allestedsnærværende i barokkens Roma, utsmykket kirken med en forgylt bronseskulptur av Francesca og hennes skytsengel. Francesca hadde nemlig selv fortalt at hun alltid kunne se skytsengelen sin som fulgte henne overalt, og derfor blir hun også gjerne avbildet med engelen ved sin side. Dessverre ble Berninis bronseskulptur stjålet og smeltet om under Napoleons okkupasjon av Roma i årene rundt 1800. Den forsvunne bronseskulpturen ble omsider erstattet av marmorskulpturen vi ser foran høyalteret i dag (ill. 4).

FRA AVIGNON TIL ROMA

Om man vil ære den hellige Francescas relikvier

i krypten under høyalteret, vil man på vei dit gå forbi et iøynefallende gravmonument med et stort relieff mellom to søyler i gul marmor (ill. 5). Dette er graven til Gregor XI, Avignon-paven som flyttet Peters stol tilbake til Roma etter 70 år i Frankrike. Han kom med hele pavehoffet til Roma i 1377, noen få år før Francesca ble født. Relieffet, som ble satt opp over to hundre år senere, viser paven til hest toge inn gjennom en av Romas byporter med sitt store følge. Innenfor bymurene ser vi Peters tomme trone klar til å ta ham imot, og en svevende putto som holder Peters nøkler og den pavelige tiara. Under baldakinen ved pavens side kan vi skimte en kvinne med blikket fast rettet mot Peters etterfølger: det er den hellige Katarina av Siena. Hun var den som overtalte paven til å reise fra Avignon, fordi hun til slutt klarte å overbevise ham om at Peters stol bare kunne stå i Roma, over apostelens grav.

FLYVENDE MAGIKER

På vei ned til krypten med Francescas skjelt, passerer man to merkelige svarte steinheller som er murt inn i veggen. De har runde fordypninger i midten og er dekket med hvert sitt jerngitter. Ifølge innskriften på veggen over hellene er fordypningene spor etter den knelende apostelen Peters knær. De apokryfe og svært gamle «Petersaktene» forteller nemlig at magikeren Simon fra Samaria, den samme som nevnes også i Apostlenes gjerninger, skal ha fulgt med Peter fra Jerusalem til Roma. Her konkurrerte han om Peters tilhengerskare og ville overbevise den om at hans åndelige krefter var større enn Peters. For å demonstrere dette svevet han i luften over Forum Romanum ved hjelp av magi, til mengdens store forundring. Peter knelte ned og ba om at Gud måtte ydmyke denne hovmodige gudsbepotteren. Magikeren Simon styrtet så i bakken og døde, rett nedenfor stedet Peter knelte i bønn. Hvor gamle steinhellene i kirkeveggen faktisk er og hvor de egentlig kommer fra, er det antakelig umulig å vite noe sikkert om, men fortellingen om apostelen Peter og den flyvende magikeren var antakelig grunnen til at kirken S. Maria Nova i sin tid ble lagt nettopp her, hvor Peter etter sigende skal ha knelt ned.

BESKYTTER AV KVINNER, ROMA OG SJÅFØRER

Nede i krypten hviler den hellige Francesca av Roma, og etterlatte lapper med bønne-

4 . DEN HELLEGE FRANCESCA AV ROMA OG HENNES SKYTSENGEL: Marmorskulptur av Giosuè Meli fra 1866, til erstatning for Berninis bronseskulptur med samme motiv.

intensjoner vitner om at romere fortsatt ber om hennes forbønn, snart seks hundre år etter hennes død. Ikke bare er hun skytshelgen for kvinner i sin alminnelighet og selvfølgelig for Roma by, hun har også i omtrent et århundre vært skytshelgen for sjåførere. Derfor kan man få bilen sin velsignet utenfor denne kirken hvert år, noen dager etter hennes festdag i mars. Kanskje er det romernes vedvarende hengivenhet til Francesca som har reddet den innholdsrike kirken hennes fra utslettelse. Flere ganger i tiden etter Italias samling og under Mussolini, tok nemlig nasjonalistiske og fascistiske arkeologer til orde for å «rense» Forum Romanum for alt som ikke vitnet om den antikke keisertidens storhet. I mange tilfeller lyktes de, men Santa Francesca Romana ble heldigvis stående.

Professor Kristin B. Aavitsland er kunsthistoriker og middelalderforsker, og for tiden ansatt av Universitetet i Oslo som leder for Det norske institutt i Roma. I dette og følgende numre av St.Olav tar hun oss med til kirker i Roma hun synes er verd et besøk.

«Kanskje er det romernes vedvarende hengivenhet til Francesca som har reddet den innholdsrike kirken hennes fra utslettelse.»

«Vi feiret langfredag i den nye klosterkirken. Det føles annerledes og mer klosteraktig her. Det gir et annet perspektiv.»

Nye Munkeby kloster ferdigbygd: Kloster nummer tre

Etter en lang og hektisk byggeperiode står et helt nytt kloster med egen kirke nå ferdig i det bølgende landskapet på Innherred i Trøndelag.

TEKST: SIRI WAHL-OLSEN FOTO: JAN ERIK KOFOED

Her har det vært cistercienserkloster helt siden 1100-tallet. Det første ble forlatt i 1209, så reiste det seg et nytt i 2009.

Siden den gang har fire brødre bodd, bedt og arbeidet i et lite, midlertidig kloster, som nå har fått en mye større og mer innholdsrik nabo.

– Skjærtorsdag spiste vi det siste måltidet i det gamle klosteret, før vi flyttet over til de nye bygningene og sov der for første gang, forteller fader Joël.

– Vi feiret langfredag i den nye klosterkirken. Det føles annerledes og mer klosteraktig

TIDEBØNN: Munkene samlet til sekst, tidebønnen klokken tolv. På høyre side står fader Josef (bak), som er forsanger, og fader Joël. De er begge prester. Broder Bruno og broder Arnaud til venstre. Kirken har plass til omlag førti personer i tillegg til munkene.

HIMMELDRONNINGEN: Statuen av Maria og barnet er en kopi av en gammel statue fra Østerrike.

her. Det gir et annet perspektiv. Vi finner igjen noe vi har opplevd før, føyer han til.

KRUSIFIKS FRA MOSVIK

Biskop Erik Varden har feiret den første messen sammen med brødrene i kirken, som ennå ikke er vigslet av ham. Det er ikke bestemt når den høytidelige seremonien skal finne sted. Det er mye som skal ordnes og forberedes til den tid.

Hele det nye klosteret er holdt i en klassisk og gjenkjennbar stil, men materialene og interiørene er moderne og nordiske. På kortveggen er kirken utvendig kledd med naturstein fra Oppdal, resten av bygget er holdt i norsk furu; den er spesialbehandlet for å redusere brannfaren.

Narthex er et lyst og romslig overgangsrom, der folk samles før de går inn i selve kirkerommet. Her er det foruten høytiden, lyset og luftigheten som er hovedinntrykket. Fra tre høye, smale vinduer i fondveggen kaster sollyset sine stråler gjennom de diskret grå glassmaleriene. På den lange ytterveggen er det seks smale vinduer oppe og nede, mellom seks søyler. På veggen bak alteret henger et fargesterkt krusifiks i rødt, grønt, gull og oker. Det er en kopi av middelalderkrusifikset i Mosvik kirke, litt lenger nord i Trøndelag. Ved alteret som er i en spesiell kalksten og laget i Frankrike, står et stort påskelys i en vakker lystemestake av tre, dreid og gitt av naboen. Her er også en kopi ▶

HISTORISK GRUNN: Det nye klosterets grunnsten ble velsignet av biskop Erik Varden søndag 24. oktober 2021. Stenen var en gave fra den lokale fortidsminneforeningen, og er hentet fra koret i den gamle klosterkirken. Her virket og ba cistercienserbrødre på 11- og 1200-tallet ved Den katolske kirkes nordligste kloster.

være. Når stoler, gitter og gardin mellom de to små rommene er på plass, kan den som vil komme hit for å skrifte.

Fra selve kirkerommet går vi inn i det romslige sakristiet. Den ene veggen består av skap holdt i samme stil som benkene. Her henger munkenes kapper og messehagler. Fra sakristiet kommer vi inn i klausurens hjerte, klostergangen med atriet, som muligens blir en grønn hage. Klostergangen har de samme søylene som kirken.

ALLE FÅR BAD

Det første rommet vi kommer til, er kjøkkenet og refektoriet. Byggematerialet innendørs er i lyst limtre, vinduene er store og slipper inn mye lys. Gjennom de store vinduene har munkene utsikt mot skogen og den indre delen av Trondheimsfjorden. Ellers i første etasje finner vi et stort vaskerom med en svær vaskemaskin og ditto tørketrommel. Vi går videre til auditoriet og kapittelrommet, der munkene samles til møter og samtaler.

En stilren trapp bringer oss opp i andre etasje. Der er trimrommet og boklageret som skal bli bibliotek, samt munkenes celler. De er enkle med en seng, en stol, et bord og et kors på veggen. Hver celle har sitt fine bad med havgrønne gulvfliser og dører i matchende herdet glass. Til sammen er det ni celler, men senere kan det bli plass til tolv. •

av en gammel Maria-statue, som opprinnelig kommer fra Østerrike.

POLSKE MØBLER

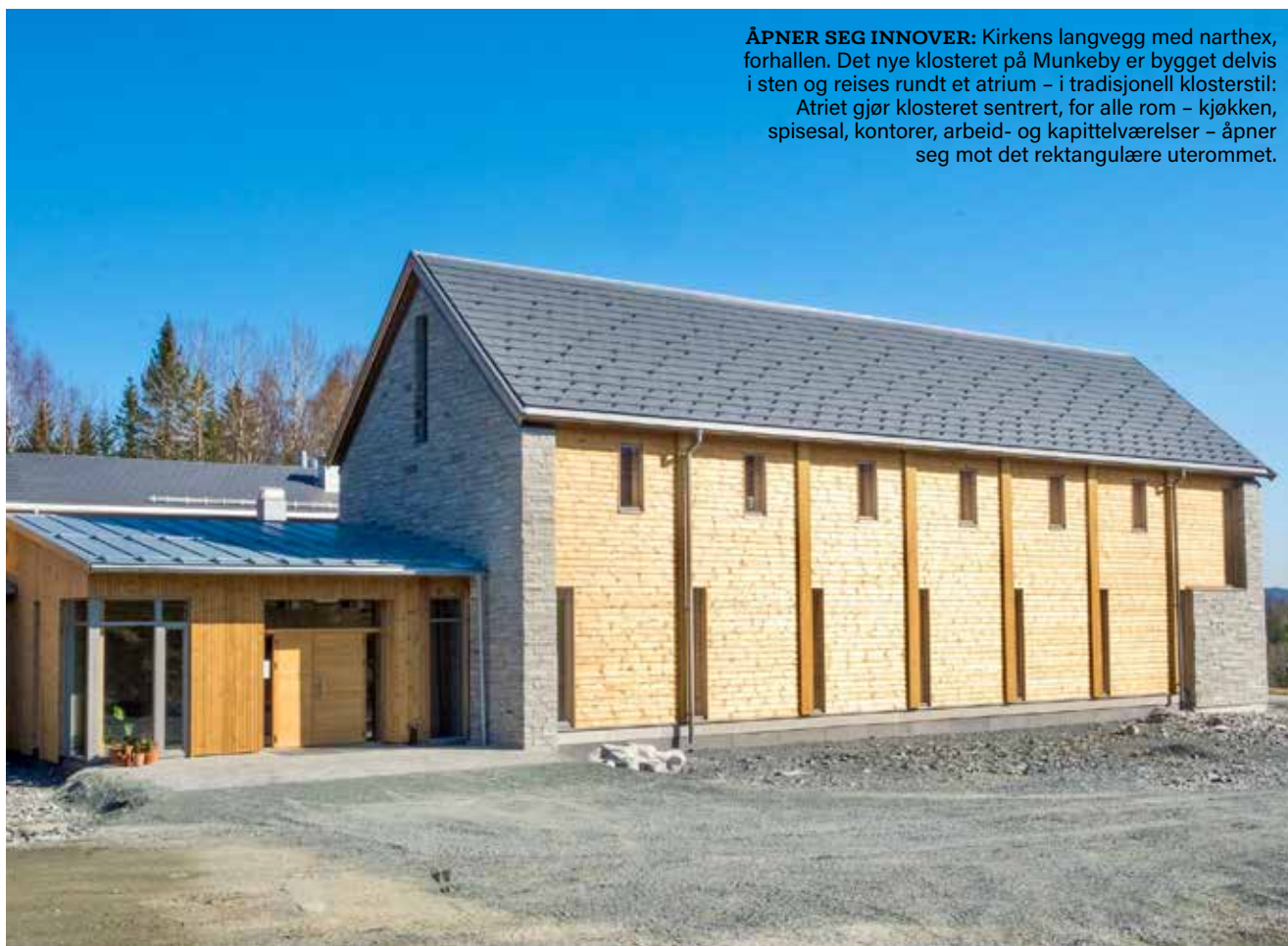
Gulvet er lyst og vakkert, benkene til menigheten og munkene er av mørk eik og laget i Polen. Bakerst i kirkerommet venter en skriftestol på å bli ferdig innredet, særlig er rommet til presten ganske trangt, slik det skal

BRODERMÅLTID: Brødrene inntar lunch i det nye refektoriet (spisehall) til hyggelig prat. Fra venstre ser du fader Josef, broder Arnaud, fader Joël og broder Bruno.

UTSIKT: I forgrunnen ser vi en del av atriet, som binder huset og husets brødre sammen med en sentrert, klassisk klosterarkitektur. På klocketårnet vil det etterhvert bli montert et kors, men klokkene er allerede på plass: De kommer fra den gamle katolske domkirken i Trondheim og heter St. Olav (størst) og St. Eystein (mindre).

ÅPNER SEG INNOVER: Kirkens langvegg med narthex, forhallen. Det nye klosteret på Munkeby er bygget delvis i sten og reises rundt et atrium – i tradisjonell klosterstil: Atriet gjør klosteret sentrert, for alle rom – kjøkken, spisesal, kontorer, arbeid- og kapittelværelser – åpner seg mot det rektangulære uterommet.

KNYTTE SAMMEN: Lysestaken med påskelyset er laget og gitt i gave av en nabo. Den mørke stenen under tabernaklet (på veggen til høyre) er hentet fra ruinene etter middelalderens Munkeby kloster. Slik knyttes det nye sammen med det gamle.

Munkeby Kloster

- **HVOR:** Munkeby Mariakloster i Frol, Levanger kommune
- **HVEM 1:** Fader Joël, fader Josef, broder Bruno, broder Arnaud
- **HVILKEN ORDEN:** Cistercienser-trappistordenen
- **HVOR MYE:** Det har kostet ca. 50 millioner kroner å bygge det nye klosteret. Finansiert av mange givere, blant annet noen klostre i cistercienserordenen, noen bispedømmer, den katolske stiftelsen Bonifatiuswerk i Tyskland, samt folk i Norge og Frankrike.
- **HVEM 2:** Eggen Arkitekter i Trondheim har tegnet klosteret. De tegnet også den nye katolske domkirken i Trondheim

KRUSIFIKS FRA NABOLAGET: Det fargesterke krusifikset er en kopi av middelalder-krusifikset i Mosvik kirke, også det i Trøndelag.

ROM FOR STILLHET

Når dette skrives, er det til akkompagnement av intens hamring og boring med slagdrill mens det bygges en ny etasje over hodene våre. Altså ikke helt den rette inspirasjon til å skrive om stillhet i disse tankene fra klosteret.

TEKST: SØSTER METTE ANDRÉSEN OP, KATARINAHJEMMET, OSLO

Og allikevel - når lydene av og til stilner, og du med ett hører fuglene kvitre fra trærne utenfor vinduet, føles det som balsam for sjelen. Vi mennesker trenger stillhet, vi trenger et «stille rom» der vi kan stenge oss ute fra det som opptar oss av uro og bekymringer i vår travle hverdag. Karmelittmunken Wilfrid Stinnisen (1927-2014) sier det slik:

«I stillheten oppnår du en distanse fra det som kanskje helt oppsluker deg. Du kan lettere se alt i det rette perspektiv. Du kan lære å se sannheten og gjennomskue dine illusjoner. Det finnes en innsikt som kan modnes i stillheten foran Gud.»

FOR ET TROENDE MENNESKE er dette stillhetens rom først og fremst et privilegert møtested med Gud, vår Skaper, for hvem ingen ting er skjult.

«Når du ber, gå inn i ditt kammer og lukk døren til» sier Jesus. Vi trenger stunder der vi legger alt til side for bare å være der for ham og med ham. For oss som bor i kloster og som er så heldige å ha et kapell i huset der vi samles til messe og tidebønner, er det også godt å kunne sitte der alene uten å la seg distrahere av andre. Og, ikke minst, ha blikket vendt mot tabernaklet der Kristus er nærværende i sakramentet.

Men ikke alle har tilgang til et slikt stillhetens rom eller anledning til å trekke seg tilbake midt i hverdagens gjøremål. Allikevel er det mulig – hvis man virkelig går inn for det – å finne et par minutter til å være alene med Gud i sitt indre, stille rom. Det dreier seg nemlig også om å *gi rom* for stillhet.

I en menighet i utkanten av Paris der jeg hadde mitt virke i mange år, ble for noen år siden metroens endestasjon forlenget, og én av utgangene førte rett opp til en kirke. Jeg var ofte vitne til at folk kom opp fra metroen og gikk inn i kirken for å tenne et lys eller sette seg ned en kort stund før de hastet videre. Jeg tror at det å ta en pust i bakken i et stille kirkerom, kan være et behov for

mange, og at tilbudet om åpne kirker ville være kjærkomment flere steder.

Imidlertid er ikke stillhet bare fravær av lyd. Fuglesang, bølgeskvulp, vindens susing eller dempet musikk kan også medvirke til å skape ro i sjelen. Naturen åpner for kontemplasjon av Guds skaperverk og vissheten om hans nærvær. *«Når jeg ser din himmel, et verk av dine fingre, månen og stjernene som du har satt der, hva er da et menneske siden du kommer det i hu, et menneskebarn siden du tar deg av det?»* (Salme 8,4-5.)

Men hvis det å søke stillhet er viktig for mange mennesker, er det også dem, og slett ikke bare de yngste blant oss, som flykter fra stillheten og ikke kan gå et skritt uten å ha ørene klistret til hodetelefonen. Ikke for å søke ro, men tvert i mot for å få tilgang til mer lyd. For ikke å snakke om mobilen som sjelden er satt på lydløs.

Når dette er sagt, finnes det også en stillhet som ikke er velgjørende. En stillhet som ikke er villet eller ønsket, men påtvunget fordi man er ensom og isolert. En tvungen stillhet er vond å leve med. Våre sykehjem, der pleierne sjelden har tid til å sette seg ned og slå av en prat hos en som ofte er alene, er et eksempel på dette.

MEN EN STILLHET KAN OGSÅ DELES. Å være sammen med en nær venn betyr ikke nødvendigvis at man må snakke hele tiden. Å kunne tie sammen er også verdifullt, men da må man kjenne hverandre godt. Enda sterkere gjelder dette for møtet med Gud i vårt lønnekammer. Ikke slik å forstå at vi vet hva Gud tenker, men han vet hva vi tenker, og vi vet at vi kan komme til ham med alt vi har på hjertet. *«Mitt hjerte er urolig til det finner hvile hos ham»*, skriver Augustin.

SÅ LA OSS SØKE vårt eget stille rom der Gud, vår Far, som alltid er til stede, vil la meg lytte til hva han har å si meg. Og måtte all den larm som omgir oss, ikke forstyrre oss slik at vi ikke kan høre hans stemme. •

Salmenes bok: En kilde til troslivet – 6

Denne serien tar for seg noen av de gammeltestamentlige salmene som benyttes i tidebønnene *Laudes* og *Vesper*.

SALME 16

Du gir meg gledens fylde for ditt åsyn

- 1 ...Av David.
Vern meg, min Gud.
- 2 Jeg sier til Herren:
«Du er min Gud og mitt eneste gode.»
- 3 Gagnløst er det for meg
å lite på jordens guder.
- 4 Mange plager rammer dem
som følger fremmede guder.
I deres blodoffer vil jeg ikke ta del.
Jeg vil ikke ta deres navn i min munn.
- 5 Herren er min arvedel, mitt beger.
Det er du som bestemmer min lodd.
- 6 Min jord ble meg tilmålt på fagre enger.
Jeg gleder meg over min arv.
- 7 Jeg priser Herren for hans råd,
for manende ord i mitt hjerte om natten.
- 8 Herren har jeg alltid for øye.
Med ham ved min høyre står jeg trygt.
- 9 Derfor gledes mitt hjerte, min tunge jubler,
i håp skal mitt legeme hvile.
- 10 Du overgir ikke min sjel til døden,
din hellige til gravens oppløsning.
- 11 Du lærer meg livets vei,
gir meg gledens fylde for ditt åsyn,
evig salighet ved din høyre.

Mer stoff om salmene kan du finne på nettstedet *Lytt til min røst i dag* he-salmekommentar.com, som inneholder innledninger og kommentarer til de salmene som benyttes i tidebønnene laudes og vesper.

TEKST: HELGE ERIK SOLBERG

Denne salmen uttrykker en trygg tillit til Gud, men de to siste versene er litt overraskende, for på den tiden da denne salmen ble skrevet, var læren om et evig liv i Guds nærhet ennå ikke fullt utviklet. Det dystre dødsriket, Sheol, var livets endestasjon. Den kristne tradisjonen gir oss imidlertid to lese måter, som vi skal se nærmere på.

1. DEN TYPOLOGISKE LESEMÅTEN

Typologi er å fortolke utsagn om personer, hendelser og handlinger i Det gamle testamentet i lys av den nye paktens budskap. For å unngå vilkårlige og «fromme» tolkninger av gammeltestamentlige tekster, setter man vanligvis som krav at tolkningene skal ha klare referanser i Det nye testamentet. Derfor kan typologiske tolkninger ha dyp teologisk relevans.

Salme 16, som ifølge tradisjonen er skrevet av David [v 1], er i høy grad blitt tolket typologisk. Vi skal se på to henvisninger til den i Det nye testamentet.

(1) Apostelen Peter siterer i sin helhet de siste versene av salmen i sin preken på pinsedagen. Han sier at disse versene dreier seg om Kristus:

Men Gud reiste ham opp og løste ham fra dødens rier. Døden var ikke sterk nok til å holde ham fast... Men [David] var en profet... Derfor så han inn i fremtiden og talte om at Messias skulle stå opp. Det var han som ikke skulle bli værende i dødsriket, og det var hans kropp som ikke skulle se forråtnelse. Denne Jesus har Gud reist opp, det er vi alle vitner om. Han ble opphøyd til Guds høyre hånd... [Apg 2:24,30-32]

Den gammeltestamentlige salmisten har selvsagt ikke kjent Kristus og har kanskje heller ikke vært seg bevisst et messiansk perspektiv, men Peter bruker altså hans tekst som et profetisk utsagn om den oppstandne frelser.

Det er grunnen til at Kirken i sin messeliturgi på annen påskedag bruker Peters preken som første lesning og salme 16 som den etterfølgende responsoriesalmen.

(2) Paulus har den samme salmen i tankene når han skriver:

Og et annet sted sier han: «Du skal ikke la din Hellige se forråtnelse.» [Apg 13:35]

For Peter og Paulus er altså den navnløse personen i salmen Kristus selv, som symbolsk har sin plass til høyre for Gud [v 11b]:

Men fra nå av skal Menneskesønnen sitte ved den mektige Guds høyre hånd [Luk 22:69].

Dette kan vi altså ha i tankene når vi leser salme 16. Da

ber vi salmen i den glede og det håp [v 9] Gud har gitt oss gjennom Kristi død og oppstandelse.

2. DEN PERSONLIGE LESEMÅTEN

Andre ganger kan vi imidlertid gjøre salmen personlig. Det er nemlig mulig å la dens ord bli våre egne: *Du lærer meg livets vei* [v 11a] her på jorden, og ved tidenes ende *gir du meg gledens fylde for ditt åsyn, evig salighet ved din høyre* [v 11b]. Da er det vi som uttrykker personlig håp og tillit.

Nå ser det imidlertid ut til at vi har begynt å lese denne salmen baklengs; vi startet med slutten. Men det er kanskje ikke så galt, for nå kan vi gå tilbake og lese den første delen av salmen i lys av de siste versene, mens vi holder oss til den personlige lese måten.

Salmens fire første vers uttrykker sterk tro på og tillit til Gud og en total avvisning av *fremmede guder* [v 4]. Israelittenes historie etter erobringen av Kanaan gir oss mange dramatiske eksempler på både avvisning av og frafall til nabofolkenes religiøse praksis. Det er bakgrunnen for salmistens tekst.

Men hva med oss i dag? Har vi noen *fremmede guder*? Svaret er dessverre bekræftende. Vi har neppe hedenske avguder, men vårt liv er ofte preget av materialisme:

Så blir de stående disse tre: Tro, håp og penger. Men størst blant dem er pengene. [Hugin & Munin, Vårt Land 09.07.2018:32]

Har vi glemst Jesu advarsler om Mammons innflytelse? Eller for å si det med Paulus: *For kjærligheten til penger er roten til alt ondt* [1 Tim 6:10]. I så fall burde det røre vår samvittighet å be dette:

Jeg sier til Herren: «Du er min Gud og mitt eneste gode.» Gagnløst er det for meg å lite på jordens guder. [vv 2-3]

Virkeligheten er nok litt annerledes for de fleste av oss. Derfor er det viktig å be salmens første vers med full tillit:

Vern meg, min Gud. Jeg håper på deg.

I versene 5 og 6 har salmisten sikkert tenkt på fordelingen av det erobrede landet mellom Israels stammer, hvor alle (bortsett fra Levis stamme) fikk sin lodd. Men hva har ikke vi fått? For en rikdom av goder og velferd som preger våre liv! Vi tar det ofte som en selvfølge og kanskje en udiskutabel rettighet, men egentlig har vi sannelig mye å takke Gud for. Det glemmer vi kanskje til daglig, og da kan disse versene gi oss en viktig påminnelse om å gjøre det.

De to neste versene uttrykker at når vi er lydhøre for Guds ord [v 7] og har tillit til ham, da kan vi være trygge [v 8]. Derfor jubler salmisten i glede og håp [v 9], og vi med ham. Dette tillitsfulle håpet peker så fram til det evighetsperspektivet som avslutter salmen [vv 10–11] og som vi begynte vår betraktning med.

Vi må lære oss å vente og håpe – i tillit!

NY LEDER: Astrid Söderbergh Widding.
Foto: Eva Dalin

Katolikk leder Nobelstiftelsen

Nobelstiftelsen i Sverige har utnevnt Astrid Söderbergh Widding som ny leder. Widding er professor i filmvitenskap og rektor for universitet i Stockholm. Hun tilhører legdominikanerne og var til 2013 medarbeider i det katolske tidsskriftet *Signum*.

Det er svært gledelig at Astrid Söderbergh Widding har takket ja til å bli vår nye leder. Hun har bred erfaring med å lede institusjoner innen vitenskap, kultur og samfunn, sier Nobelstiftelsens direktør, tidligere statsråd Vidar Helgesen i en pressemelding.

UNIK STILLING

– Jeg takker for tilliten til å bli ny leder av Nobelstiftelsen. Nobelprisen har en unik stilling på verdensbasis. Jeg ser frem til å bidra i det viktige arbeidet som gjøres for å fremme vitenskap, litteratur og fred i verden, sier Astrid Söderbergh Widding.

Hun har vært professor i filmvitenskap siden mai 2000 og rektor for Stockholms universitet siden februar 2013. Hun er leder for Academia Europaea (2020), Kungl. Vetenskapsakademien (2014) og for Kungl. Vitterhetsakademien (2008), og har mottatt en rekke svenske og utenlandske utmerkelse.

ØKONOMI OG UAVHENGIGHET

Med seg i Nobelstiftelsens styre får hun blant andre to norske medlemmer: advokat Berit Reiss-Andersen, leder av Den norske Nobelkomiteen og Vidar Helgesen.

Nobelstiftelsen er en privat stiftelse grunnlagt i år 1900 med utgangspunkt i Alfred Nobels testamente. Nobelstiftelsens hovedoppgaver er å sørge for at testamentets intensjoner oppfylles, at det økonomiske grunnlaget for utdeling av Nobelprisene sikres i et langsiktig perspektiv og for at de institusjoner som deler ut prisene, forblir uavhengige. •

KVINNE OG MANN: «Gudsbildet i vår natur viser seg i mannens og kvinnens gjensidighet. Kvinne og mann er skapt for hverandre», står det i de nordiske biskopenes hyrdebrev. Illustrasjon: Edvard Munchs oljemaleri «Adam og Eva» (1928).

Biskopenes hyrdebrev

I fastens siste uke sendte våre nordiske biskoper ut sitt hyrdebrev om den menneskelige seksualitet. «Hensikten med Kirkens lære er ikke å vingeklippe kjærligheten, men å la den sveve», skriver de.

SEKSUALITET: «Mange forfjamses av tradisjonell kristen lære om seksualitet», skriver de nordiske biskopene i hyrdebrevet, som ble offentliggjort lørdag den 25. mars.

I hyrdebrevet minner biskopene om den regnbue Gud satte på himmelen som et tegn på pakten mellom Ham og «hver levende skapning, alt kjød». De trekker deretter en parallell til nåtidens regnbuebevegelse, som er blitt symbolet «på en politisk og kulturell bevegelse.»

FORDØMMER DISKRIMINERING: «Vi anerkjenner alt det som er edelt i bevegelsens målsetning. I den grad målsetningen taler om hvert menneskes verdighet, om lengselen etter å bli sett, deler vi den. Kirken fordømmer all urettferdig diskriminering, også på grunnlag av kjønn og legning. Men vi erklærer oss uenige når bevegelsen fremmer et syn på menneskets natur som abstraherer personlighetens inkarnerte integritet, som om fysisk kjønn var tilfeldig.»

Etter å ha behandlet regnbuebevegelsen, går biskopene videre til å skrive om det komplementære mellom mann og kvinne, og at «lengselen etter kjærlighet og seksuell integritet berører oss mennesker dypt.»

GRADVIS VEKST: Biskopene understreker at «enhver søken etter integritet fortjener respekt og oppmuntring», og at «vekst i visdom og dyd er organisk.»

Dessuten minner biskopene om at «vår oppgave og misjon som biskoper er å peke mot Kristi buds fredelige, livgivende vei. Den kan synes trang når vi først setter ut, men blir bredere jo lenger vi kommer. Vi gjorde dere urett, bød vi dere mindre enn som så; ikke ble vi vigslet for kun å forfekte våre egne, innskrenkede oppfatninger.»

PASS TIL ALLE: «I Kirkens gjestfrie fellesskap er det plass til alle», avslutter biskopene og fremhever to formaninger til de troende i Norden: «Først og fremst: prøv å bli bedre kjent med Kristi kall og løfter.

Lær ham å kjenne gjennom Skriften og i bønn, ved liturgien og ved studier av Kirkens fullstendige lære, ikke kun av enkelte brokker hist og pist. Ta del i Kirkens liv. Da vil det skje at de opprinnelige spørsmåls horisont blir videre; hjerte og forstand likeså. For det annet, vurderer hvor begrenset en rent sekulær fremstilling av seksualitet nødvendigvis er. En slik fremstilling trenger å berikes. Vi behøver adekvat uttrykk for å snakke om så viktige ting.»

Hyrdebrevet har vakt oppmerksomhet og skapt debatt. På de påfølgende sidene har vi spurt tre biskoper om bakgrunnen for Hyrdebrevet og bedt Erik Andvik om hans forståelse av Hyrdebrevet.

Tre biskoper om bakgrunnen for hyrdebrevet

BISKOP ERIK VARDEN OSCO
Trondheim

1. Hva var bakgrunnen for hyrdebrevet?

► Den globale sammenhengen er vår tids perpleksitet i forhold til spørsmålet om hva et menneske er. Brevet kom da det kom fordi vi arbeidet med teksten på møtet i bispekonferansen i mars.

2. Én viktig ting fra brevet du vil trekke frem?

► At det å være menneske, er å kalles til å overskride oss selv; til å nå et mål vi ennå ikke kjenner ved stadig dypere å oppdage hva det vil si å leve i Kristus.

3. Hva er hovedbudskapet, kort oppsummert?

► At vår store oppgave i livet er å nå frem til hellighet, og at helligheten nås ved at sår helbredes, ved at alt som ennå er fragmentert i oss, blir helt.

4. Hvem er brevet relevant for?

► Alle mennesker av god vilje.

KARDINAL ANDERS ARBORELIUS OCD
Stockholm

1. Hva var bakgrunnen for hyrdebrevet?

► I vår tid er det så mye forvirring angående synet på mennesket, på dets verdi som Guds skaperverk og avbilde. Det bibelske menneskesynet må derfor forklares på en måte som mennesker kan forstå.

2. Én viktig ting fra brevet du vil trekke frem?

► At Kirken har et godt budskap å gi folk angående nye og kompliserte problemstillinger vi står overfor her og nå.

3. Hva er hovedbudskapet, kort oppsummert?

► At Guds kjærlighet og barmhjertighet er for alle mennesker. Uansett hvem vi er og hva vi gjør, er vi underlagt Guds nåde og har ukrenkelig verdi. Samtidig er det viktig for hver person å oppdage hvordan Gud vil at de skal leve, hvordan de skal forholde seg til sin seksualitet og hvordan de best kan tjene Gud.

4. Hvem er brevet relevant for?

► For alle som vil lytte til Guds røst og følge Jesus, ja, for hver person som søker sannheten.

BISKOP CZESLAW KOZON
København

1. Hva var bakgrunnen for hyrdebrevet?

► Konteksten er blant annet den pågående kjønnsdiskusjonen og de mange forsøkene på å gjøre kjønn til et sosiologisk og psykologisk valg i stedet for, med overbevisning, å akseptere læren om kjønn som ligger i skaperordning. Å forsvare denne ordningen ignorerer ikke utfordringene som noen kan ha med sitt kjønn. Disse utfordringene må rett og slett ikke bli begrunnelsen for en relativistisk norm.

2. Én viktig ting fra brevet du vil trekke frem?

► En klar understreking av skaperordningen, samt oppfordringen til å sette seg inn i den og ikke avvise Kirkens lære på forhånd.

3. Hva er hovedbudskapet, kort oppsummert?

► Å lære å se seksualitet også i en åndelig kontekst, som en gudgitt måte å uttrykke kjærlighet på og dermed også beskytte seksualiteten mot bagatellisering.

4. Hvem er brevet relevant for?

► Alle! For katolikker, ja, for alle kristne. Det er en oppmuntring og støtte til å bekjenne Kirkens lære om seksualitet, ekteskap og familieliv, en bekjennelse mange gjerne vil stå ved, men ofte står alene om. Brevet er også relevant for samfunnet som sådan. Selv om mange avviser innholdet, er det Kirkens plikt å forkynne det riktige synet på seksualitet, også som en støtte til de mange som uten religiøs bakgrunn likevel instinktivt deler det klassiske kristne synet på seksualitet.

«Det er viktig for hver person å oppdage hvordan Gud vil at de skal leve, hvordan de skal forholde seg til sin seksualitet og hvordan de best kan tjene Gud.»

Hyrdebrevet sett i lys av kroppens teologi

De nordiske katolske biskopenes hyrdebrev tar opp et komplekst tema, nemlig menneskelig seksualitet. Hvorfor skriver de om dette? Og hva var hovedbudskapet, enkelt forklart?

TEKST: ERIK ANDVIK

Biskopene starter brevet sitt med å skrive om regnbuen. Regnbuen var opprinnelig et tegn fra Gud om Hans første pakt med mennesker. Pakten viste hva Gud ønsket for mennesker: at vi skulle «*leve velsignet her på jord*» og «*finne glede i hverandre*». Vi er skapt for å være lykkelige, og vi er skapt for kjærlighet. I dag har regnbuen blitt et symbol for en ny bevegelse, men også her har regnbuen fortsatt den samme betydningen: alle mennesker har rett til å være lykkelige; alle mennesker har rett til kjærlighet.

KROPPENE VÅRE ER ET BILDE PÅ GUD

Biskopene skriver at de «*anerkjenner alt som er edelt*» (godt og sant) i regnbuebevegelsen. Men den nye måten å bruke regnbuen på har allikevel glemt en ting: For å finne ekte lykke må vi huske hvem vi er, og det som har mest å si for hvem vi er, er at vi er skapt i Guds bilde. Å være skapt i Guds bilde betyr at vi ligner på ham. Til forskjell fra dyrene, har mennesket fornuft og fri vilje, som gjør det mulig for oss å elske hverandre og elske Gud. Men, som Kroppens teologi fremhever, handler det å ligne på Gud ikke bare om tankene og viljen; det handler også om kroppen. Biskopene skriver: «*Gudsbildet i vår natur viser seg i mannens og kvinnens gjensidighet.*» Mannen og kvinnens kropper er skapt for å bli forenet i den seksuelle handlingen som skaper nytt liv. Og denne kroppslige foreningen innebærer en total livslang gave mellom mannen og kvinnen fordi det er et bilde på Gud, som er en fullkommen livgivende forening mellom Far, Sønn og Den Hellige Ånd, en kjærlighetsforening som han ønsker å inkludere oss i.

At også kroppen er skapt for å avbilde Gud

EKTESKAP: I hyrdebrevet fremmer biskopene idealet om ekteskap som en livslang forening mellom mann og kvinne

betyr at kroppene våre ikke bare er «hus» som sjelen tilfeldigvis bor i. Kropp og sjel er en enhet. Det er ikke mulig å bli «født i feil kropp». Kjønnnet vårt er ikke «tilfeldig», men gitt oss av Gud. Å fortelle unge mennesker at de selv må finne ut hvilket kjønn de er, er å legge på dem «en byrde av selv-bestemmelse de ikke har kraft til å bære». Å bytte ut sannheten om menneske for disse nye teoriene er et risikoprojekt. «*Legger vi mye av oss selv i forgjengelig teori, risikerer vi å bli såret.*» Og hvem vet hva som blir ►

ERIK ANDVIK er førsteamanuensis ved NLA høyskolen og diakonstudent i Oslo katolske bispedømme, og han har hatt mye undervisning for konfirmanter om pave Johannes Paul IIs *Kroppens teologi*.

den neste teori? «Det som i dag tas for gitt, forkastes kan hende i morgen.»

SYND DISKVALIFISERER OSS IKKE

Mens biskopene fremmer idealet om ekteskap som en livslang forening mellom mann og kvinne, erkjenner de samtidig at mange ikke føler at de passer inn i det eller klarer å leve opp til det. Sannheten er at ingen klarer å leve opp til idealet på alle områder. Å ikke leve opp til idealet er det Kirken tradisjonelt har kalt «synd». Alle synder. Men ingen blir utestengt fra Kirken på grunn av det! Biskopene ønsker å være til stede for alle som strever, og oppmuntrer oss med at selv et lite steg i riktig retning er godt, selv om man ikke helt har nådd målet ennå. Men de skriver også at vekst må «for å være fruktbar, strekkes mot et mål.» Selv om ingen helt når målet, må vi heller ikke forkaste målet.

SKRIFTEMÅLET ER ALLTID ÅPENT

Så tar biskopene opp et vanskelig tema: «Deltagelse i sakramentene forutsetter at vi konkret lever i henhold til pakten som ble forseglet i Kristi Blod. Iblant er omstendighetene sånn, at en katolikk for en tid ikke kan motta sakramentene». Her er det viktig å forstå at biskopene ikke snakker om alle sakramentene, men spesifikt om eukaristien. Skriftemålets sakrament er alltid åpent! Og etter at vi har skriftet kan vi motta eukaristien. Men det vil være skadelig for oss å ta Gud inn i våre kropper hvis vi er klar over alvorlige synder som vi ikke har skriftet for. Og det å skrifte for noe innebærer å angre på det vi har gjort og bestemme oss for å prøve så godt vi kan å ikke gjøre det igjen.

Det som gjør dette så vanskelig for noen, er at de har forpliktet seg i parforhold som ikke når opp til idealet om ekteskap som en livslang forening mellom mann og kvinne, enten de er fraskilt fra sin første ektefelle og lever som gift med en annen, eller lever sammen som ektefeller uten å være gift. Biskopene erkjenner

hvor smertefull en sånn situasjon kan være. Det er som å leve i «eksil», men slik som med israelittene i Egypt, kan en tid i eksil føre til en enda dypere erfaring av å høre til Gud.

«VANSKELIG» ER IKKE DET SAMME SOM «UMULIG»

«Mange forffamses av tradisjonell kristen lære om seksualitet» skriver biskopene. Men til disse har de et viktig råd: «prøv å bli bedre kjent med Kristi kall og løfter», «lær ham å kjenne»,

«ta del i Kirkens liv.» For hvis vi blir overbevist om den rike betydning seksualitet har – «hvis vi gjenoppdager seksualitetens sakramentale rolle i Guds plan» – kan vi få styrke til å etterleve Kirkens lære selv om det er vanskelig. Og vanskelig er ikke det samme som umulig. Biskopene oppfordrer oss til ikke å tro alt som samfunnet rundt oss sier om seksualitet, til å se «hvor begrenset en rent sekulær fremstilling av seksualitet nødvendigvis er». Å leve uten seksuelle forhold er ikke skadelig eller helsefarlig. Ved

«Biskopene ønsker å være til stede for alle som strever, og oppmuntrer oss med at selv et lite steg i riktig retning er godt, selv om man ikke helt har nådd målet ennå.»

hjelp av Guds nåde kan det være en riktig vei for noen. Mange erfarer at en «stor, befriende nærhet lar seg finne også i ikke-seksuelle forhold.»

Biskopene oppsummerer brevet ved å si: «Hensikten med Kirkens lære er ikke å vingeklippe kjærligheten, men å la den sveve.» Det var kjærlighet som skapte verden og kjærlighet som «ga form til vår menneskenatur» – som formet oss som mann og kvinne. Og det beste uttrykk for kjærlighet er Kristus, som led og døde for å frelse oss, og som ga oss et eksempel å følge. Biskopene avslutter derfor med et ønske: «Måtte vårt katolske fellellskap, så mangefasettert og farverikt, bære vitnesbyrd i sannhet om denne kjærlighet». •

Til de nordiske biskopene

AV HANS CHRISTENSEN
LEGE, CAND.THEOL.

Takk for hyrdebrevet mottatt 25. mars. med de mange, sikkert velmenende, ordene om «menneskelig seksualitet». Det er ikke et lett tema for dere, men dere prøver å være forståelsesfulle – og takk for det. Men for meg stopper det opp når dere som teologer og hyrder skriver: «I Kirkens gjestfrie fellesskap er det plass til alle», men «[...] i blant er omstendighetene sånn, at en katolikk for en tid ikke kan motta sakramentene. Han eller hun slutter ikke derfor å være et medlem av Kirken.» (<https://www.katolsk.no/nyheter/2023/03/hyrdebrev-om-menneskelig-seksualitet>) Pave Frans har følt seg tvunget til å komme med en uttalelse angående det å bruke nattverden som en belønning for god oppførsel i stedet for et nådemiddel for å hjelpe den enkelte, og for å bygge fellesskap. Årsaken var at en del av biskopene i USA ønsket å få det offisielt vedtatt at president Joe Biden nektes den katolske nattverden fordi han ikke går inn for å kriminalisere abort i USA. Frans sa: «Nattverd er ikke en premie for perfekte mennesker, men snarere en gave.»¹

Dere ser ikke ut til å skrive i takt med dette budskapet. Vi er Kirkens barn. Vi kan selvfølgelig ikke klandre dere for at dere ikke har så mye innsikt i barneoppdragelse. Som lekmann kan jeg imidlertid betro dere at tendensen i moderne barneoppdragelse er å erstatte straff med hjelp. Vi har også sett hvordan kjente kriminelle diktatorer, nonner involvert i babyhandel og overgripere og utnytttere har blitt beskyttet av kirkens hierarki, og har mottatt kommunionen uten at noen har forsøkt å nekte dem det. For oss kan det virke noe hyklersk.

Som takk for de utvilsomt vennlige intensjonene jeg finner i brevet deres, vil jeg foreslå en øvelse: Vi er alle i et syndeforhold til Gud. Dere kunne derfor vurdere om dere skulle avstå fra å motta sakramentene i en periode, så kunne dere samtidig se om det gir dere noe godt – dere kan trøste dere med at dere fortsatt er medlem av Kirken. •

— “ —

Som lekmann kan jeg imidlertid betro dere at tendensen i moderne barneoppdragelse er å erstatte straff med hjelp.

— ” —

PRESSEKONFERANSE: Kardinalene Mario Grech (t.h.), generalsekretær for synodesekretariatet, og Jean-Claude Hollerich, leder for synodeforhandlingene.

BISPESYNODEN:

Legfolk får stemmerett

Synodesekretariatet, som er ansvarlig for den kommende bispesynoden om synodalitet i Kirken, har kunngjort at 70 legfolk får stemmerett på synoden.

Pave Frans vil personlig utnevne de 70 delegatene. Halvparten vil være kvinner.

Dette fortalte kardinalene Mario Grech, generalsekretær for synodesekretariatet, og Jean-Claude Hollerich, leder for synodeforhandlingene, på en pressekonferanse i Roma i slutten av april.

– Dette er ingen revolusjon, men en viktig endring, sa de.

Selve møtet, som vil bli avholdt i oktober 2023 og 2024, vil fortsatt hete *Bispesynoden*, men sammensetningen av deltakerne vil endres med denne betydelige gruppen av «ikke-biskoper», sa de to kardinalene.

De 70 legmannsdeltakerne vil ha stemmerett. Flere av dem vil være unge mennesker.

LISTE PÅ 140

De 70 vil bli valgt ut av paven selv fra en liste på 140 mulige delegater nominert av de kontinentale bispesynodesekretariater, som møttes tidligere i vår i forbindelse med bispesynoden. I tillegg til de 70 lekfolkene deltar ti representanter for ulike ordener, fem menn og fem kvinner, som også har stemmerett.

Nytt er også at biskoper fra land som er for små til å ha en egen bispekonferanse, og som derfor ikke har deltatt tidligere, vil være til stede. De øvrige deltakende biskopene velges av den bispekonferansen de tilhører, og antallet fra hver bispekonferanse bestemmes av størrelsen på bispekonferansen. Totalt vil rundt 400 deltakere samles på bispesynoden, hvorav rundt 370 har stemmerett. (Vatican News/National Catholic Register) •

¹ Katolsk Orientering. Nr. 13. 15. oktober 2021. 47.årgang. Side 3.

Utenfor Moster gamle kirke er reist et monument over tre nøkkelpersoner i kristningen av Norge. Olav Tryggvason kom fra et opphold i England, steg i land på Moster i 995 og begynte både sin kongsgjerning og sin kristningsmisjon. Biskop Grimkjell spilte en sentral rolle i utformingen av kristenretten i 1024. Olav den hellige fullførte kristningsverket og ble Norges «evige konge».

Kristenretten - mørk eller triviell?

Vi forstår ikke alltid kristningen om vi leser læremidler. Den passet noen konger, det er sverd og et slag på Stiklestad. Og vi fikk noe som kalles *kristenretten*. Den har tusenårsjubileum neste år.

TEKST: BJØRN ARE DAVIDSEN FOTO: NILS HEYERDAHL

Men hva i all verden skjedde? Når samfunnsfagboka Gaia for 6. klasse forklarer at dagliglivet ble endret, er det vanskelig å se at det var til det bedre.

«Alle måtte gå til gudsteneste. Det var strengt forbode å arbeide på søndagar og andre helgedagar. Barn skulle døypast så snart som råd. Hestekjøtt måtte ingen smake, for det å ete hestekjøtt hadde vore ein viktig del av dei heidenske blota. På bestemte dagar var det dessutan heilt forbode å ete kjøttmat. Det blir kalla faste. Dei døde skulle ikkje lenger leggjast i haug heime på garden,

men gravleggjast på kyrkjegarden, i jord som presten hadde lese Guds ord over».

INNTRYKKET ER ALTSÅ TVANG og merkelige forbud. Elever kan vanskelig forstå at man for første gang fikk lovfestede fridager, eller at noe kunne handle om glede, håp, trøst, tilgivelse, fred, frihet, for å nevne noe ikke helt trivielt.

Det blir ikke bedre når engasjement og språk er på høyde med den lærebooken som forklarer at i *Den guddommelige komedie* «forteller Dante om en reise med mange utfordringer».

Ja, det er ikke enkelt å skrive poetisk,

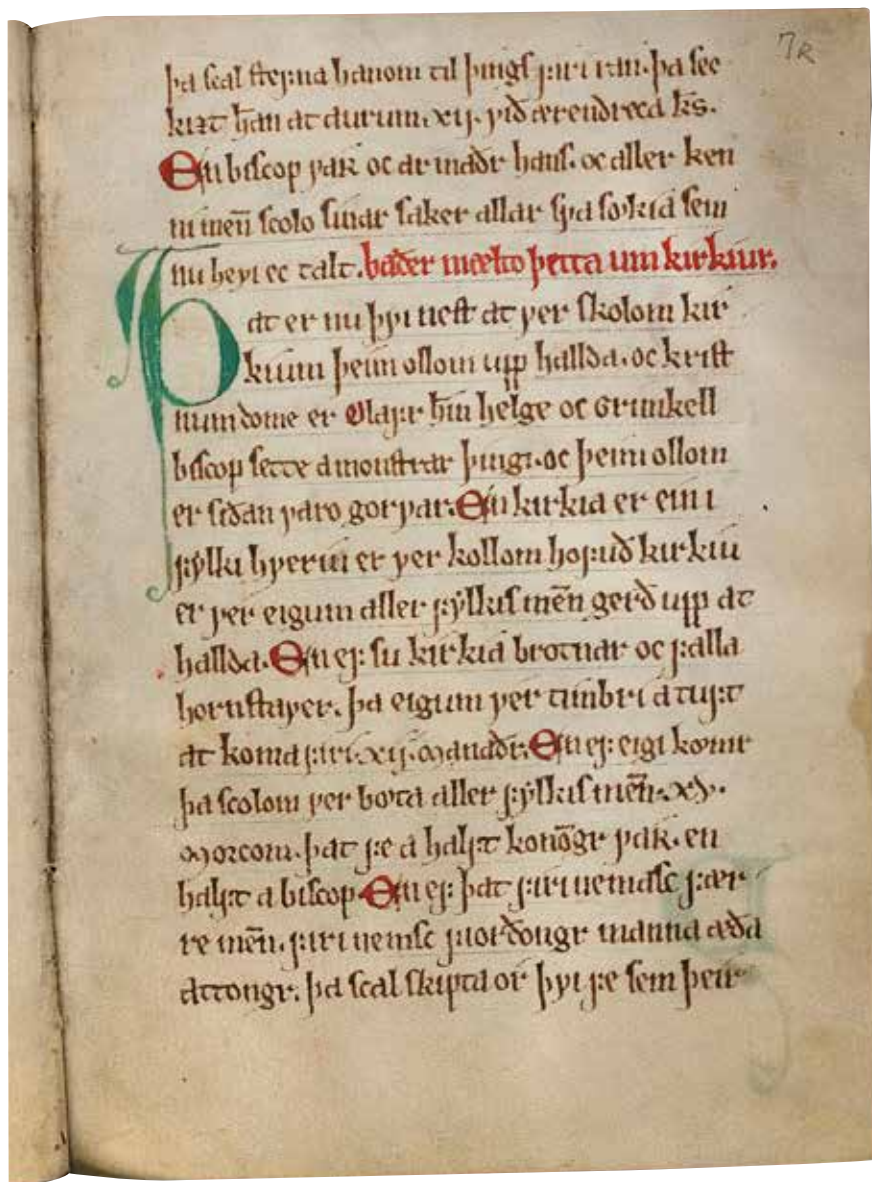
men en mer nøytral fremstilling kan hjelpe, som her:

Kristendommen endra dagleglivet for folk. På søndagar og andre helgedagar skulle ingen arbeide – sjølv slavane skulle få kvile. Barn kunne ikkje lenger settast ut til ville dyr i skogen, ingen kunne lenger selje barnet som træl om dei hadde lite pengar. «Eitkvart barn som blir fødd i vårt land skal vakse opp», blei det sagt i lova. Kyrkja sitt ideal var å setja slavar fri, og saman med stadig betre økonomi ved blant anna langt meir fredeleg handel, blei etter nokre generasjoner alle slavar fri, eller «frihalsar» som det

Moster gamle kirke
pusses opp og gøres klar
til neste års jubileum for
Mostratinget og den første
kristenretten i landet.

En side av Gulatings-kristenretten.
Grunnlaget for denne var den loven
som Olav den hellige og biskop
Grimkjell ble enige om på Mostratinget
i 1024. Foto: Wikimedia Commons.

«Kristningen og
kristenretten var
hverken mørk eller
triviell, men har bidratt
til å forme vaner
og verdier det
er grunn til å feire
hvert år.»

Ingen skal tro alene!

St. Olav kirkeblad ønsker å bidra til å styrke troen og håpet i det katolske fellesskapet i Norge. Vi håper å gi alle våre lesere – katolikker som ikke-katolikker – innsikt i og utsyn over Kirken, troen, historien og tiden vi lever i.

STØTT OSS VED Å GI EN GAVE:

- ◆ Vipps-nummer: 589094
- ◆ Kontonummer: 3000 15 1110

LES OSS VED Å TEGNE ABONNEMENT:

- ◆ Send en **SMS** til nr. 969 43 490 med kodeord **STOLAV** etterfulgt av navn og adresse
- ◆ Send en **E-post** med navn og adresse til abonnement@katolsk.no
- ◆ Ring 23 21 94 21

vart kalla fordi dei fekk fjerna trellerin- gen om halsen. Det var frå dette omgre- pet vi fekk ordet «frelse». Blodhemn blei forbode, og alle skulle lyde lovene – også kongen.

HER ER DET GODE GRUNNER til et steg til siden. Vi bør ikke styres så mye av vanetenkning og ønske om nøytrali- tet, at vi ender i det trivielle – som ikke er nøytralt.

For egentlig er det sensasjonelt. En forfulgt sekt med nestekjærlighet som sentralt budskap ble så troverdig at den ble statsreligion i det mektige, heden- ske Romerriket. Kristen tro fikk innpass hos noen av de mest kampvillige kriger- ne som noen gang har eksistert, vikin- gene, som ikke minst var motivert av en kampglad religion. Så mye innpass at vi snudde opp ned på holdninger og håp, verdier og virkelighetsforståelse.

Og noe handlet altså om kristenret- ten vedtatt på Moster i 1024, for første gang lover som gjaldt hele Norge.

Mye handlet om kirkelige forhold, men alt sprang ut av et nytt menneske- syn, alles egenverdi. Individet ble vikti- gere enn slekten. Vi fikk over tid verdier som ydmykhet – og til og med livsgle- de. Man skulle ikke sutre i klostrene.

NORDMENN BLE IKKE SNILLERE over natten, konger ikke mindre maktglade. Men vi fikk altså en overgripende kristenrett, samtidig som lokale lover gradvis ble omformet. Det hele endte i Magnus Lagabøters *Landslov* i 1274, for hele landet.

Vent litt. Hva har lover å gjøre med om et land er kristent?

Spørsmålet er godt. Kristen tro skil- ler seg fra flere religioner ved ikke å ha lover, hverken i hellige tekster eller hos de første som tolket dem. Når kristne etter hvert kom i posisjon og begynte å styre land og riker, var det lang tradi- sjon for å skreddersy lokalt, inspirert av bibelske tanker og verdier.

LOV MOT MAKT. Da 900-årsjubileet for Kristenretten ble feiret i 1924, var et høyde- punkt avdukingen av dette steinkorset på Vetahaugen ovenfor Moster gamle kirke. Kong Haakon tok seg da opp den knudrete stien til korset, i spissen for flere tusen mennesker. Neste år skal 1000-årsjubileet feires rundt dette symbolet for en ny kultur, der loven står over makten. Kristenretten innførte regler om alt fra dåp og gravferd til faste og kirkebygging, frahelligdagsregler til biskopens og prestenes plikter. Bak lå forestillingen om at noe er rett og riktig, uavhengig av maktforhold.

Slik Isidor av Sevilla (560-636) løftet frem, skulle lover tilpasses sted, tid og skikker, «fordi ulike lover passer ulike folk». Samtidig tenkte man seg en fel- les naturrett for alle nasjoner, basert på hva vi har naturlig rett til, ut fra hva ting er til for, deres naturlige formål.

Men hva skjedde på Moster i 1024?

Antagelig mindre enn det har vært vanlig å tro. Selv om det er god grunn til å feire i 2024, har vi ingen direkte kilder til hva som ble vedtatt.

KRISTNINGEN FØRTE TIL en skriftkul- tur, men det tok generasjoner før det ble vanlig å skrive ned lover og tekster. Selv om deler av kristenretten er fra Moster, utviklet mye seg over generasjoner. Sedskiftet ga blanke ark som måtte fyl- les. Nye normer ga andre regler og lo- ver som igjen ga nye problemstillinger, med stadig behov for omformulerin- ger, oppklarende tillegg - og nye lover.

Når vi feirer Moster i 2024, er det mer som startskudd enn målsnor.

Kristningen av Norge foregikk over

lang tid. Mye skjedde ved kulturmøter – nordmenn som leiesoldater for rome- re og senere fyrster i Europa, handel og misjonærer, munk og eremitter, sla- ver og giftemål. Deler av kysten i Sør- Norge kan ha vært kristnet allerede på 800-tallet, i andre landsdeler skjøt det ikke fart før på 900-tallet.

Kristningen var nok ikke fullført selv med Olav den hellige, men fortsatte med prester og kirkebygg over hele landet.

SOM SÅ OFTE ENDRET LOVER tanker og holdninger. Det ble forbudt å sette barn ut for å dø. Fridager ble lovfestet. Vi fikk et mer demokratisk syn på dø- den. Fattige, slaver og kvinner treng- te ikke lenger dø i kamp for å få et godt liv etter døden.

Kristningen og kristenretten var hver- ken mørk eller triviell, men har bidratt til å forme vaner og verdier det er grunn til å feire hvert år. •

KILDE: B.A. Davidsen: Kirken i middelalderen - mer enn makt? Menneskeverd, rettstenkning, lærdom og teknologi. Studieopplegg i regi av Skaperkraft, 2022.

NAVN: Melita Španić
YRKE: Bestyrer, Oslo katolske bispedømme
ALDER: 43
FRA: Kroatia

- Hva vil du anbefale som sommermat?

- Grillmat! Vi kroater er store kjøtt-etere. Om sommeren går det i grillmat: kalv, svin, storfe, lam, kylling, men også i sjømat og lokale grønnsaker, alt med ferskt, og helst hjemmebakt, brød til. Men jeg vil fokusere på marinaden til kjøttet. Den er helt avgjørende for å få til et godt grillmåltid.

- Har du én bestemt oppskrift på marinade?

- Nei, her er spillerommet stort, avhengig av hva du liker og type kjøtt du skal grille. Og så bør man huske på at noen typer kjøtt blir best om det marineres opptil 24 timer før.

- Hva kjennetegner det kroatiske kjøkkenet?

- Det varierer mellom våre fem regioner. Fellesnevneren er lange og stolte mattradisjoner, kortreist mat og fantastisk gode råvarer. Hver region har sine spesialiteter. Vilt i en region, sjømat ved Adriaterhavskysten, fjærfe i og rundt hovedstaden Zagreb, lam i fjellområdene i nord. I innlandet merker man impulser fra det østerrikske, ungarske og tyrkiske kjøkkenet, langs kysten kommer påvirkningen fra det italienske og greske kjøkkenet.

- Noen gode matminner fra barndommen?

- Mormors ferske, hjemmebakte brød i tykke skiver med hjemmelaget plomme-syltetøy og fersk melk fra kyrne! Hun bakte mange brød ad gangen i store steinovner.

- Du lager mange måltider her i bispegården i Oslo. Blir du aldri lei av å lage mat?

- Nei aldri, og det morsomme er å prøve ut nye ting. Nå prøver jeg ut ulike asiatiske kombinasjoner. Det er gøy. Men jeg er nøye med å følge med på tiden og temperaturen.

- Ditt favorittmåltid?

- En god entrecote og grønnsaker på grillen.

- Medium stekt?

- Rare! Og først i en god marinade!

KROATISK BBQ:

VIKTIG MED GOD MARINADE

Grillmat er sommermat. Et perfekt kroatisk grillmåltid består av ferskt brød, salater, grillede grønnsaker i alle regnbuens farger og kjøtt, masse kjøtt og ulikt kjøtt som har til felles at de har kost seg i den beste marinade.

TEKST: HANS ROSSINÉ

Nøkkelen til et vellykket grillmåltid er god marinade. Den består vanligvis av grunnkomponentene olivenolje, syre (det kan være sitronsaft, eddik og/eller vin), løk (hvitløk, rødløk, vårløk), ferske eller tørkede urter, sukker for å balansere smaken og salt for å heve smaken.

Man kan også bruke forskjellige grilloljer, alt etter egen smak. Mange synes at marinader som har rene og naturlige smaker er de beste, uten alt for mye forskjellig krydder som tar bort smaken av kjøtt.

MAN KAN BRUKE FORSKJELLIGE KRYDDER OG URTER I MARINADEN OG LAGE ULIKE KOMBINASJONER:

- **Vin** passer godt med olivenolje, hvitløk, timian, rosmarin, laurbærblad eller estragon. Til viltkjøtt, storfe eller kalv passer rødvin best; til svinekjøtt, kylling, fisk og sjømat er det best med hvitvin.
- **Krydder**, for eksempel paprika (rødpaprika, både sterk og søt) og pepper
- **Sukker og/eller honning** for å gi sødme)
- **Sitrus** gir litt syre
- **Dijon-sennep** med litt olivenolje, hvitløk, sitronsaft og friske urter som persille og rosmarin, er perfekt til kylling eller fisk.

HUSK OGSÅ

- **For ca 1 kg kjøtt trenger man rundt en halv liter marinade.** Det er viktig at marinaden dekker kjøttet helt.
- **I olivenolje kan man blande alt det krydderet og alle de urtene som man som ønsker,** og tilsette vin, sitrus eller eddik etter behov. Her er det bare å bruke fantasien og de smakene man liker.
- **Visse typer kjøtt trenger litt ekstra tid i marinaden.** Det gjelder lammekjøtt, biff og kalv. De kan stå i marinade opptil 24 timer før man skal grille. Kylling og svinekjøtt kan marineres opptil 12 timer før grilling. Fisk marinerer man én time før.
- **Det er viktig at kjøtt får romtemperatur før man skal steke eller grille.** Så ta det ut av kjøleskapet og legg det på kjøkkenbenken ca en halv til en time før grilling.
- **Grillmat passer best med sesongens grønnsaker,** friske salater, grillede grønnsaker, en god grillsaus og selvfølgelig: godt ferskt brød.

Presteskap og ekteskap

Diskusjonen om sølibatskravet for prester dukker opp titt og ofte; senest som en del av ordskiftet under den verdensomspennende, synodale vandring. Det er spesielt i Tyskland dette har blitt satt på agendaen, men kravet om fjerning av sølibatskravet har kommet fra mange hold og i mange land, i mange år.

TEKST: PATER HALLVARD THOMAS HOLE, OFM

Nye og gamle argumenter dukker opp, men stadig oftere handler de om et positivt syn på ekteskapet og seksualitet. Det er etter min mening en positiv tendens at mange troende vil at fremtidige prester som ønsker det, skal få ta valget om å leve et liv i ekteskapet og i så måte få oppleve den livsutfoldelse som de fleste troende er kalt til. Det er ingen trussel mot Kirken å mene dette og ønske dette for hennes prester, heller et tegn på en sterkere tro på ekteskapets viktighet. De fleste anerkjenner også det frie valg til å leve i sølibat som viktig og ønsker at det forblir en del av Kirkens realitet, siden mange menn og kvinner faktisk ønsker å følge et kall til ordenslivet hvor kyskhetsløftet står sentralt.

En slik anerkjennelse av både ekteskapets viktige rolle og det frie valg om å leve et gudviet liv uten ektefelle, tror jeg er et fruktbart utgangspunkt for Kirken å drøfte sølibatet på. Da er vi også nær Jesu egne ord om gifte og ugifte, som to sider av samme sak og komplementære uttrykk av kallet til å følge ham som disipler (se Matt 19). Guds nåde er like nødvendig for å leve opp til ekteskapets uopløselighet som for å leve et liv i kyskhetsløftet.

EKTESKAPETS REALITET

Hvis sølibatskravet fjernes en gang i fremtiden, står det sakramentale ekteskapets realitet og venter på tilkommende prester, i all sin fylde og med kallet til å være familie. Det er et spennende perspektiv, spesielt med tanke på at sølibatet har vært et krav i nesten fem hundre år. Kirken har knapt noen erfaring med gifte prester i moderne tid, og da kun unntaksvis og til dels under særskilte omstendigheter. Det er kanskje riktig som de tyske synodedokumentene hevder, at økonomiske spørsmål knyttet til arverett og lignende, som delvis dannet grunnlaget for sølibatskravet, ikke lenger

har samme aktualitet som i høymiddelalderen. Det som derimot har vokst i aktualitet de siste tiårene, og muligens antar enda større betydning i møte med spørsmålet om gifte prester, er nettopp ekteskapets realitet i hele dets sosiale, politiske så vel som økonomiske omfang. På dette området har det skjedd store ting innenfor Kirkens lære de siste hundre årene.

HVA SIER KIRKENS SOSIALLÆRE?

Gjennom læredokumenter og utformingen av Kirkens sosiallære, har det sakramentale ekteskapet og familien fått en urokkelig posisjon i Kirkens lære som samfunnets grunnsten og mål: Familien er ikke til for samfunnet eller staten, det er samfunnet og staten som eksisterer for familiens skyld, og det er myndighetenes plikt å støtte oppunder familier og sørge for den hjelp de trenger til å utføre sitt oppdrag. Så langt, så vel for eventuelle familier med en mann og far som tjenestegjør som prest. Dog, Kirken legger til grunn det sakramentale ekteskapet som fundament for familien, nettopp ved at en mann og en kvinne inngår en pakt for hele livet og for alle aspekter av livet. Her støtter vi muligens på første snublestein.

STATENS REGLER FOR EKTESKAP

Kirken anerkjenner statens rett til å regulere de sivilrettslige virkningene av ekteskap. Det gjelder i aller høyeste grad økonomiske forhold, arv mm. Det i seg selv behøver ikke å ha noen særskilt betydning for prester i ekteskap. Der hvor prester allerede i dag arbeider innenfor arbeidsvilkår satt av staten, reguleres mye av prestens liv av statlige regulativer uansett, med regler for arbeidsforhold så vel som private forhold. Det som kanskje må huskes på er at dette ikke er situasjonen for flertallet av prester i verden. Ekteskaps- og familielovgivningen varierer også sterkt fra land til land. Alt dette vil kunne resultere i store forskjeller for familier til gifte prester. ▶

avhengig av hvilke land de bor i, på tross av at de alle er prester i én Kirke. Det vil være stor forskjell på arv for kone og barn av prester som jobber under arbeidsvilkår satt av staten, som vi kan finne i land som Norge og Tyskland, og i land hvor slike vilkår ikke finnes. Dette signaliserer kun ett av spørsmålene som dukker opp som følge av Kirkens egen lære om ekteskapet, at staten har rett til å regulere de rettslige virkningene.

RETTE TIL POLITISK AKTIVITET

Et annet spørsmål som umiddelbart også dukker opp er deltagelsen i det politiske liv. Kirken lærer at familiens særskilte rolle i samfunnet fordrer og uttrykker seg gjennom deltagelse både i det sosiale og det politiske liv. Inntil videre har katolske prester kun anledning til å engasjere seg politisk som velgere. De har imidlertid ikke lov til å være medlemmer av politiske partier eller bli folkevalgte, hverken lokalt eller nasjonalt. Dette må eventuelt revideres hvis fremtidige prester skal gifte seg og stifte familie, da det nettopp er i kraft av å være familie at den for form samfunnsdeltagelse gir særlig mening. Det betyr kanskje ikke at man plikter å være politisk aktiv, det gjelder vel i grunn ikke noen, men at man i kraft av å ha en familie i det minste burde ha en rett til det.

Et annet nært beslektet spørsmål er forholdet mellom familie og arbeid. Kirken er også her veldig klar i sin tale om hva dette forholdet består i: arbeidslivet er essensielt for familielivet, det er den grunnleggende inntektskilden til livsopphold for hele familien. Om de nevnte økonomiske spørsmålene fra middelalderen har mistet sin aktualitet om prester og arv, er det en rekke aktuelle økonomiske spørsmål som krever svar. Kirken peker blant annet på retten til familielønn, noe Kirken selv ville måtte forholde seg til som arbeidsgiver for prester. Det samme gjelder retten til privat eiendom, som Kirken mener er nært knyttet til familiens livsgrunnlag. Også dette aspektet må kunne ivaretas for gifte prester og deres familier. En grunnleggende rettighet for arbeidstakere, nettopp i kraft av den familien de tjener til livets opphold for, er også retten til å danne fagforeninger og retten til å streike. Også dette burde tas opp i samtalen rundt eventuelle gifte prester.

KVINNENES SITUASJON

Et viktig feministisk perspektiv er at Kirken ser det som helt naturlig at kvinner skal få kunne realisere seg i arbeidslivet. Dette ville også være et viktig hensyn å ta i balansering av ekteskap, familieliv og prestedtjeneste. Dessuten, hvis en kvinne velger å være hjemme og påta seg huslige plikter all den tid mannen arbeider som prest, har hun etter Kirkens eget sigende også rett til økonomisk kompensasjon. Det er i så fall et valg hun selv

må kunne stå fritt til å ta i samtale med sin mann, og som også angår Kirkens rolle som arbeidsgiver. For det er vel bare rett og rimelig at det er Kirken selv som kompenserer økonomisk på alle mulige måter (lønn, pensjonssparing etc.) hvis hun velger å ofre eget arbeidsliv for familiens skyld, slik at hennes mann som er prest, i størst mulig grad skal kunne vie seg til sin kirkelige tjeneste.

VEIEN FOR EN SYNODAL KIRKE

En synodal kirke må også gå den kronglete veien gjennom de spørsmål jeg har signalisert her. Det er ikke nødvendigvis slik at den veien er umulig å vandre, men det kan godt være at enkelte hensyn som må tas, kommer til å gå på akkord med det Kirken lærer enten om ekteskapet eller presteskaper. Det vil sannsynligvis være lurt at prester fremdeles ikke skal ha politiske verv, selv om det naturlig springer ut av kallet til å engasjere seg for ens familie på sosialt og politisk plan. En annen ting som må vektas, er hvorvidt prester skal ha streikerett. Tatt i betraktning kallet til familien og den økonomiske omsorgen det innebærer, synes det rett og rimelig at de skulle kunne ha det. Streikeretten kunne for eksempel bli avgrenset til administrative plikter og ikke sakramentale tjenester. For selv om arbeidsgiver er Kirken som forkynner det glade budskap, betyr det ikke alltid at lønnsvilkårene er like glade, eller at Kirken automatisk er en god og rettferdig arbeidsgiver. Et annet viktig spørsmål som melder seg, er også lydighetsløftet presten avlegger overfor sin biskop. Det bryter prinsipielt med ektefellers gjensidige lydighet overfor hverandre i viktige avgjørelser om f.eks. arbeid og bosted. Det er tross alt de to som inngår en pakt som innebærer et fellesskap for hele livet i alle dets aspekter. Her skal hverken svi germødre, biskoper eller noen andre få blande seg!

MIN KONKLUSJON - ENN SÅ LENGE

Personlig heller jeg mot å tenke at avvikene som Kirken må akseptere med tanke på egen lære om ekteskapet, for å tilpasse det ekteskapelig samliv og familielivet til prestedtjenesten, vil være såpass store at det til syvende og sist ikke tjener Kirkens oppdrag i verden. Avveiningene som her må gjøres underveis, synes for mitt øye å peke mot sølibatet som riktigste løsning for prester. Det er et vanskelig kall, men til syvende og sist er det i Guds tjeneste han står, og da må han også kunne stole på at Gud gir den nåden han trenger til å leve ut denne tjenesten til det fulle, og i tråd med de krav Kirken stiller, inkludert sølibatet. Enn så lenge. •

CHANTAL DELSOL
**KRISTENHETENS SLUT
 SOM VÄSTERLANDETS
 SAMHÄLLSBÄRARE**
 ARTOS NORMA
 BOKFÖRLAG, 2022

Refleksjoner over et etter-kristent samfunn

OMTALT AV **KJELL FREDRIK LØVOLD**

Chantal Delsol (f. 1947) er professor ved universitetet Marne-la-Valle i Paris. Hennes fag er filosofi og politisk historie. Hun er katolikk og betegner seg selv politisk som liberal konservativ. Hun utga i 2021 en liten bok som i 2022 kom i svensk oversettelse med tittelen: «Kristenhetens slut som västerlandets samhällsbärare».

HISTORISK ENDRING

Delsols grunnleggende tese er at hele den vestlige verden gjennomgår en total samfunnsmessig omveltning. Den går ut på at kristendommen og Kirken, etter 1500 år, mister sin dominerende åndelige og politiske innflytelse og dermed samfunnsmessige makt. Endringen er like radikal og omfattende som da kristendommen fortrengete den antikke hedendommen på 3-400-tallet. Hun er svært sterk og klar i sin beskrivelse. For henne er eksempelvis lovgivning som sikrer fri abort, ekteskap mellom personer av samme kjønn, rett til å få barn ved inseminasjon og surrogati, utslag av at kristendommen er blitt politisk irrelevant. Hun ser dette som et resultat av at revolusjonerende frihets- og likhetsidealer er gitt moralsk forrang. Samfunnets normer vil derfor ikke lenger ha sin basis i den kristne religionens trossannheter.

LEVE OG OVERLEVE

Delsol beskriver et totalt og uomtvistelig sammenbrudd for Kirkens samfunnsmessige makt og innflytelse. Hennes anbefaling om hvordan hennes trofeller kan forholde seg midt i den verdenshistoriske omveltning hun beskriver, kan det være verdt å reflektere over. Delsol tar tydelig avstand fra kristen konservativ politisk aktivisme, eksempelvis representert ved organisasjonen «Manif pour tous», som aksjonerer mot nye, radikale lover om ekteskap og adopsjon i Frankrike. På den annen side mener hun at når Kirken gir uttrykk for at den skammer

seg over sin egen fortid, er dette et blindspor. Hennes nokså kortfattede anbefaling til tidens katolikker er å konsentrere seg om å leve og overleve. Oppgaven er å være evangeliets tause vitner og Guds hemmelige agenter.

For meg gir dette et behov for nærmere klargjøring. Delsols påpekning av at makt og maktutøvelse medfører maktmisbruk og overgrep, er mildt sagt betimelig. Hun gir samtidig uttrykk for håp om at den frigjøring fra verdslig makt som tidens utvikling medfører for Kirken, kan bli til velsignelse for den sakramentale forvaltning av troens sannheter. Å omvende folket til kristendommen vil avskaffe abort, men å forsøke å gjøre det i omvendt rekkefølge vil være maktmisbruk. Delsol sier at moderniteten har latt tvilen kaste ut Sannheten og satt den i samme klasse som myter og historier.

FØRER TAUSHET FREM?

Men må ikke dette bety at Kirken og dens troende er desto sterkere kallet til å fremholde troens sannheter? I så fall, hvordan skal dette kunne skje gjennom tause vitnesbyrd og hemmelig agentvirksomhet? Delsol avviser at oppgaven er å bygge et samfunn hvor evangeliet styrer staten. Men ikke å søke direkte politisk makt kan vel ikke innebære å gjøre seg usynlig for verden? At stenene vil rope dersom apostlene tier, kan vanskelig forstås som en oppfordring til å tie. Delsol avslutter med å si at vår oppgave er å vandre sakte mot kilden. At vår vandring eventuelt bør foregå i taushet og hemmelighet, høres for meg ut til å ha tvilsom støtte i evangeliet.

Delsols lille bok er svært konsentrert og inneholder en lang rekke elementer og vinklinger som jeg ikke har kommet inn på i denne lille kommentaren. Boken anbefales i høy grad som næring til refleksjon over det som kan kjennes utrygt og utfordrende for Kirken og mange av dens troende i vår tid. •

“
 Boken anbefales i høy grad som næring til refleksjon over det som kan kjennes utrygt og utfordrende for Kirken.
 ”

Vandredikt

OMTALT AV HANS FREDRIK DAHL

Alle religioner må vel kunne svare på det ytterste spørsmål – hvordan kan en fullkommen guddom der ute bry seg om et lite kryp som meg? Er det ved disiplin eller hengivelse? Ved å leve opp til en viss standard, eller tvert imot møte en grenseløs tilgivelse for ikke å gjøre det? For min egen del kan jeg ikke gruble over dette uten å huske på noe jeg lærte som sosiologistudent, nemlig at det er forskjell på tilskrevne og oppnådde egenskaper. Å tilskrive Gud den absolutte kjærlighet er noe annet enn å streve for å oppnå den (eller en flik av den), noe våre teologer demonstrerer ved å betone snart det ene og snart det andre. Slik har vi kanskje også lært å skille paulinsk kristendom fra luthersk, eller protestantisk fra katolsk osv.

MEN HVA MENER ANDRE OM DETTE? Vi har nylig fått en bok som gir svar i så måte. Notto Thelles antologi over japanske vandredikt fra 1600-tallet til i dag, tilbyr nemlig et innblikk i klassisk japansk poesi og tenkemåte som berører buddhismen og dens svar på det spørsmålet som vi kristne kaller frelsens grunn. Rett nok handler antologien for det meste om gleden (resp. besværet) ved å vandre uten fast hjem, og ikke om teologiske spørsmål. De står nemlig for en egenartet form for vandrepoesi, disse fire japanske dikterne som gjengis og kommenteres her – Basho (1644-94), Issa (1763-1897), Ryokan (1758-1831) og Taneda (1882-1940). Men i for-bifarten kontemplerer de selvfølgelig over det de ser på sin vei – naturen, landeveisstøvet, medmenneskers lidelse – og det sier avgjort noe om hva de tenker om de ytterste ting. Ja, det er kanskje nettopp ved å smi sine ord i kort og pregnant form, i haiku-dikt og den slags, at de kan gjenspeile det guddommelige mens de ser seg om i verden og lytter til fuglesangen, eller kjenner den svale vind mot pannen.

NÅ ER DET GUDDOMMELIGE det snakkes om, ikke den monoteistiske Gud vi kjenner fra jødedommen, kristendommen eller Muhammed-læren. Buddhismen (også den japanske) er helt annerledes i så måte. Den vrimler av åndelige vesener. I Thelles presentasjon fester jeg meg særlig ved den vandrende poeten Issa og hans tanker om Kjærligheten, som for ham utstråler fra Amida Buddha, lysets og godhetens Buddha, som han hengir seg til av hele sitt hjerte, som sentrum i Det rene lands buddhisme, hans egen tro.

Det karakteristiske er at han blant andre ting møter denne kjærlighetens prinsipp i form av skulpturer og gjenstander han finner på sin vei. Nedsnødde ved veikanten, forblåste og sprukne, våte av de lidendes mange tårer, står de der som uttrykk for godhet tvers gjennom vandrerens egen ufullkommenhet og hans svakheter. Poeten kan smile, men kjærligheten lever, selv om den fysisk er hakket opp av fuglene og sprukket av elde. Jeg kjenner dette igjen fra mitt eget møte med et gammelt krusifiks som var satt opp ved en veikant til minne om en storartet vekkelse som bølget gjennom bygda her en gang for lenge siden. Det var som om drømmene, tårene og salighets-fryden fra den gang levde i den nå nedslitte skulpturen – og ga et uforglemmelig uttrykk ikke bare om andres tro på kjærligheten den gang, men om kjærligheten selv. I Issas haiku:

for menneskets skyld
blir den våt i vinterregnet
en Buddha av stein
...
trygt på et fang
kvitrer spurvene
- en Buddha av snø
(s.407)

HVORDAN KAN SÅ BARMHJERTIGHETEN være nærværende for disse delvis svært fattige, sterkt frysende og dryppende regnvåte vandrere i denne poesi? Dette er et fascinerende kapittel i antologien, særlig tankevekkende for denne leser. Thelle sammenlikner poetens forhold til Det rene lands buddhisme med det bibelske begrepet «tilflukt», som i uttrykket «du er min tilflukt, Gud». Det betegner disse poetenes følelse av *abnata-makase*, altså den totale hengivelse. Dette er jo noe vi kjenner igjen, særlig i GTs salmer, der Gud fremstår som et objekt for oppslutning i nød og fare, et objekt som nettopp uttrykker den særegne relasjon mellom det helt lille og det umåtelig store – mellom mennesket og det guddommelige, eller om man vil, mellom det smått latterlige og det helt alvorlige.

Ja, disse japanske vandrepoetene fascinerer! Uttrykket «vandring» får en dypere mening når vi følger dem i biografier, gjendiktninger og oversatte prosa-tekster som her. Uttrykket «poesi» får kanskje også en utvidet mening, ved dette møtet mellom dagligdagse norske ord og Østens himmelske uttrykk. Anbefales! •

NOTTO R. THELLE
**VEIENS VISDOM OG
VANDRINGENS POESI.
FIRE JAPANSKE
VANDREPOETER**
VERBUM 2023

“
Uttrykket
«poesi» får
kanskje også en
utvidet mening,
ved dette
møtet mellom
dagligdagse
norske ord
og Østens
himmelske
uttrykk.
”

HENRIK HOLM OG
ØIVIND VARKØY (RED)
**MUSIKK OG RELIGION.
TEKSTER OM MUSIKK
I RELIGION OG
RELIGION I MUSIKK»**
CAPPELEN DAMM
AKADEMISK

Finnes det et gudsbevis i musikken?

OMTALT AV OLAV RUNE BASTRUP

Det finnes ikke religion uten musikk. Åpenbart representerer musikken det medium som sterkest og dypest bringer mennesker i berøring med en religiøs opplevelse av virkeligheten, og som religiøse erfaringer mest naturlig uttrykker seg gjennom. Musikkens funksjon i religionen er imidlertid svært sammensatt. I visse religiøse kontekster har den en suggererende og bevissthetsutvidende rolle, eksempelvis i visse karismatiske sammenhenger. Men vi har i vår vestlige tradisjon utviklet kirkemusikalske verk av en slik storhet og kompleksitet, at det er fristende å tale om musikken som en selvstendig erkjennelsesform. I den bredt anlagte antologien «Musikk og religion» redigert av Øivind Varkøy og Henrik Holm, går Varkøy i sitt essay «Om mer-betydning og transcendens i musikk erfaringen» langt i å antyde at vi i Bachs musikk bringes mot en grense hvor vi erkjenner «*det uutsigelige*». Eller som Ingmar Bergman uttrykte det: Man kan tvile på Gud, men ikke på Bach.

DETTE SYNSPUNKTET er i overensstemmelse med den danske teolog, filosof og salmedikter Nicolai Grundtvig når han skriver at følelse og fornuft er to sider av samme sak – eller som han uttrykte det: «Fornuften er en følelse der har blitt sig selv klar», eller «seg selv bevisst» som vi ville sagt i dag. Musikken er et medium der følelse og fornuft smelter sammen og bekrefter og istemmer hverandre. I den kristne tradisjon er dette helt sentralt: Kristendommens Logos er et *musisk* Logos, Kirken er en musisk kropp. Musikken er et univers styrt av de samme harmonifremmende prinsipper som styrer og organiserer kosmos. Eller som Grundtvig ville sagt det: Universet er Guds sang, Carmen Dei. Gjennom musikken forenes den menneskelige stemme med Guds og englenes sang i universet.

«Musikk og religion» består av 21 essays som det er umulig å kommentere enkeltvis, men hvor bokens hovedtema følges langs to spor: musikkens rolle i religiøse rom, og musikk som religiøs erfaring *utenfor* tradisjonelle religiøse kontekster. Det siste perspektivet er ikke minst viktig. Mens tradisjonelle religiøse uttrykk har mistet mye av sin tiltrekningskraft på sekulariserte mennesker, har musikkens rolle som formidler av religiøs opplevelse og erfaring på ingen måte mistet sin kraft. Den synes

tvært imot å ha en sterkere appell til dagens sekulariserte generasjon enn noen gang.

SAMTLIGE ESSAYS HOLDER HØY akademisk kvalitet, men med til dels overlappende tematikk. For katolske lesere vil jeg særlig fremheve biskop Erik Vardens essay «Music's mystery», der han peker på musikkens (mystiske) evne til «simultaneous sounding of opposites». Varkøys eget essay er alt nevnt og anbefales, samt Henrik Holms essay om «Musikk og religion som estetisk erfaring. Et augustinsk perspektiv». Holm spør hva det er i religionen som gjør at troen tenger musikken til å uttrykke seg. Han besvarer spørsmålet med en idéhistorisk gjennomgang som knytter forbindelse mellom Augustin og Heideggers begrep om *væren*.

Lesverdig er også teologiprofessor Svein Aage Christoffersens essay «Musikken og tapet av transendens», der han etter en kritisk gjennomgang av Luthers ambivalente syn på musikken, stiller spørsmålet: «Er det ikke [...] slik at nettopp musikken lar oss erfare at det virkelige er mer enn vitenskapens empiriske konstaterbarhet?» Musikken knytter oss ikke bare til seg selv, den sprenger sine egne rammer og har en særegen evne til å knytte oss til et helt spekter av ting utenfor seg selv, som ideer, tanker følelser, personer, steder, fellesskap etc.

I DENNE BREDT ANLAGTE antologien er det imidlertid ett tema jeg savner en fyldigere utdyping av og som i kristen kontekst er helt sentralt: *musikk som tekst*. I kristen kult, og særlig i katolsk, er musikk alltid knyttet til tekst. Frittstående musikk uten direkte tilknytning til liturgien har sin legitime og selvsagte plass, men er prinsipielt underordnet den tekstbaserte musikken. Den katolske liturgien er i sin karakter et stort resitativ, en sangtale der musikkens funksjon er å forløse et tekstlig innhold. Dette har mange implikasjoner for hvordan vi forstår musikk som språk og språk som musikk. Jeg synes også at man i en antologi av dette omfang burde gitt plass til en gjennomgang og presentasjon av noen sentrale kirkemusikalske verk. Norge har en særdeles rik kirkemusikalsk produksjon, der komponister som Hovland, Kverno, Nystedt og Mørk Karlsen hver for seg har skapt noen svært viktige referanseverk. •

“
Samtlige essays holder høy akademisk kvalitet, men med til dels overlappende tematikk.
”

REDIGERT AV
MATTHEW NELSON
**THE NEW
APOLOGETICS:
DEFENDING THE
FAITH IN A POST-
CHRISTIAN ERA**
WORD ON FIRE
INSTITUTE, 2022

Forsvar av troen i dagens samfunn

OMTALT AV ØYVIND J.V. EVENSTAD

Denne boken om apologetikk (trosforvar) består av 41 korte essays av ulike forfattere, de fleste på 4–5 sider og relativt lettleste. Spennvidden i temaene er stor. Boken er skrevet fra et katolsk ståsted, men kan leses med utbytte av alle. Som kardinal Thomas Collins påpeker i forordet, blir alle kristne oppfordret til å forsvare troen i Det nye testamentet: «Vær alltid klare til forsvaret når noen krever dere til regnskap for det håp dere eier» (1 Peter 3,15). Apologetikk er altså ikke noe nytt. Hvorfor trenger vi da en ny apologetikk?

Biskop Robert Barron skriver i etterordet at han ser den nye apologetikken som en del av nyevangeliseringen til pave Johannes Paul II. Frafalne katolikker oppgir ofte intellektuelle grunner til at de forlater Kirken, og det trengs fornyet innsats for å fjerne snublesteiner. På 80- og 90-tallet var apologetikken rettet mot anti-katolsk protestantisme, på 2000-tallet mot «nyateismen». På 2010-tallet skjedde det store kulturelle endringer, men apologetikken har ikke holdt følge med disse endringene. Før nå.

MÅLGRUPPENE

Boken er delt inn i fire deler. Den første handler om hvordan apologetikk kan nå målgrupper som de ikke-religiøse, de likegyldige, frafalne katolikker, moralske relativister og vitenskapelige materialister. Innholdet er inspirerende. Her er praktiske råd om å møte personer som individer, være tålmodig i bønn for dem og interessert i det de faktisk bryr seg om. Vi må ikke bare *fortelle* folk at troen er sann, god og skjønn – vi må også *vis* det. Presten Blake Britton bruker lignelsen om såmannen som modell for å hjelpe katolikker som faller fra. Filosofen Francis Beckwith argumenter mot moralsk relativisme og fastholder naturretten som objektiv standard. Fysikeren Stephen Barr viser at tesen om konflikt mellom religion

og vitenskap er en myte, og at naturlovenes fininnstilling peker mot Gud.

NYE MÅTER

Den andre delen handler om hvordan apologeter kan bruke nye tilnærminger. Vi bør sette pris på gammel kunst og litteratur, men også se etter «Ordets frø» i dagens kultur. Jeg vil trekke frem essayet om *affirmative orthodoxy* – en tro som ikke inngår kompromisser, men bekrefter alt som er sant, godt og skjønt i verden. Holly Ordway skriver om det vi kan kalle «forestillende apologetikk» (*imaginative apologetics*). Brandon Vogt beskriver 80- og 90-tallet som en «renessanse» for katolsk apologetikk med Catholic Answers som hovedeksempel. Siden har internett gitt oss nye muligheter for digital evangelisering i ulike former.

INSPIRASJON FRA TENKERE

I den tredje delen blir vi introdusert for tenkere som er forbilder for oss i den nye apologetikken. Sokrates forteller at det kan være nok å stille gode spørsmål. Augustin viser at mennesket bare kan bli lykkelig med Gud. Thomas Aquinas gir fem argumenter for Guds eksistens. Blaise Pascal argumenterer for å «ta spranget» ut i troen. G.K. Chesterton forstår innenfra- og utenfraperspektivet, siden han selv var konvertitt. C.S. Lewis viser nytten av «kristosen-trisk» apologetikk. Flannery O'Connor utforsker nådens virkning på syndige mennesker. René Girard hjelper oss å oppdage det særegne som viser at kristendommen ikke er skapt av mennesker. Joseph Ratzinger peker på viktigheten av dialog og sannhetssøken.

NYE PROBLEMSTILLINGER

Den fjerde delen handler om nye problemstillinger innenfor tro og vitenskap, psykologi og antropologi, teologi og filosofi, ateisme og kultur. Dette er bokens mest varierte del, både når

KLIPP

det gjelder temaer og kvalitet. Filosofen Ryan T. Anderson utforsker en tankefeil som skiller selvet fra kroppen. Filosofen Edward Feser og fire dominikanerpatre deler av sin thomistiske visdom. Vi leser at sann lykke henger sammen med moralsk dyd, at det finnes grunner til å tro på en udødelig sjel og gode måter å tolke vanskelige skriftsteder på. Filosofen Eleonore Stump snur «det ondes problem» på hodet, og Matthew R. Petrussek skriver godt om «woke-fenomenet» i dagens samfunn.

Selv fikk jeg mye ut av denne boken. Samfunnet endrer seg hele tiden, og vi må forholde oss til det på nye måter. I vår postmoderne kultur har det for eksempel blitt vanskeligere å få gehør for det sanne og det gode, og derfor kan det være bedre å peke på skjønnhet som en vei til Gud. I en bok som dette er det uunngåelig at noen kapitler er for korte til å behandle temaet sitt på en grundig måte. Boken bør derfor ses på som et slags oversiktsbilde, en invitasjon til å gå videre og undersøke det som bare så vidt berøres i den. •

—“

Samfunnet endrer seg hele tiden, og vi må forholde oss til det på nye måter. I vår postmoderne kultur har det for eksempel blitt vanskeligere å få gehør for det sanne og det gode, og derfor kan det være bedre å peke på skjønnhet som en vei til Gud.

—”

Jeg er bekymret for at man med nyliberalismen har fått en ekstrem individualisme med lite fellesskapsverdier, regler, normer og tradisjoner. Det er litt «gjør hva du vil», og så skal man aldri skamme seg. Der har venstresida og kristne felles sak, fordi vi er interessert i å tøyte denne utviklingen.

STORTINGSREPRESENTANT MÍMIR KRISTJÁNSSON I VÅRT LANDS PODKAST «KAMMERSET»

Spørsmålet om jubileet vert ei «mangfaldsmarkering» eller eit «kristningsjubileum», er ikkje noko vi treng lure på. Svaret står svart på kvitt i grunnlagsdokumenta. I jubileumsplattforma er nemleg Olavs død og påfølgjande helgenkåring fyrst og fremst utgangspunkt for framveksten av «Det norske riket». Og det inneber at det fyrst og fremst er nasjonen, slik statsmakta har interesse av å forme han i dag, som skal verta elska fram og feira. Forteljinga om nasjonen, i jubileumsplattforma, kan oppsummerast slik: Vi er, har alltid vore og skal halde fram med å vere eit mangfaldssamfunn.

EIVOR ANDERSEN OFTESTAD OM NASJONALJUBILEET 2030, I DAG OG TID.

Privatisering av tru er ein tydeleg og dokumentert tendens i samfunnet vårt som gjerne handlar om at truande ikkje føler det er rom for å uttrykke tru offentleg. Ein annan type privatisering av tru skjer når kyrkja sine eigne folk slutter å forhalda seg til skrift og vedkjenning, og gjer Gud til ein lakei for (identitets-)politikk eller andre private føremål.

SOFIE BRAUT I VÅRT LAND

Pascal opplevde i ung alder en sterk religiøs omvendelse, og etter det dreide hans filosofiske prosjekt seg om å hjelpe mennesker til å tro på Gud. Senere ble han mest kjent for ideen om det såkalte veddemålet: Man taper ikke noe på å tro på Gud dersom han ikke finnes. Derimot kan man tape mye hvis Gud faktisk finnes og man ikke tror på ham, mente Pascal. Men hva om man gjerne vil tro på Gud, men bare ikke klarer å tro at han er der? Da hadde Pascal et enkelt råd: *Lev som om du tror på Gud. Gå i kirken. Si dine bønner. Da vil troen etter hvert komme av seg selv.*

OLAV ELGVIN I KLASSEKAMPEN

AMUND DAHLEN er organist i St. Paul kirke i Bergen og leder av orgelklubben Ferdinand. Han skriver om musikk for St. Olav tidsskrift.

Pilegrim & Musikk

Sommeren kan være tiden for bevegelse, fornyelse og oppdagelse - på både det ytre og det indre plan.

En del mennesker legger ut på pilegrimsvandring i ukene fremover. Bør vandringen ha tonefølge, eller bør den foretas i stillhet? Jeg vil tro svært mange mener at stillheten er en forutsetning for en godt utført pilegrimsvandring. Men kanskje noe kan lyttes til mellom øktene på sti og vei. I så fall - hva? Her kommer tre forslag:

TORBJØRN DYRUD
OUT OF DARKNESS
NIDAROS DOMKOR, VIVIANE SYDNES. HYBRID SACD
NOMINERT TIL GRAMMY 2014

Pasjon og oppstandelse - et verk som er en vandring for sjel og sinn.

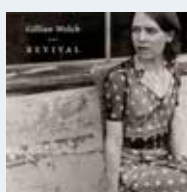
Besetningen kor, slagverk/marimba, resitasjon og to trompeter er med første øyekast underlig og skrinnet til pasjonsbruk. Men Torbjørn Dyrud vet hva han gjør.

Kombinasjonen skarp rytmikk, mye klanglig dissonans, glissandoeffekter, hvisking og plystring er veldig effektiv, og blir en medrivende lytteropplevelse. Hvis du lytter tålmodig og «gjennomlever» hele verket, er gevinsten en utrolig vakker epilog kalt Ved Tiberiassjøen med nattverd som tema.

PILGRIMAGE TO SANTIAGO
CATHERINE BOTT, NEW LONDON CONSORT, PHILIP PICKETT
L' OISEAN-LYRE

Pilegrimsveien til Santiago har adskillige ganger vært gjenstand for ord og toner opp gjennom historien. The Pilgrimage to Santiago med New London Consort fra 1991, føyer seg flott inn i utgivelsene med materiale fra middelalder og tidlig renessanse. Hvis du som pilgrim vil koble deg på tradisjonen via ørene, så er denne innspillingen vel verdt å lytte til.

GILLIAN WELCH
REVIVAL
ALMO SOUNDS

Om hverken moderne skarpe klanger eller middelaldermusikk faller i smak, så kan du høre på Gillian

Welch sitt album Revival. Gillian Welch er solid plassert i stilen Americana. Hun synger naturlig og ukunstlet, og flere av sangene dreier seg om det himmelske håp og hvor godt det vil bli å møtes i den himmelske evighet. Enkel musikk, enkelt budskap, men du verden for en glede å lytte til. Noen av sporene trigger dansefoten, og det kan jo være fint for en pilgrim som er ute på den himmelske landevei.

OVER TIL NOE HELT ANNET

2024 er det store jubileumsåret for den østerrikske komponisten Anton Bruckner. I denne sammenheng har den tyske organisten Hansjörg Albrecht satt seg det hårete mål å spille inn alle hans symfonier på orgel. Det å spille symfonier på orgel var ikke uvanlig fra siste halvdel av 1800-tallet og til midten av 1900-tallet. Etter at orgelbevegelsen festet seg, brydde man seg i vår del av orgelverdenen ikke om å spille symfonisk orgel, men i bl.a. England og USA har de holdt på praksisen. Dette krever symfoniske orgler som kan yte musikken rettferdighet. For å få til et vellykket resultat behøves tre ingredienser:

1. En organist som behersker materialet
2. Et orgel som har klanglig bredde nok til å yte en romantisk symfoni rettferdighet

3. En god bearbeidelse fra orkester til orgel
Alle «kravene» er til fulle innfridd i innspillingen av symfoni nr. 4 i Ess-dur. Hansjörg Albrecht er absolutt i stand til å yte Bruckner rettferdighet, både teknisk og musikalsk. Kort sagt leverer han strålende orgelspill. Det store orgelet i Wiens store konsertsal har klanglige ressurser så det holder.

Han har spilt inn symfoni nr. 4 (den romantiske), 3, 5 og 6. Resten av symfoniene skal være ferdig innspilt til sommeren 2024. Start med den fjerde. Den inneholder vakre melodilinjer, store stemninger, samt dramatisk. Sett deg ned, lytt og fryd deg over at det symfoniske orgel igjen klinger i all sin prakt!

ANTON BRUCKNER
ORGAN TRANSCRIPTION
SYMPHONY NO 4
HANSJÖRG ALBRECHT
OEHMS CLASSICS

TIPS!

Er du i nærheten av Bergen domkirke onsdag 18. september 2024? Da vil Hansjörg Albrecht etter planen spille Bruckners fjerde symfoni der.

God
sommer!

**Vi ønsker St. Olav
tidsskrifts lesere en
riktig god sommer!**

+ Biskop I. Eidevig + Biskop Georg
+ fr. Arne Varden

AKTUELL PROFIL

Hvem: Dom Lukas Stefan Lorf-Wollesen Can.Reg.
Aktuell: Ny økonom i OKB

Kallet til variasjon

Avære økonom i Oslo katolske bispedømme er krevende i seg selv. Dom Lukas er i tillegg generalvikar i Trondheim stift, skoleprest og administrasjonssjef. På mirakuløst vis klarer han å få plass til alt innenfor døgnetts 24 timer.

– Hva gjør en økonom i Oslo katolske bispedømme (OKB)?

– Ifølge Kirkeretten skal hvert bispedømme ha en økonom. Det er kanon 494 som fastsetter økonomens oppgaver og ansvar, og den inneholder også andre relevante vilkår. Økonomen står ansvarlig for at bispedømmet drives på en økonomisk ansvarlig måte, sier dom Lukas, og viser til Kanon 494 § 3. Den forteller at det er økonomens oppgave «i overensstemmelse med budsjett fastlagt av finansrådet under biskopens autoritet å forvalte bispedømmets verdier og foreta de utbetalinger fra bispedømmets opparbeidede inntekt som biskopen eller andre unntatt av ham rettmessig har forordnet.»

– Rent praktisk arbeider OKBs økonom i et team, som består av økonomisjef Ole Sæthre og regnskapsavdelingen, kansler Anne-Mette Ringdal og eiendomssjef Hai Nam Vu. Men jeg samarbeider også med andre relevante avdelinger i OKBs administrasjon. Tett kontakt med biskopen er selvfølgelig en viktig forutsetning, siden økonomen til syvende og sist skal utføre det biskopen foregir, forklarer dom Lukas.

En stor del av hans arbeid består av strategisk planlegging, kontakt med prestene og menighetene for å ivareta deres behov.

– Byggeprosjekter og forsvarlig vedlikehold er også en viktig del av oppgaven, i tett samarbeid med eiendomssjef Hai Nam.

– **Fra før er du er generalvikar for Trondheim stift, skoleprest ved St. Paul gymnas samt driftsleder og administrasjonssjef samme sted. Hvordan får du tid til alt sammen – har ditt døgn flere timer enn andres?**

– Jeg trives veldig godt med oppgavene mine. At de er

Dom Lukas Stefan Lorf-Wollesen Can.Reg.

- **Født:** 1968
- **Fødested:** Hamburg
- **Bosted:** Bergen
- **Orden:** Trådte inn hos Augustinerkorherrene i Klosterneuburg i 2000; avla evige løfter 28. august 2004.
- **Utdannelse:** Bachelor of Divinity (London) og MA i Biblical Studies (King's College, London), Bachelor i tysk (UiB), katolsk skolelederutdanning (Fordham University/KPH Wien), skolelederutdanning (NLA).
- **Stilling:** Økonom, Oslo katolske bispedømme. I tillegg til skoleprest, driftsleder og administrasjonssjef ved St. Paul gymnas og generalvikar i Trondheim stift.

veldig forskjellige, synes jeg er spennende. Arbeidsdagene mine blir aldri monotone. Det skjer ofte mye i løpet av en dag, noe som gjør at jeg må sette meg inn i en ny situasjon på kort varsel og ta beslutninger. Det synes jeg er spennende.

Jeg jobber mye, som andre også gjør, og jeg må være nokså fleksibel. Siden jeg naturligvis ikke har familie, har jeg tid til å stille min tid til Kirkens og de troendes tjeneste.

– **Du har åpenbart mye å gjøre. Hva gjør du når du ikke gjør noe, dvs. når du skal koble ut?**

– Jeg er prest og tilhører Augustinerkorherrene (Can.Reg.), et ordenssamfunn med kloster i Bergen. Der har vi et felles liv med tidebønn og felles måltider. Jeg klarer godt å koble ut i dette felleskapet, som jeg trives i. Ellers trener jeg en del.

– **Hva ser du mest frem til i og med din nye stilling?**

– Det er mange spennende oppgaver i den nye stillingen. Jeg har bare såvidt begynt å sette meg inn i dem og det kommer til å kreve litt mer tid. Vårt neste store prosjekt er kjøp

FLERE SKRIVEBORD: Dom Lukas Stefan Lorf-Wollesen er en mann med mange skrivebord. Han er Oslo katolske bispedømmes økonom, i tillegg til skoleprest, driftsleder og administrasjonssjef ved St. Paul gymnas samt generalvikar i Trondheim stift.

og utvikling av St. Johannes kirke på Bretvedt, Oslo. Først og fremst gleder jeg meg til et godt samarbeid med biskopen og mange hyggelige kollegaer i OKB.

– Dine roller er til dels svært forskjellige – og de kan være krevende. Hva er ditt beste tips til å mestre stress?

– Det er hovedsakelig tre ting: messe og tidebønn, som gir åndsro, trening og samvær med venner.

Du arbeider mye med administrasjon, men er prest: Hvordan klarer du å kombinere et (stort sett) verdslig virke med et åndelig kall?

– Jeg vil ikke nødvendigvis beskrive mitt virke som «verdslig». Det at jeg er prest, gir meg, mener jeg, en god forståelse av prestenes og menighetenes situasjon og behov. Dette setter meg forhåpentlig istand til å tjene dem på en god måte. Når det gjelder skolen, bruker jeg en del av tiden min på liturgi og sjelesorg, og jeg opplever at å være del av skolens ledelse gir meg anledning til å komme med innspill med tanke på skolens katolske profil. Jeg opplever at kallet mitt er nettopp det, å tjene Kirken bl.a. ved å utføre administrative oppgaver. •

NYTT OM NAVN

Pavens bønneintensjoner

JUNI

For avskaffelse av tortur

Vi ber om at det internasjonale samfunnet må forplikte seg på en konkret måte til å arbeide for avskaffelse av tortur og konkret støtte ofrene for tortur og deres familier.

JULI

For et eukaristisk liv

Vi ber om at katolikker plasserer feiringen av eukaristien i hjertet av sitt liv, slik at menneskelige relasjoner kan forvandles på en gjennomgripende måte og føre til møte med Gud og dypere menneskelige fellesskap.

AUGUST

For verdensungdomsdagen

Vi ber om at verdensungdomsdagen i Lisboa vil hjelpe unge mennesker i deres liv og utfordre dem til å være vitner om evangeliet.

To nye rektorer

► **Torfinn Gossner (f. 1974)** har takket ja til stillingen som konstituert rektor ved St. Sunniva skole i Oslo med tiltredelse 1. august 2023. Født i Tønsberg, men Oslo-borger siden 1993. Ansatt på St. Sunniva skole siden august 2001. Arbeidet først 10 år som kontaktlærer på 6. – 10. trinn. Har vært inspektør og en del av skolens ledergruppe siden august 2011. Har erfaring fra offentlig skole. Gossner er utdannet fra Menighetsfakultetet og Universitetet i Oslo. Han har sosionom-utdannelse fra Diakonhjemmets høyskole.

► **Helga Tørå Karsrud (f. 1978)** har takket ja til stillingen som rektor ved St. Franciskus skole i Arendal med tiltredelse 1. august 2023. Tørå Karsrud har mastergrad i pedagogikk, i tillegg til cand.mag. i språkfag. Hun har gjennomført diverse kortere studier, blant annet i skoleledelse. Mangeårig arbeidserfaring fra Arendal voksenopplæring som lektor, avdelingsleder og fagleder. Hun har også arbeidet som avdelingsleder ved Steinerskolen i Arendal.

Katolsk tidsskrift for religion og kultur

Grunnlagt 1889 av Johannes Olaf Fallize.

Hvori opptatt «Klippen» (Midt-Norge, 1950–78), «Stella Maris» (Nord-Norge, 1950–68) og «Brøen» (Landsdekkende, 1979–2009).

Utgis av:

Norsk Katolsk Bispedømme
Nr. 2–2023, årgang 135
ISSN 0802-6726
• Oslo katolske bispedømme
• Trondheim Stift
• Tromsø Stift

Adresse:

Akersveien 5, 0177 Oslo
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/kirkebladet

Redaktører:

Nils Heyerdahl
Hans Rossiné (ansv.)

Redaksjon:

Petter Stocke-Nicolaisen
Marta Tomczyk-Maryon
Olav Rune Ekland Bastrup
Caroline Belaúnde Brynsrud
Sverre Granmo Hertzberg

Design og layout:

Erlend Lans Pedersen

Gaver til tidsskriftet:

Fra Norge:

Kontonr.: 3000. 15. 1110
(gir skattefradrag)

Fra utlandet:

Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO22XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Dersom intet annet er angitt, er bildene hentet fra katolsk.no

St. Olav tidsskrift redigeres etter prinsippene i Redaktørplakaten og Vær Varsomplakaten.

Redaksjonen tar intet ansvar for ikke-bestilt stoff.

Redaksjonsslutt: 26.05.23

Deadline neste nummer: 04.09.23

Trykk: UnitedPress, Latvia
Opplag: 4300

Forsidefoto:

En sveitsergardist og en kvinnelig carabinieri på Petersplassen i desember 2022. REUTERS/Yara Nardi

Utnevnelser og forflytninger

BISKOP BERNT I. EIDSVIG HAR FØLGENDE KUNNGJØRINGER FOR OSLO KATOLSKE BISPEDØMME:

- ▶ **P. Trym Hellevig** ble med virkning fra den 15. april 2023 utnevnt til kapellan i St. Svithun menighet i Stavanger.
- ▶ **P. Michael Nguyen Duy Duong** er innvilget et sabbatsår fra 1. september 2023. Han har vært på utlån til Trondheim stift (Birgittaklosteret på Tiller utenfor Trondheim) de siste årene. Utlånet avsluttes 1. september og han er tilbake i Oslo katolske bispedømme, men starter altså med et sabbatsår.
- ▶ **P. Franklin Fernando** ble 1. mai utnevnt som kapellan (50%) i St. Josef menighet i Haugesund. Han fortsetter sin stilling som kapellan i St. Olav menighet i Oslo (50%).

P. Trym Hellevig

BISKOP ERIK VARDEN KUNNGJØR FØLGENDE UTNEVNELSER OG FORFLYTNINGER I TRONDHEIM STIFT:

- ▶ **P. Jose Benedito De Moraes Machado** SCJ utnevnes som stiftskapellan, og skal hovedsakelig tjenestegjøre i St. Olav domsogn i Trondheim
 - ▶ **P. Michael Fuh** SCJ utnevnes som stiftskapellan, og skal hovedsakelig tjenestegjøre i St. Olav domsogn i Trondheim
 - ▶ **P. Vinoth Kumar Ambeth** SCJ utnevnes som stiftskapellan, og skal hovedsakelig tjenestegjøre i St. Olav domsogn i Trondheim
 - ▶ **P. Tomasz Bazuła** utnevnes som kapellan for Birgittasøstrene på Tiller og fortsetter i tillegg som kapellan i St. Olav domsogn i Trondheim
 - ▶ **Florian Pletscher** vigles 28. juli til diakon, og tjenestegjør deretter hos Birgittasøstrene på Tiller og i St. Olav domsogn
 - ▶ **P. Piotr Ostafin** fortsetter som sogneadministrator i Levanger
 - ▶ **P. Krystian Kalinowski** løses fra stillingen som midlertidig sogneadministrator i Kristiansund, men fortsetter som sogneadministrator i Molde
 - ▶ **P. Dariusz Buras** løses fra stillingen som kapellan i Molde, og blir utnevnt som kapellan i Ålesund
 - ▶ **P. Waldemar Jachymczak** fortsetter som sogneadministrator i Ålesund
 - ▶ **P. Dominic Nguyễn van Than** fortsetter som sogneadministrator i Kristiansund så snart helsen tillater det
 - ▶ **P. Michael Nguyen Duong Duy** blir per 31. august 2023 kalt tilbake til Oslo katolske bispedømme. Vi takker p. Michael for innsatsen han har gjort både for søstrene på Tiller og Trondheim stift, og ønsker ham alt godt for hans fremtid i OKB.
 - ▶ **P. Egil Mogstad** blir 29. juni 2023 på eget ønske løst fra stillingen som sogneprest i St. Olav, og blir utnevnt som sogneadministrator i St. Olav domsogn
- Alle utnevnelsene og forflytningene gjelder fra 1. september 2023 med mindre det er nevnt noe annet.*

P. Egil Mogstad

Ny nuntius

▶ Pavens nye nuntius til Norge – og de andre nordiske land – er monsignore Julio Murat. Han er titularerkebiskop av Orange, og var inn-til pavens sendebud til Kamerun og Ekvatorial-Guinea. Han er en erfaren diplomat med erfaring fra Indonesia, Pakistan, Hviterussland, Østerrike og Seksjonen for forhold til statene ved Den hellige stol.

OFFISIELT APPROBERT: Kong Harald mottok torsdag 27. april erkebiskop Julio Murat i høytidelig audiens og overrekkelse av akkreditiver (fullmaktsskriv for en diplomatisk utsending). Foto: NTB, Erik Johansen

Intervju følger i neste nummer!

Ny medarbeider i St. Olav og katolsk.no

Katolsk.no og St. Olav katolsk tidsskrift har ansatt Caroline Belaúnde Brynsrud som ny journalist. Caroline er ansatt i et årsvikariat og arbeider inntil videre to dager i uken, på mandag og torsdag. Utover det er hun også lærer ved Kristelig Gymnasium (KG) i Oslo. Caroline er lærerutdannet fra Universitet i Oslo.

Søster Franziska Theodora Wolken (1925 – 2023)

Søster Franziska Theodora Wolken CSJ, født 17.5.1925 i Barsselermoor, Tyskland, døde onsdag 8. mars 2023 i Oslo.

Hun begynte som postulant i Albachten/Tyskland i 1951 og startet sitt novisiat ved Vor Frue Villa, Oslo i 1952. I 1957 avla hun sine evige løfter på St. Joseph Institutt, der hun fra 1953 hadde ansvar for vaskeriet, det huslige arbeidet og hagen. I 1980 tok hun et teologikurs i Regina Mundi, Roma.

I 1985 ble hun praktiskleder og året etter forstanderinnen ved Vor Frue Villa. I 1991 flyttet hun til Nesøya, og der dannet hun et praktisk administrativt team sammen med sr. Crescentia og sr. Christa. I 2002 flyttet hun til Grefsen og kom etter hvert på sykeavdelingen.

Søster Franziska var kjent som en sterk og meget praktisk begavet kvinne. Et menneske med et varmt og stort hjerte. Hun var jordnær og hadde en klok og sunn dømmekraft. Hun fulgte med i politikk og samfunn, og kunne også se fra sitt vindu når Kiel-ferjen var 10 minutter forsinket.

Hun satte pris på at hun hadde bursdag 17. mai. Da flagget hele landet! Da hun fylte 95 år, kom barnehagene fra omegnen og sang bursdagssangen for henne etter nasjonalsangen. Hun var glad i Norge og elsket norsk natur.

Mesteparten av sitt liv har hun tilbrakt på St. Joseph Institutt i Oslo. Hun var den som alltid var oppe tidlig om morgenen og som elsket stille bønn i kapellet.

I 1991 var hun med på å starte vårt retrettsenter på Nesøya. Mange retrettanter, og de som kom til veiledning, betrodde henne deres hjertesorg og ba henne å be for dem. Trofast sammen med sr. Crescentia gikk de to da til grotten der Lourdes' Madonna var plassert og ba sin rosenkrans. Alle som møtte de to i bønn, var sikre på at Gud måtte bønhøre dem.

Hun døde på Ullevål sykehus, etter bare to dagers innleggelse. Hun var omgitt av sine medsøstres varme og kjærlighet, men vant også sykepleiernes hjerter. Hun fikk sykesalvingen av vår husprest p. Neve. Hun var fullt ut våken og takket Gud som hadde vært så kjærlig mot henne gjennom hele hennes liv. Hun takket også oss alle for vår kjærlighet, og ba høyt en bønn som hun sikkert hadde bedt siden barndommen: «Jesus, for deg lever jeg, for deg dør jeg. Jesus, deg tilhører jeg helt i livet og i døden. Herre vær meg nådig, vær meg barmhjertig og før meg, o' Jesus, inn i din herlighet.»

Hun hadde også god kontakt med sin familie i Tyskland, og hennes niese med ektemann nådde frem i tide for å ta avskjed med henne. Med sine nesten 98 år var hun den eldste i vårt kloster.

Måtte vår alles kjære sr. Franziska hvile i Guds kjærlighet og fred.

St. Josephsøstrene

UTGANGSORD

ILLUSTRASJON: MALGORZATA PIOTROWSKA

BLAISE PASCAL:

Klag ikke over at Gud har skjult seg.
Takk ham i stedet fordi Han har åpenbart seg så
vidt som Han har.
Og videre: Takk Ham fordi Han ikke gav seg til
kjenne for de hovmodige vise,
uverdige som de er til å kjenne en så hellig Gud!
To slags mennesker kjenner sannheten:
De som har det ydmyke hjerte og elsker det ringe,
hvor opphøyet eller hvor ubetydelig en ånd de
ellers kan ha.
Og: de som har en omfattende ånd nok til å se
sannheten,
likegyldig hvor meget de enn kan føle imot den.

*Fragment 288 i Léon Brunschvicgs
utgave av «Tanker»*

Blaise Pascal, som er «katolsk profil» i dette nummer av St.Olav, har innlagt seg store fortjenester i vitenskapens historie som matematiker og fysiker. Men han har også et fremskutt navn i fransk litteraturhistorie. Hans «Provinsialbrev» og «Tanker om kristendommens sannhet» er ikke bare betydelige verker innholdsmessig, men var også med på å fornye det franske språk med sin stilsikre, klassiske form. I år er det 400 år siden han ble født. Med små ortografiske justeringer er dette fragmentet hentet fra «Tanker», i pater Lutz' oversettelse fra 1946.

Bli fastgiver!

Som fastgiver i Caritas bidrar du til å redde og forvandle liv. Du kan gi folk muligheten til å bygge et bedre liv for seg selv, sin familie og sitt lokalsamfunn.

Sammen hjelper vi mennesker i sårbare situasjoner ved å:

- Sørge for klimasmarte løsninger som øker matproduksjon for de aller fattigste. En verden uten sult er mulig!
- Være raskt ute med nødhjelp når katastrofer inntreffer. Vi er der før etter og under kriser!
- Gi flyktninger og innvandrere språkopplæring, veiledning og annen hjelp.

Foto: Caritas

Bli fastgiver i dag ved å scanne QR-koden eller ved å gå inn på caritas.no/engasjer-deg

For enkeltgave: Vipps: 12135 Gavekonto: 8200.01.93433 (merk sommergave)

**Våre givere gjør arbeidet mulig.
Er du med på laget?**

 Caritas
Norge

